

Goran Filipi
ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE
(Knjiga 4: entomonimi; kromonimi)

Ova je knjiga nastala kao posljedak rada na projektu
Istrorumunjske etimologije (140-0000000-1320)

Goran Filipi

ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE (Knjiga 4: entomonimi; kromonimi)

**ZNANSTVENA UDRUGA MEDITERAN
ZALOŽBA ANNALES**

Pula, Koper 2009.

Goran Filipi
Istrorumunjske etimologije
(Knjiga 4: entomonimi; kromonimi)
Knjižnica VERBA MORITURA, knjiga 5
Ovu knjigu uredila: Ivana Poldrugo
Ocjenjivači: akademik August Kovačec i
prof. dr. Josip Lisac, član suradnik HAZU
Naslovnica: Goran Filipi
Fotografije: Goran Filipi
Računalni slog: Hrvoje Grubić
Nakladnik: Znanstvena udruga Mediteran, Pula
Sunakladnik: Univerza na Primorskom,
Znanstveno-raziskovalno središće, Založba Annales Koper
Za nakladnika: Barbara Buršić Giudici
Za sunakladnika: Darko Darovec
Tisak: Colgraph d. o. o., Pula
Naklada: 1000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Puli

UDK 811.135.1'282'373.6(497.5-3 Istra)

FILIPI, Goran

Istrorumunjske etimologije / Goran Filipi
. - Pula : Znanstvena udruga Mediteran, 2006-.

ISBN 953-96986-5-0 (cjelina)

Knj. 4 : Entomonimi; kromonimi. – 2009. - (Knjižnica
Verba moritura ; knj. 5)
Bibliografija. - Kazala. - Sažetci na više jezika
ISBN 978-953-96986-3-6

ISBN 953-96986-5-0 (cjelina); ISBN 978-953-96986-3-6
Tiskanje knjige omogućila je
Istarska županija

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE	581
ENTOMONIMI	587
Kukac (Insectum)	587
Pauk (Araneus)	588
Paučina	589
Pauk krstaš (Araneus diadematus)	589
Crna udovica (Latrodectes mactans)	589
Žohar (Blatta orientalis)	591
Muha (Musca domestica)	592
Muha zujara (Calliphora vomitoria)	593
Konjska muha (Hippobosca equi)	594
Vinska mušica (Drosophyla melanogaster)	594
Zelena muha (Lucilia caesar)	595
Mušica	595
Obad (Tabanus bovinus)	596
Krpelj (Ixodes ricinus)	597
Krijesnica (Lampyrus noctiluca)	599
Posteljna stjenica (Cimex lectularius)	600
Uš (Pediculus humanus)	601
Gnjida	601
Ušljiv	602
Ušljivac	602
Stidna uš (Pthirus pubis)	603
Štitasta (biljna) uš (Coccus caeto)	603
Buha (Pulex irritans)	605
Komarac (Culex pipiens)	605

Nevid (<i>Phebotomus papatasi</i>)	606
Vilin konjic (<i>Aeshna cyanea</i>)	606
Moljac (<i>Tinea biselliella</i>)	608
Žitni moljac (<i>Tinea granella</i>)	609
Žitni žižak (<i>Sitophilus granarius</i> ; <i>Calandra granaria</i>)	610
Šugarac (<i>Sacroptes scabiei</i>)	613
Šuga (<i>Scabies</i>)	613
Šugav	613
Svrbjeti	614
Hrušt (<i>Melolontha melolontha</i>)	614
Kornjaš (<i>Colasposoma metallicum</i>)	615
Balegar (<i>Geotrupes stercorarius</i>)	615
Smrdljivi martin (<i>Pentatoma baccarum</i>)	617
Uholaza (<i>Forficula auricularia</i>)	618
Krumpirova zlatica (<i>Leptinotarsa decemilineata</i>)	619
Božja ovčica, bubamara (<i>Coccinella septempunctata</i>)	620
Zlatna mara (<i>Cetonia aurata</i>)	622
Škorpion (<i>Escorpius europaeus</i>)	622
Rovac (<i>Gryllotalpa vulgaris</i>)	624
Mrav (<i>Formica</i>)	626
Mravinjak	627
Stonoga (<i>Julus varius</i>)	628
Stonoga (<i>Julus terrestris</i>)	629
Cvrčak (<i>Cicada lyristes plebeia</i>)	630
Poljski šturak (<i>Grillus campestris</i>)	631
Jelenak (<i>Lucanus cervus</i>)	632
Bogomoljka (<i>Mantis religiosa</i>)	634
Leptir (<i>Papilio</i>)	636
Gusjenica	639
Lastin rep (<i>Papilio machaon</i>)	639
Kupusar (<i>Pieris Brassicae</i>)	639
Mrtvačka glava (<i>Acherontia atropos</i>)	639
Bumbar (<i>Bombus terrestris</i>)	640

Stršljen (<i>Vespa crabro</i>)	640
Osa (<i>Vespa vulgaris</i>)	641
Osinjak	642
Poljska osa (<i>Polistes gallica</i>)	642
Pčelarstvo	643
Košnica	643
Saće	644
Sat (okce u saću)	644
Pčela (<i>Apis mellifica</i>)	645
Trut	646
Matica	646
Pčelina ličinka	647
Žalac	648
Zujati (o pčelama)	648
Roj (o pčelama)	649
Rojiti se (o pčelama)	649
Pelud, cvjetni prah	650
Med	652
Vrcati	653
Vosak	653
Zaključak	654
KROMONIMI	655
Boja	655
Bijel, bijela, bijelo	656
Crn, crna, crno	656
Crven, crvena, crveno	657
Žut, žuta, žuto	657
Modar, modra, modro	658
Zelen, zelena, zeleno	659
Smeđ, smeđa, smeđe	660
Narančast, narančasta, narančasto	660
Siv, siva, sivo	661
Ljubičast, ljubičasta, ljubičasto	662

Sinji, sinja, sinje	663
Roza	663
Šaren, šarena, šareno	664
Zaključak	665
KAZALA	667
KAZALO POJMOVA	669
KAZALO SUSTAVNIH NAZIVA	671
KAZALO ZABILJEŽENIH IR. OBLIKA	673
KAZALO OBLIKA IZ LITERATURE I NEIR.	
OBLIKA KOJE SMO SAMI ZABILJEŽILI	683
Rumunjski idiomi	683
Istrorumunjski	683
Knjiž. rumunjski i dačkorumunjski	687
Arumunjski	689
Meglenorumunjski	690
Talijanski idiomi, furlanski i istriotski	691
(Istro)mletački	691
Istriotski	691
Furlanski	692
Knjiž. talijanski	692
Ini italjski idiomi	692
Slavenski istarski (hrvatski i slovenski)	
i dalmatinski (čakavski i dubrovački) idiomi	693
Čakavski i dubrovački	693
Istroslovenski	701
Ini slavenski idiomi	702
Hrvatski (književni, neistarski	
i nedalmatinski idiomi)	702
Slovenski (književni i neistarski idiomi)	702
Srpski	703
Bugarski	703
Makedonski	703
Ruski	703

Češki	703
Poljski	704
Ini idiomi	704
Latinski	704
(Novo)grčki	704
Indoeuropski	704
Njemački	704
Francuski	704
Litavski	704
Albanski	705
Općeslavenski	705
Starocrkvenoslavenski	705
KAZALO KRAJNJIH ETIMONA	707
Indoeuropski	707
Latinski	707
Starogrčki	708
Praslavenski	708
Srednjevisokonjemački	709
Starovisokonjemački	710
Novovisokonjemački	710
Gotski	710
Franački	710
Turski	710
Arapski	710
Perzijski	710
Onomatopeje	710
BIBLIOGRAFIJA	711
SAŽETAK/REZUMAT/RIASSUNTO/POVZETEK	721
Sažetak	723
Rezumat	725
Riassunto	727
Povzetek	729

UVODNE NAPOMENE

Četvrta je knjiga istrorumunjskih etimologija podijeljena u dvije tematske cjeline: u prvom smo dijelu obradili nazivlje za kukce (entomonime), a u drugom za boje (kromonime). Najveći je dio građe prikupljen osamdesetih godina prošloga stoljeća u vrijeme rada na IrLA, no građa je dobrim dijelom dopunjena tekućim terenskim i telefonskim provjerama tijekom pisanja ove knjige. Građa se sastoji od odgovora na više od stotinu pitanja (pojmova) što je dalo znatno veći broj oblika koji se međusobno više ili manje razlikuju.

U obrađenim entomonimima i riječima u svezi s njima prevladavaju posuđenice iz čakavskih govora. Domaćih je pojmova nešto manje od trećine (uključujući i hibridne sintagme). Valja naglasiti da smo neke pojmove (npr. *roj*, *rojī se* i *prāh*), iako se poklapaju s čakavskim oblicima (*roj*, *rojiti se* i *prah*), radije interpretirali kao domaće jer postoje ekvivalenti u ostala tri rumunjska dijalekta.

Od četrnaest obrađenih kromonima šest je domaćih (42,8%): *āb*, *ȳābir*, *negru*, *rojšu*, *sur* (uz hibrid *surast*) i *vrde*. Ostali su posuđeni iz čakavskih govora; među njima je sedam čakavskih mletacizama i jedan kromonim (*blāv*) koji bismo mogli protumačiti kao ostatak iz predmletačkih jezičnih slojeva.

Svaki se termin potvrđuje i uspoređuje s građom iz svih

istrorumunjskih leksičkih repertoara drugih autora koji su nam na raspolaganju, a do etimologijskih se rješenja dolazi usporedbom istrorumunjskih oblika sa sličnim u okolnim čakavskim i slovenskim govorima u Istri ali i u čakavskim idiomima otoka Krka i Dalmacije (govori otoka Krka i Dalmacije bitni su za etimologijska rješenja mnogih ir. termina zbog kretanja Istrorumunja u povijesti), odnosno s riječima iz drugih triju rumunjskih dijalekata kada je riječ o izvornim riječima. Prikupljeni se nazivi uspoređuju i s mletačkim (prije svega istromletačkim) riječima jer su mnogi čakavizmi u istrorumunjskome mletačkog podrijetla, dok je samih mletacizama u ir. jako malo. Do čakavske, istarskoslovenske i (istro)mletačke građe dolazimo iz odgovarajućih rječnika i drugih pisanih izvora, a dobar smo dio i te građe sami prikupili. Građu iz drugih rumunjskih dijalekata navodimo samo iz izvora (isto vrijedi i za građu iz drugih idioma (furlanski, talijanski, njemački, španjolski...)). Osim o oblicima koji su predmetom navedenih cjelina, na jednak se način razglaba i o istrorumunjskim riječima koje su s njima u bilo kakvoj svezi.

Za istrorumunjske oblike koje smo sami zabilježili služimo se grafijom koju smo sastavili za IrLA. Riječ je o prilagođenoj hrvatskoj latinici kojoj su dodani grafemi koji izražavaju istrorumunjske posebne glasove i posebni znakovi za digrame *lj* i *nj*:

ǎ - stražnje muklo *a*

ɛ - jako otvoreno *e*

ə - poluglas, čuje se između *v* i *r* u hrvatskoj riječi
vrt - odgovara rumunjskome *ă*

č̣ - jako umekšano *č*

ś - umekšano *š*

ž - umekšano ž

3 - početni glas u tal. *zelo*

ǵ - glas između hrvatskoga *dž* i *đ*

γ - velarni zvučni frikativ, kao u španjolskom *lago*

Í - hrvatsko *lj*

ń - hrvatsko *nj*

Naglasak u ir. riječima bilježimo podcrtavanjem naglašenoga vokala, osim *á* koje je uvijek naglašeno. U jedno-složnim riječima naglasak se ne bilježi.

Ir. imenice navode se u jednini bez člana, čemu slijede nastavci za određeni član (-*u* ili -*a*), za množinu (-*o*, -*e*, -*í* itd.), za množinu s određenim članom (-*i*, -*ele*,...) i na kraju odrednica roda (*m.*, *ž.*, *n.* ili *bg.*). Uz infinitiv glagola daje se i oblik za 1. l. jd. prezenta. Za pridjeve se daju sva tri (ukoliko postoji n.) jedninska i množinska oblika.

Čakavske, slovenske i istromletačke riječi koje smo sami prikupili pišemo istom grafijom (za slovenski koristimo i *w* – kao u engl. riječi *wild*), a naglasak bilježimo kako je to uobičajeno u odgovarajućim dijalektološkim praksama, dok oblike iz literature vjerno prenosimo prema izvorniku (osim srpske cirilice koju najčešće transliteriramo). U citatima značenja iz raznih rumunjskih rječnika u zagradi se ponekad daje samo najnužniji prijevod radi boljšega snalaženja čitatelja koji rumunjski ne razumiju (tj. kad je značenje posebno bitno za razumijevanje etimologije, odnosno onoga što se želi reći). Citati iz ostalih jezika samo se iznimno prevode.

Za bolje snalaženje u građi knjizi smo dodali kazala: **Kazalo pojmova; Kazalo sustavnih naziva; Kazalo zabilježenih ir. oblika; Kazalo oblika iz literature i**

neir. oblika koje smo sami zabilježili: I. Rumunjski idiomi: A. Istrorumunjski, B. Knjiž. rumunjski i dačkorumunjski, C. Arumunjski, D. Meglenorumunjski; II. Talijanski idiomi, furlanski i istriotski: A. (Istro)mletački, B. Istriotski, C. Furlanski, D. Knjiž. talijanski, E. Ini italški idiomi; III. Slavenški istarski (hrvatski i slovenski) i dalmatinski (hrvatski) idiomi: A. Čakavski i dubrovački, B. Istroslovenski; IV. Ini slavenški idiomi: A. Hrvatski (književni i neistarski idiomi), B. Slovenski (književni i neistarski idiomi), C. Srpski, D. Bugarski, E. Makedonski, F. Ruski, G. Češki, H. Poljski; V. Ini idiomi: A. Latinski, B. (Novo)grčki, C. Indoeuropski, D. Njemački, E. Francuski, F. Litavski, G. Albanski, H. Općeslavenski, I. Starocrkvenoslavenski; **Kazalo krajnjih etimona:** A. Indoeuropski, B. Latinski, C. Starogrčki, D. Praslavenski, E. Srednjevisokonjemački, F. Starovisokonjemački, G. Novovisokonjemački, H. Gotski, I. Franački, J. Turski,

U radu smo koristili sljedeće kratice:

acc. – akuzativ	čl. – član
alb. – albanski	dat. – dativ
ar. – arumunjski	dr. – dačkorumunjski
arap. – arapski	engl. – engleski
bav. – bavarski	fr. – francuski
bilj. – bilješka	fran. – franački
bg. – srednji rod	furl. – furlanski
rumunjskoga tipa (dvorod)	gen. – genitiv
bng – bez naznake godine	germ. – germanski
bug. – bugarski	gl. – glagol
coll. – zbirna imenica	got. – gotski
čak. – čakavski	grč. – grčki
češ. – češki	hrv. – hrvatski

im. – imenica	pl. – plural
imlet. – istromletački	plt. – pluralia tantum
ir. – istrorumunjski	povr. – povratni
istr. – istriotski	prid. – pridjev
izv. – izvedenica	prijedl. – prijedlog
jd. – jednina	prslav. – praslavenski
juž. s. – južna sela (Šušnjeвица, Nova Vas, Jesenovik, Letaj, Brdo, Škabići, Trkovci, Zankovci, Miheli, Kostrčan)	reg. – regionalno
kas. – kasno	rum. – rumunjski
knjiž. – književni	rus. – ruski
l. – lice	sln. – slovenski
lang. – langobardski	srp. – srpski
lat. – latinski	srvnjem. – srednjeviso- konjemački
m. – muški rod	st. – staro
mađ. – mađarski	stcslav. – starocrkveno- slavenski
mak. – makedonski	stprus. – staropruski
mlet. – mletački	stsl. – staroslavenski
mn. – množina	stvnjem. – starovisoko- njemački
mr. – meglenorumunjski	šp. – španjolski
n. – srednji rod hrvatskoga tipa	šved. – švedski
neodr. – neodređeni	tal. – talijanski
nesklon. – nesklonjiv	tršč. – trščanski
njem. – njemački	tur. – turski
odr. – određeni	ukr. – ukrajinski
onomat. – onomatopeja	umanj. – umanjenica
perz. – perzijski	usp. – usporedi
	v. – vidi
	vlat. – vulgarnolatinski
	ž. – ženski rod

ENTOMONIMI

60. Kukac (Insectum)

U Žejanama, Jesenoviku, Letaju, Škabićima i Kostrčanu zapisali smo *bubina*, -a, -e, -ele ž., u Šušnjevići i Novoj Vasi *bubine*, -a, -e, -ele ž., u stalim juž. s. *buba*, -a, -e, -ele ž.

Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Kovačec donosi *búbine*, -a, -e „kukac” (IrHR 42). Oblici o kojima raspravljamo (tipa *bubine* svakako) prije bi mogli biti preuzeti iz nekog čakavskog govora u Istri (na cijelom su poluotoku uobičajeni, a nije nam poznato da se slični oblici za kukca koriste i južnije), nego izvorni. Od autora čakavskih repertoara kojima se služimo samo J. Kalsbeek za Orbaniće kod Žminja donosi oblik, *bùba* „insect, bug” (ČDO 424)⁴⁰⁰. Etimon je prslav. *buba „nekaj majhnega in okroglega” (SES 51).

Slavenskog su postanja i slični oblici u ostala tri rumunjska dijalekta: ar. *búbã* (DArM 107), *búbã* (DDAr 221); mr. *búbã* (DMr 45) – sve u značenju „larva svilo-

---

⁴⁰⁰ Na istom mjestu navodi i uvećanicu u nominativu množine *bùbine*. Isto i ARJ I/700.

prelje”; dr. (knjiž. rum.) *bubă* „nume generic dat umflăturilor cu caracter purulent ale țesutului celular de sub piele” (DEX 114). Papahagi drži da su ar. entomonimi preuzeti iz bugarskoga (DDAr, loc. cit.). Mogli bi biti i iz makedonskoga: *буба* „1. žuželka; 2. sviloprežka” (MSS 47)⁴⁰¹

Bilo kako bilo, valja dopustiti i mogućnost da su istorumunjski entomonimi o kojima je riječ izvorni, naslonjeni na navedene oblike iz čakavskih dijalekata.

61. Pauk (Araneus)

U Žejanama kažu *pavužina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevici *paucine*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Jesenoviku *paučina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *pavulin*, *-u*, *-ø*, *-i*, *m.*, u Letaju *paulinčić*, *-u*, *-ø*, *-i*, *m.*, u Brdu, Škabićima, Trkovcima i Zankovcima *pauk*, *-u*, *pauč*, *-i* *m.*, u Zankovcima mn. i *-ø*, u Kostrčanu *pauk*, *-u*, *-ø*, *-i* *m.*, u Mihelima *paučić* *-u*, *-ø*, *-i* *m.*

Svi navedeni ir. nazivi [Byhan donosi *pówuk* (IrG 316), Popovici *pāvuc* (DRI 134)], i umanjenice i uvećanice s raznim dočetcima, čakavskog su podrijetla prema nazivima tipa *pauk*, *pavuk* i sl.: npr. u Brgudu i Čepiću *pauk* (IrLA 892a), u Valturi također (ILA 892), u Svetvinčentu *pāux* (ILA 892), kao i diljem Roverije: *pauh* (RR), u Čabrunićima i Ližnjanu *pauk* (ILA 892), na Boljunštini *pauk*, *paùk* i *pāvuk* (RBG), u Labinu *pauk* (RLC 197), u Orbanićima *pauk* (ČDO 515), u Novom Vinodolskom *pāvūk* (RČGNV 195) < prslav. **pa(v)okъ* (SES 420, s. v. **pâjek**).

⁴⁰¹ Za etimologiju v. i DER 1135.

U Žejanama smo zapisali *pavužina* što je i naziv za paučinu (v. 61.1.)⁴⁰²

61.1. Paučina

U Žejanama smo čuli *pavužina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevcima i Novoj Vasi *măcine*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *măcina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Žejanski naziv odgovara npr. čakavskom u Vodicama *păužina* (ID 198, s. v. **păvan**), u Novom Vinodolskom *păvučina* (RČGNV 195), u Brgudu i Čepiću *paučina* (IrLA 892b), u Funtani *paucîna* (MFR 56), u Labinu *paucîna* (RLC 197), u Senju *păučina* (SR 101), izvedenice od *pauk*, *pavuk* (za etimol. v. 61.).

Za entomonime tipa *macina* ne nalazimo nikakvih paralela ni u rumunjskim ni u čakavskim rječnicima pa je pitanje njihova postanja najbolje ostaviti otvorenim.

61.2. Pauk krstaš (*Araneus diadematus*)

U svim smo ir. mjestima za ovoga pauka zabilježili samo opći naziv. V. 61.

61.3. Crna udovica (*Latrodectes mactans*)

U Žejanama, Zankovcima i Mihelimu zabilježili smo

---

⁴⁰² Višekratnim opetovanim provjerama na terenu, kad smo različitim ispitanicima postavili pitanje ili samo „pauk” ili samo „paučina”, dobili smo uvijek isti rezultat. Kad smo pak istoga ispitanika pitali za oba pojma, također bismo dobili isto ali uz vidno kolebanje, pa su neki informatori za paučinu dodali i termin *paučina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., no ne možemo biti sigurni da nije stvoren upravo za tu priliku. Čakavskoj paučini (v. 61.1.) odgovaraju i augmentativni entomonimi *paucîne* i *paučina*, no tamo gdje su zabilježeni za paučinu se rabi drugi izraz.

udovića negra, u Šušnjevici i Novoj Vasi *cărne udovițe*, u preostaim juž. s. *cărna udovica*.

Sintagme su posuđene iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu i Čepiću *čărna udovića* (IrLA 94), u Svetvinčentu *čřna udovića*, u Valturi *tsřna udovića*, u Ližnjanu *tsřna udovića* (ILA 894). U entomonimu *udovića negra* drugi je elemenat zamjena čakavskog pridjeva *cărna* domaćim (v. 98.). Drugi je dio sintagmi *udovica*: *udovițe*, *-a*, *udoviçe*, *-ele* ž. (Šušnjevica, Nova Vas), *udovića*, *-a*, *udoviçe*, *-ele* ž. (ostali) [Byhan *udovițe*, *-tse* (IrG 374), Popovici *udovițe* (DRI 162), Cantemir *udovițe*, *-e* (Tlr 184), Sârbu i Frățilă *udovița*⁴⁰³ (Dlr 292). Kovačec je u Žejanama zapisao *udové*, *-u*, *udóvți* i *udovița*, a za Brdo *udová*, *-u*, *udóvți* i *udovițe*, *-a* (IrHR 206)]. Čakavizmi: npr. u Čepiću i Brgudu *udov ića* (IrLA 540b), u Čabrunićima i Ližnjanu *udovića*, u Valturi *udovića*, u Svetvinčentu *dovića* (ILA 540b) < pslav. *vbdova (SES 707).

Naziv je zapravo metaforičan, a ne motiviran bojom (podloga tijela ženke ovoga pauka doista je crna, no na njem prevladavaju dobro uočljive crveno-narančaste pjegice koje pokrivaju veći dio površine, pa bi upravo one prema zakonitostima pučkih nomenklatura potaknule poimenovanje, da je ono motivirano morfologijom kukca – usput mužjak je puno manji, smeđega tijela na kojem prevladavaju bijele pjegice): „Mužjak pleše ljubavnu igru oko ženke. Ako ga ženka prihvati, dolazi do parenja, u protivnom ženka pokuša pojesti mužjaka u čemu često i uspije.”

⁴⁰³ Naglasak na *u* doduše teoretski nije nemoguć, ali ipak držimo da je u pitanju greška pri zapisivanju, štoviše jer u knjizi prema kojoj je nastala navedena, a koju potpisuje samo prvi autor, stoji *udovița* s očekivanim (dakle točnim) naglaskom (TlrG 290).

([http://hr.wikipedia.org/wiki/Crna udovica](http://hr.wikipedia.org/wiki/Crna_udovica)). Osim toga, riječ je o izuzetno otrovnom pauku, pa i ta činjenica svakako ima udjela u stvaranju toga zlokobnoga naziva.

62. Žohar (*Blatta orientalis*)

U Žejanama smo zapisali *galbina bubina*, u Šušnjevici i Jesenoviku *bakulo*, *bakulo*, *bakuli*, *bakuli m.*, u Brgudu, Škabićima, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *žohar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Jesenoviku *žoher*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Letaju i Zankovcima *ščurčić*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi *ščurčić*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Nazivi tipa *ščurčić* umanjećenice su od *ščurak*⁴⁰⁴, naziva za poljskoga šturka (v. 86.).

Žejanski je naziv *galbina bubina* sintagma u doslovnom značenju „žuti kukac” tvorena *in loco* [„Sono caratterizzati (sc. Blattoidei) da un corpo ellitico-depresso con tegumento lucido e dai colori scuri uniformi (ANGI 50)]. Prvi element sintagme *galbina bubina* domaći je (v. 100.). Za *bubina* v. 60. Usp. u Olteniji i Minteniji *libarčā*⁴⁰⁵ *galbenā* „*Blatta germanica*” (ICOR 490).

Preostali su entomonimi (u ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo dgovarajućih oblika) posuđeni iz nekog čakavskog govora.

Nazivi tipa *bakulo* čakavski su mletacizmi: npr. u Čepiću *bākulo* (IrLA 895), u Svetvinčentu i Čabrunićima *bākul* (ILA 895), na Boljunštini *bākul* (RBG), u Ližnjanu *bākuja* (ILA 895), u Funtani *bākujā* (MFR 16), u Korčuli *bākul*,

⁴⁰⁴ U sln. su jeziku *žóhar* i *ščurek* sinonimi (SSKJ-cd).

⁴⁰⁵ „*Insectā* (Periplaneta orientalis). Bg. (sc. bugarski) *hlebarka*, de la *hleb* 'pîine'.” (DEX.Ro: DER).

bākula (RGGK-cd), u Pićnu *bākuli mn.* (PI 10), u Labinu *bākul* (RLC 41) < mlet. *bàcolo* (GDDT 45; VG 53; DDP 45). Što se krajnjeg etimona tiče etimolozi nisu jedinstveni: „Non convince l'etimologia proposta dal Vidossi, ... (e respinta dal Mayer-Lübke), secondo il quale *bàcolo* deriverebbe da un lat. volg. *blattla* (diminutivo di *blatta*), da cui anche il tipo fiorent. *piattola*, attraverso le fasi *blacla* e poi, per dissimilazione, *bacla*, *baclo*. Piuttosto un derivato da ven. *baò* 'coleottero' (...) più suffisso accrescitivo *-acolo* (che ritroviamo ad es. in *bušàcolo*); si partirà perciò da un *boàcolo*, contrattosi poi in *bàcolo*.” (GDDT 45).

Nazivi tipa *žohar* također su posuđeni iz nekog čak. govora: npr. u Brgudu *žòhar* (IrLA 895), u Senju *žôhar* (SR 180) – vjerojatno učene riječi: stand. hrv. *žòhār* (RHJ 1447), ista podrijetla kao i sln. *žôhar* o čemu Metka Furlan piše: „naj bi bilo izhodišće besede jidiš *schocher* 'črn', kar implicira, da naj bi bila beseda v sln. in hrv. izposojena iz nvn. *schocher* 'črn'.” (ESSJ IV/475). Valja dopustiti da su nazivi o kojima je riječ u ir. mogli ući i izravno iz hrvatskoga standarda.

63. Muha (*Musca domestica*)

U Šušnjevici *muške*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Zankovcima *muška*, *-a*, *mušč*, *muščele* ž., u svim ostalim mjestima *muška*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Domaći entomonim. Miorescu ima *muscă* (Vir 135), Byhan *múške* (IrG 284), Popovici *musca* (DRI 128), Pușcariu *mușke* (Sir 316), Cantemir *músche* (Tir 172) < lat. *mūsca*, REW 5766 > dr. *muscă* (DEX 663; IrG 284, s. v. *múške*; DRI 128, s. v. *musca*); ar. *múscā* (DDAr 717; DRI 128, s. v. *musca*), *muscă* (DArM 359), *mușqo* (DRI

128, s. v. **musca**); mr. *múscă* (DMr 199; DRI 128, s. v. **musca**).

63.1. Muha zujara (*Calliphora vomitoria*)

U Novoj Vasi *măre muske*, u Letaju *ča măre muska*, u Mihelima *muska ča măre*, u Zankovcima i Kostrčanu *măre muska*, u Jesenoviku rabe naziv za konjsku muhu: *muska de kâl* (v. 63.2.), a u ostalim mjestima za običnu: *muska, -a, -e, -ele* ž. (v. 63.).

Nazivi koji nas u ovom odjeljku zanimaju sintagme su sastavljene od domaćih elemenata koji u prijevodu znače „velika muha” i „ona velika muha”,⁴⁰⁶ *ča*, pokazni prid. i zam.⁴⁰⁷ ž. r. [(u Šušnjevići smo zapisali *ca*, u Žejanama *čă*, u ostalim mjestima *ča* – manje-više isto navode i svi ir. repertoari kojima se služimo) < lat. **ecce-illu* (DEX 6) > dr. *acel, acela* (DEX 6; DER 43); ar. *aṭel* (DDAr 177; DER 43); mr. *tséla* (DMr 307), *ṭela* (DER 43)]; *măre* pridjev „velik” [u Žejanama smo zapisali *măre/mârle, măre/măra, măro; mâr, mâr, mâr*, u Šušnjevići i Novoj Vasi *măre, măra/măre, măro; mar, mar, mar*, u ostalim juž. s. *măre, măre/măra, măro; mâr, mâr, mâr* (u literaturi nalazimo: *măre* (SIr 314, DRI 124, DIr 226, IrHR 112), *mare* (VIr 133), *măre* (TIr 170), *mârle* (IrHR 113) < lat. *mās, mārem*, DER 5091⁴⁰⁸ > dr., ar. *māre* (DEX 599, DDAr 656), mr. *mári* (DMr 183)]. Za *muska* v. 63.

⁴⁰⁶ Usp. mr. *muscă-mari* „bumbar” (DMr 199, s. v. **múscă**).

⁴⁰⁷ U našem slučaju pridjev.

⁴⁰⁸ Etimologija je problematična: „El cambio de sentido ha sido explicado por Tiktin, por medio de un cruce, poco probable, con *magnus* (...)” (DER 5091).

63.2. Konjska muha (*Hipobosca equi*)

U Žejanama, Brgudu, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima *muška de kã*, u Šušnjevići *muška li kãlu*, u Novoj Vasi *muška lu kãlu*, u Jesenoviku Letaju i Kostrčanu *muška de kãl*, u Škabićima *koňski komar*.

Ir. repertoari kojima se služimo nemaju odgovarajućih oblika. Svi su zabilježeni entominimi sintagme, osim u Škabićima, sastavljene od elemenata domaćeg podrijetla.

Naziv *koňski komar* mogao je doduše nastati i *in loco* (za čakavske govore ne nalazimo odgovarajućih naziva s *komar*⁴⁰⁹) i to tako što je naziv za obada (*komar* – v. 64.) određen čak. pridjevom *kõňski*, od *kõn* [< prslav. *kon'b (SES 256)].

Preostale sintagme u osnovi imaju imenicu *muska* „muha” (v. 63) određenu genitivom od *kã(l)* ili genitivnom sintagmom *de*⁴¹⁰ [< lat. *de*, REW 2488 > dr. *de* (DEX 262; DER 2797), ar., mr. *di* (DER 2797)]+ *kã(l)*. Za potonje v. 71. Usp. dr. *múscã de cal* (DEX 663, s. v. *múscã*) i *muškə kajaskə* (IrLA 915 – za Rudnu Glavu); mr. *muscă-di-cal* (DMr 199, s. v. *múscã*).

63.3. Vinska mušica (*Drosophyla melanogaster*)

U Šušnjevići i Novoj Vasi zabilježili smo *mušice de vir*, u svim ostalim mjestima *mušica de vir*, u Letaju i Jesenoviku još i *muška de vir*⁴¹¹.

Domaće sintagme (ako oblik *mušica* nije čakavizam – v. 63.5.) u doslovnom značenju „mušica/muha od vina”: *mušica* (v. 63.5.) / *muška* (v. 63.) + *de* (v. 63.2.) + *vir*

⁴⁰⁹ Usp. u Brgudu i Čepiću *kõňska mûha*.

⁴¹⁰ U svim smo ir. mjestima zapisali *de*.

⁴¹¹ Usp. mr. *muscă-di-vin* (DMr 199, s. v. *múscã*).

„vino” – mi smo u Žejanama zapisali *vir*, *-u*, *-ure*, *-urle m.*, u svim juž. s. *vir*, *-u*, *-ure*, *-urle bg.*, a u ir. repertoarima kojima se služimo nalazimo također *vir* (IrG 381, SIr 329, VIr 156, DRI 164, TIr 186, DIr 298, IrHR 214) < lat. *vīnum*, REW 9356 > dr. *vin* (DEX 1162), ar. *vin* (DER 9266), mr. *vin* (DMr 327).

63.4. Zelena muha (*Lucilia caesar*)

U Šušnjevi i Novoj Vasi rekli su nam *muska verde*, u svim ostalim mjestima *verde muska*.

Domaći sintagmatski nazivi (autori ir. repertoara nemaju sličnih entomonima⁴¹²): za *verde* v. 102., za *muska* 63.

63.5. Mušica

U Šušnjevi i Novoj Vasi zabilježili smo *mušice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u svim ostalim mjestima *mušica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Zabilježeni nazivi ne označavaju malu muhu, nego cijeli niz sitnih letećih kukaca.

Autori ir. repertoara kojima se služimo nemaju oblika. Držimo da je riječ domaća (koja se poklapa s čak. entomonimima tipa *mušica*) jer postoji u svim rumunjskim dijalektima: dr. *múșiță* (DEX 664); ar. *mușiță* (DDAr 720), *mushitsă* (DArM 359); mr. *mușiță* (DMr 199) – autori navedenih rječnika kao etimon daju bug. *mušica*, a Papahagi, uz bugarski, prema izvorima s konca XIX. i početka XX. st. navodi i latinsko rješenje: „lat. **muscea* + *-iță*,” (DDAr, loc. cit.). Prije će biti da je riječ o slavizmu⁴¹³. Marko Snoj s. v. *mušica* piše: „Beseda, ki se nar. glasi *mășica*, se je pisno naslonila na *múha*. Vendar *mušica* ni manjšalnica od

⁴¹² Postoji u knjiž. rum.: *muscă-verde* (DEX 663, s. v. *múscă*).

⁴¹³ Cioranescu (DER 5528) daje samo slavensku etimologiju.

múha (...), temveč se je razvila iz pslovan. *mъšica 'komar'⁴¹⁴.” (SES 364).

64. Obad (*Tabanus bovinus*)

U Žejanama *komār*, *-u*, *-e*, *-ele* i *-i m.*, u Šušnjevi i Je-senoviku *komār*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Zankovcima *kōmor*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u ostalim juž. s. *kōmar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

U ir. repertoarima kojima se služimo za obada nalazimo samo dva odgovarajuća oblika: Byhan navodi *komór* (IrG 245), Popovici *comāru* (DRI 99).

Entomonimi tipa *komar* u čakavskim govorima označuju uglavnom komarca: npr. na Boljunštini *kom̃r* (RBG), u Brgudu *kōmar* (IrLA 910), u Orlecu na Cresu i Selcima na Braču *komār* (ČDOC 272; RSG 171), u Brusju na Hvaru *komōr* (ČL 435), u Visu *komōr* (LVJ 230), u Vrgadi *kōmōār* (RGV 92). Za značenje „obad” imamo potvrde samo za nekoliko mjesta u Istri: u Orbanićima *kōmar* (ČDO 468), u Pićnu *kōmar* (PI 50), u Čepiću (IrLA 898), Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu (ILA 898) *kōmor*⁴¹⁵. U drugim slavenskim idiomima⁴¹⁶ oblici ti-

⁴¹⁴ Usp. mr. *mušitsă*: „insectă de felul țânțarului (= vrst komarca – op. autora)”, (DMr 199).

⁴¹⁵ Entomonim su preuzeli i govornici istriotskoga u Šišanu: '*komor*. Uza nj Šišanci rabe i domaći naziv *ta'van* (ILA 898); u Rovinju *ta'vana* i *tava'nela*, u Balama, Vodnjanu i Galižani *tava'nela* (ILA 898). Riječ poznata i u mlet.: *tavan*, *tavana*, *tavanela* (VG 1142), *tavan* (GDDT 725) i u furlanskom: *tavàn* (PIRONA 1178) *tavan* (FSS 810) < lat. *tabānus*, REW 8507.1 [> rum. *tăún* (DEX 1076)]. Tal *tafano* (DLI-cd) < lat. *tafānus, REW 8507.2: „Da una var. dial. **tafanu(m)* (rappresentata nell'onomastica etrusca) per *tabanu(m)* (che pur ha suoi propri continuatori: V., p. es., C. Tagliavini in RLIR IX 1933 317-319, e, in particolare, nell'Italia merid., ciò che toglie forza

pa *komar* označuju komarca: sln. *komár* (SSKJ-cd), rus., češ. *komár* (SES 251), mak. *комаp* (MSS 173), bug. *комàp* (TP 264) < prslav. *komarъ (SES 251). Ir. entomonimi mogli bi biti domaći: u mr. imamo posuđenicu iz bugarskoga *cómār* „obad” (DMr 76)⁴¹⁷. Značenje „obad” riječ je dakle dobila u rumunjskom jezičnom sustavu. U tom slučaju čakavski oblici tipa *komar* prvotno su značenje „komarac”, naslanjajući se na ir. sličnozvučnice promijenili u „obad”⁴¹⁸.

Zanimljiv je slučaj u Žejanama. Kako smo vidjeli, za obada vele *komâr*, a za komarca (v. 70.) *komar*, -u, *komarci*, *komarci m.* (ovaj je oblik posuđen iz čakavskoga, naslonjen na vlastite entomonime za obada) – množinski oblici tvoreni su prema hrv. *komarac*, *komarci*, što u ir. sustavu nije neuobičajeno.

65. Krpelj (*Ixodes ricinus*)

U Žejanama, Šušnjevici, Brdu, Trkovcima i Kostrčanu rekli su nam *kârpeľ*, -u, -ø, -i m., u Škabićima *kârpeľ*, -u, -e, -ele bg. U Novoj Vasi, Jesenoviku, Letaju, Zankovcima i Mihelima razlikuju naziv za krpelja koji je pun krvi od naziva za krpelja koji nije; za potonjega vele *kârpeľ*, -u,

---

all'ipotesi di una sua provenienza osco-umbra). Forse di provenienza etrusca.” (DELI-cd).

⁴¹⁶ I u ARJ V/236 s. v. *kômâr* daje se samo značenje ”komarac”. I Skok uz natuknicu *kômâr* (koju navodi prema Karadžiću), uz napomenu „običnije sa deminutivnim sufiksom -bc *komárac*” daje samo značenje „Culex” (SKOK II/132).

⁴¹⁷ Za druga dva rum. dijalekta ne nalazimo potvrda.

⁴¹⁸ Oblici tipa *komar* u istarskim čakavskim govorima označuju ili jednog ili drugog kukca.

-ø, -i m., a za prepunoga krvi u Novoj Vasi **k̑arpuš̑e, -a, -e, -ele** ž., u Jesenoviku, Zankovcima i Mielima **k̑arpuša, -a, -e, -ele** ž., u Letaju **k̑arpučka, -a, -e, -ele** ž.

Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Kovačec donosi entomonim koji je zabilježio u Šušnjevići: *cârpúčkę* (IrHR 48).

Entomonimi su zapravo u krajnjoj liniji domaćeg, rumunjskog, podrijetla, premda preoblikovani čakavskim rumunjizmima. U čakavskim repertoarima s kojima raspoložemo prevladavaju oblici tipa *krpelj*: *k̑ipelj* (RGK 129), *krpej* (RB 41), *krpelj* [*k̑ipel̑*] (RMGM 67), *krpalj* [*'krpaλ*] (DCM 77), *krp̑el̑* (RGV 99⁴¹⁹), *krp̑ej* (RSG 180), u Valturi i Čabrunićima⁴²⁰ *k̑p̑üša*, u Svetvinčentu, Čabrunićima i Ližnjanu *k̑p̑ëja*, u Svetvinčentu *k̑p̑el̑* (ILA 920), u Brgudu *k̑arp̑üša*, u Čepiću *k̑arp̑üčka* (IrLA 920). Skok ima *k̑puša* (Dubrovnik, Boka, Bakar), navodi i istarski oblik *krp̑üša* (Vodice). S. v. se bavi i oblicima tipa *krpelj* i za jedne i druge veli da „riječ je pastirski termin, zacijelo leksički relikat iz jezika srednjovjekovnih Vlaha (...) Nalazi se još u arb. (sc. albanskom) *k̑epushë* f. Prema tom refleksu hrv.-srp. *r* je nastao iz rumunjskog reduciranog glasa *ă*, koji je zamijenjen u bugarskom sa *a*.” (SKOK II/211). Na istom mjestu oblike tipa *krpelj* tumači zamjenom dočetka *-uša* > *-elj* prema *smrdelj*. Kako smo rekli, ir. su se entomonimi oblikom naslonili na čakavske, no u pet su mjesta (Novoj Vasi, Jesenoviku, Letaju, Zankovcima i Mielima) sačuvali semantičku opreku „*krpelj* pun krvi” vs. „*krpelj* koji se nije nasisao krvi”, tj. „veći *krpelj*” vs. „ma-

⁴¹⁹ Uz natuknicu daje istarski entomonim *krp̑üša*.

⁴²⁰ U Čabrunićima u značenju „veći obad”.

nji krpelj”, što nalazimo i u arumunjskim i u megleno-rumunjskim govorima⁴²¹: ar. *căpushi* „голем крлеж”⁴²², (DArM 127); mr.: *căpúșă* „când căpușa este mai mică, se numește cărtșan”⁴²³, (DMr 59). Za dr. nismo mogli potvrditi ovu opreku: *căpúșă* (DEX 151), a ni u ostala dva arumunjska rječnika koja imamo na raspolaganju: *căpuși* (DAr 202, s. v. **căpușă**), *căpúșe* (DDAr 271).

Navedeni rumunjski oblici umanjenice su na *-ușă* od *cap* „glava” (DEX 133) < lat. *caput*, *-íte*, REW 1668⁴²⁴. Za rum. *cap* Cioranescu rekonstruirala vlat. *capum pod koji svodi i oblike tipa *căpușă* (DER 1396)⁴²⁵

66. Krijesnica (*Lampyrus noctiluca*)

U Žejanama *sviṭica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *sviṭlič u*, *-ø*, *-i m.*, u Šušnjevici, Novoj Vasi i Letaju *sviṭňak*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Jesenoviku, Brdu i Škabićima *sviṭňak*, *-u*, *sviṭňáč*, *-i m.*, u Škabićima još i *sviṭňak*, *-u*, *sviṭňáče*, *-ele bg*.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo odgovarajućih oblika. Zabilježeni su nazivi posuđeni iz čakavskoga: npr. u Čepiću *sviṭnica* (IrLA 921), u Selcima na Braču *sviṭnjāk* (RSG 339), u Trogiru *sviṭnjak* (RTCG

⁴²¹ Koliko nam je poznato ova opozicija ne postoji u slavenskim govorima.

⁴²² = veliki krpelj. Naziv za manjeg ne možemo pronaći.

⁴²³ = kad je krpelj manji, zove se *cărtșan* – Capidan tu natuknicu na knjiž. rum. tumači samo opisno: „Căpușa mai mică de coloare roșiu-cafenie; se pune pe boi, capre și chiar oameni.” (DMr 62).

⁴²⁴ S. v. navodi i rum. *căpușă*.

⁴²⁵ Cioranescu u članku navodi za srpski *kapuša*, no mi taj oblik nismo potvrdili ni u ARJ, ni u CP¹, ni u CP², a ni u PCX. Tamo nalazimo samo tip s *-r-*: *kīpuša* (ARJ V/630, PCX 10/658, CP² I/433).

248) – izvedenice od gl. tipa *svitit(i)*, *svitlit(i)* i sl. < prslav. *světiti (SES 623).

67. Posteljna stjenica (*Cimex leuctularius*)

U Žejanama smo zapisali *stenica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevcici *činke*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *činke*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *činka*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Mihelima još i *činkina*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Za tip *činka* od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Kovačec donosi entomonim: za Šušnjevicu i Novu Vas *činke* (IrHR 63). Posuđenice iz nekog čakavskog govora: npr. u Čepiću *činka* (IrLA 901), u Medulinu *činka* (ID 166), u Svetvinčentu i Čabrunićima *činka*, u Ližnjanu *činka* (ILA 901), u Pićnu *činža* (PI 20), u Belom na Cresu *činža* (BBT 66), u Labinu *cinza* (RLC 63 – Milevoj doduše daje značenje „moljac”). U značenju „smrdljivi martin (*Dolicoris baccarum*)” I. Oštarić za Kolan na Pagu daje *čina* (RKGP 83) – v. 76.. U južnijim čakavskim govorima od navedenih prevladava tip *čimak* [npr. u Unijama, Salima, Ižu i Rivnju *čimak* (UKS 117; RGS 60; RGI 53; RRG 75), Kukljici *čimak* (RGK 43), u Brusju *čimāk* (ČL 115), u Visu *cimâk* (LVJ 60)], uz *čimavica* [npr. u Splitu *čimavica* (RStG 26), u Selcima na Braču *čimāvica* (RSG 66), u Kukljici i Korčuli *čimavica* (RGK 43; RGGK-cd), u Visu *cimāvica* (LVJ 60)]. Navedeni čakavski entomonimi (osim naziva tipa *činža*), dodavanjem različitih dočetaaka (što uz manje ograde dopušta i Skok – SKOK II/80, s. v. **kīmak**), potječu od lat. *cīmex*, *-īce*, REW 1915, posredovanjem nekog predmletačkog romanskog idioma istočnih jadranskih obala, bez posredovanja mletačkog, s kasnijom

palatalizacijom⁴²⁶ [k] → [č]: „Da se i u Istri govorio oblik *kimak* govori možda i istarsko prezime *Kinkèle*, vrlo rašireno u Kastavštini (SKOK loc. cit.). Nazivi tipa *činža* nastali su križanjem entomonima tipa *činka* s mlet. isto značnicama: npr. *címese* (BOE 174), *šimiše* (VG 1030; DDP), *zìmiše* (DDP).

Tip *stenica* ne nalazimo u ir. repertoarima kojima se služimo. U ir. je mogla ući izravno iz hrv. standarda, *stjenica* (RHJ 1181), ili posredovanjem nekog čak. govora gdje je učena riječ: npr. na Roveriji *stenica* (RR) < prslav. *stěbnica ← *stěna (SES 607 – „ker se stenice zadržujejo tudi v stenah”).

68. Uš (*Pediculus humanus*)

U svim je mjestima naziv za uš jedinstven: *peduklu*, *peduklu*, *pedukli*, *pedukli* m.

Byhan je zabilježio *pedúkl'u* (IrG 304), Maiorescu *pěduchi* (Vir 139), Popovici *peduclú* (DRI 134), Cante-mir *pedúcl* (Tir 175), Sârbu i Frătilă *peducl'e* (DÎr 248) i Kovačec za Šušnjevicu, Novu Vas i Žejane *pedúcl'u* (IrHR 145). Domaća riječ: dr. *padukje* (IrLA 902 – za Rudnu Glavu u Srbiji), *pădúche* (DEX 762); ar. *pidúcl'iu* (DDAr 842), *piduclju* (DArM 414); mr. *pidúcl'u* (DMr 221) < lat. *pēdūcūlus*, REW 6361.

68.1. Gnjida

U Žejanama *lindira*, -a, *lindir*, -rle ž., u Šušnjevici i Novoj Vasi *lindire*, -a, -e, -rle ž., u ostalim juž. s. *lindira*, -a, -e, -rle ž.

⁴²⁶ Palatalizacija nije provedena u Dubrovniku i Korčuli: *kimak* (RDG 170; RGGK-cd).

Domaća riječ. Byhan ima *líndirę* (IrG 265), Popovici *lindirę* (DRI 120), Kovačec za Novu Vas i Šušnjevicu *líndirę*, za Žejane *lindira* (IrHR 105) < lat. *lěndīne*, REW 4978.2 > dr. *lindinā* (DRI 120, s. v. **lindirę**; DEX 574); ar. *lindinā* (DDAr 631; DRI 120, s. v. **lindirę**); mr. *lindinā* (DMr 170).

68.2. Ušljiv

U Žejanama smo zapisali *ušľiv*, **-a**, **-o**; **-i**, **-e**, **-i** prid., u juž. s. *pedukľiv*, **-a**, **-o**; **-i**, **-e**, **-i** prid.

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose oblika sličnih navedenim.

Žejanski naziv svakako je novija posuđenica i potječe od standardnoga hrvatskoga jezika (utjecaj škole): *ušľiv* (RHJ 1324), pridjevska izvedenica od *uš* (AnRHJ 1268)⁴²⁷ < prslav. *vbšb (SES 701).

U južnim selima zabilježili smo hibridizirani pridjev prema čakavskom modelu: na domaću osnovicu *pedukľu* (v. 68.) dodan je čakavski dočetak *-(l)iv*. Domaće **pedukľos* ni opetovanim provjerama nismo mogli potvrditi. Dr. *păduchiós* (DEX 762); ar. *piducl'ios* (DDAr 842), *piducľios* (DArM 414); mr. *piducl'ós* (DMr 221).

68.2.1. Ušljivac

U Žejanama smo zabilježili *pedukľâr*, **-u**, **-ø**, **-i** m., u svim juž. s. *pedukľivac*, **-u**, *pedukľivci*, *pedukľivci* m.

Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Kovačec navodi odg. oblik (također za Žejane): *peducl'âr* (IrHR

⁴²⁷ U čakavskom imamo tip *šenac*: npr. na Boljunštini *šenăc* → *šenčľf* (RBG), na Roveriji *šenac* → *šenčľviv* (RR) – odgovara stand. hrv. *ušěnac* (RHJ 1324, s. v. **ušěnci**).

144), izvedenica od imenice *peduklu* (v. 68.) na domaći dočetak *-âr*. U južnim selima izraze tipa *peduklâr* nismo mogli potvrditi. Tamo su riječ dobili tako što su na pridjev *pedukliv* (v. 68.2.) dodali svome izgovoru prilagođeni čak. dočetak *-æc*, stvorivši hibrid s domaćom osnovicom i dva strana sufiksa.

68.3. Stidna uš (*Pthirus pubis*)

U Žejanama smo zabilježili *picâjzla*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevici i Novoj Vasi *pjâtule*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Jesenoviku i Letaju *pjâtula*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Brdu *pjâtala*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *pjâtola*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Sličnih entomonima ne nalazimo u ir. repertoarima koji su nam na raspolaganju.

Žejanski je naziv *picâjzla* mogao biti preuzet izravno iz hrvatskog razgovornog standarda [*picâjzla* (RHJ 825) < njem. *Filzläuse*, mn. od *Filzlaus*, složenice od *Filz* „stidne dlake” i *Laus* „uš” (SES 441, s. v. **picâjzelj**)] ili posredovanjem kojeg čakavskog govora gdje su slični oblici također učene riječi: npr. u Brgudu *picâjzla*, u Čepiću *picâjzəl* (IrLA 903).⁴²⁸

I oblici tipa *pjâtola* posuđeni su iz čakavskoga: npr. u Funtani *pjâtula* (MFR 59), u Korčuli *pjâtula* (RGGK-cd). Riječ je u čakavski ušla iz mletačkoga: *piâtola* (BOE 504; DDP) < lat. *blattŭla*, REW 1159, umanjenica od *blatta* „šturak”, REW 1158 „con accostamento paretimologico a *piatto*” (DELI 1186, s. v. **piattola**).

68.4. Štitasta (biljna) uš (*Coccus caeto*)

U Novoj Vasi *buhâr*, *-u*, *-ø*, *-i* m., u Letaju, Škabićima,

⁴²⁸ Dr. u Rudnoj Glavi *picâjzla* (IrLA 903) posuđenica je iz srpskog.

Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *grînta*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u stalim mjestima rabe naziv kao za običnu uš, *pedukľu*, *pedukľu*, *pedukľi*, *pedukľi m*.

Autori ir. repertoara kojima se služimo nemaju sličnih izraza ni za *buhâr* ni za *grînta*.

I u drugim se nomenklaturama za štitastu uš rabi opći naziv za uš: npr. u čakavskom idiomu u Brgudu *šenâc* (IrLA 904), u Svetvinčentu i Ližnjanu *šenâts* (ILA 904); u knjiž. rum. *pădúche* „(...) 2. Nume dat unor insecte parazite care trăiesc pe frunzele, ramurile sau tulpinile plantelor, hrănindu-se pe scama acestora. (...)” (DEX 762)⁴²⁹

Entomonim *buhâr* posuđen je iz nekog čakavskog govora: npr. u Orbanićima *buhâr* „kind of small black flea-like insect attacking *kapûs*” (ČDO 424)⁴³⁰. Izvedenica na *-âr* od *buha* [npr. u Brgudu i Čepiću *bûha* (IrLA 905), u Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu *bûxa* (ILA 905), u Senju *buhă* (SR 11)] < prslav. **blъxa* (SES 40, s. v. *bólxa*).

I naziv *grînta* posuđen je također iz nekog čakavskog govora: npr. u Čepiću *grînta* (IrLA 904), u Orbanićima *grînta* „lice (on trees)” (ČDO 450), u Funtani *grînta* „bolest vinove loze” (MFR 32)⁴³¹. Krajnji etimon nalazimo u srvnjem. *grint*, njem. *Grind* „krasta”⁴³² (SES 158, s. v. *grînta*)⁴³³.

⁴²⁹ U dr. u Rudnoj Glavi u Srbiji naziv za uš određen je posvojom sintagmom *đi jarba* (doslovce „od trave”): *padukj đi jarba* (IrLA 904).

⁴³⁰ Usp., s drugim dočetakom, *buhăč* „gusjenica kupusar” na Boljunštini (RBG).

⁴³¹ Dakle, bolest izazvana našim kukcem.

⁴³² Kao i u slovenskome i u hrvatskome je osnovno značenje riječi „krasta”: *grînta* „porrigo, najčešće neka bolest na koži od glave, kras-

69. Buha (*Pulex irritans*)

U Žejanama *pureč, -u, -e, -ele m.*, u Brdu i Škabićima *pureč, -u, -e, -ele bg.*, u Šušnjevici *puracu, puracu, purac, puraci m.*, u stalim juž. s. *pureč, -u, -ø, -i m.*

Domaća riječ. Maiorescu donosi *purec, puric* (VIR 119), Byhan *púretš* (IRG 323), Popovici *pureć, pureť* (DRI 142), Cantemir *púrec* (Tir 177), Kovačec za Novu Vas *púreč* (IRHR 161) < lat. *pūlex, -īce*, REW 6816 > dr. *purik* (IRLA 905 – za Rudnu Glavu), *púrice* (DEX 873), *purice* (IRG 323, s.v. **púretš**); ar. *púric* (DDAr 896) *purik* (IRG 323, s.v. **púretš**), *puric* (DARm 445; DRI 142, s. v. **pureć**); mr. *púric, púrīts* (DMr 241), *puric* (DRI 142, s. v. **pureć**).

70. Komarac (*Culex pipiens*)

U Žejanama smo čuli *komar, -u, komarci, komarci m.*,

te, ali gdje gdje znači i koju drugu bolest na koži” (ARJ III/432) – što preuzima i Skok (SKOK I/618). U značenju „krasta” i u Korčuli: *grīnta* (RGGK-cd).

⁴³³ Druge su etimologije glagol *grintat(i)* [npr. u Korčuli *grīntat* „prigovarati, rogoboriti, kukati” (RGGK-cd)] i prid. *grintav* [npr. u Korčuli *grīntav* „mrzovoljan” (RGGK-cd)] < mlet. *grinta* „collera; sdegno; rabbia; stizza” (BOE 317) < got. **grīmīþai* „bijes, ljutnja”, REW 3869 – što M. Cortelazzo dovodi u pitanje: „Poco prob., come si ripete, dal got. **grimmitha* 'che fa paura' (...) (DELI-cd). Usput, Pino Orbanich i Barbara Buršić Giudici u rječniku pulskog mletačkog govora uz natuknicu *grinta* navode značenja „scocciato; fisionomia di persona irascibile e malvagia” (DDP) što odgovara gornjoj etimologiji. No uz istu natuknicu daju i značenje „invasione di una specie di pidocchi delle piante”, što dakako nema veze s gornjim etimonom, već je to značenje preneseno s hrvatskih oblika tipa *grinta* i pridodano imlet. istozvučnici.

u Šušnjevici *cinguliš*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi *činguliš*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Mihelima *cinguliž*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Škabićima *cingul*, *-u*, *cingule* / *cingule*, *-ele bg.*, u ostalim juž. s. *cinguliš*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Za žejanski oblik v. 64.

Za nazive tipa *cinguliš* u ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo odgovarajućih oblika.

Posuđenice iz nekog čakavskog govora: npr.: u Svetvinčentu *tsřlinkuš* (ILA 910), na Roveriji *crlinkuš* (RR), u Labinu *cilĩmbus* (RLC 63), u Čepiću *čělenguš* (IrLA 910), u Vodicama *cilĩneš*, *cilĩnkuš* „neka muha” (ID 162). Onomatopeje od *cilikati* (SKOK I/265).

70.1. Nevid (*Phebotomus papatasi*)

Za ovu vrstu komarca u uporabi su isti nazivi kao za običnoga (v. 70.).

71. Vilin konjic (*Aeshna cyanea*)

U Žejanama *kaliču lu domniču*, u Šušnjevici *kaliču lu domniču*, u Novoj Vasi, Jesenoviku i Letaju *kaliču lu domniču*, u Brdu, Škabićima, Trkovcima i Zankovcima *kalič*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Mihelima i Kostrčanu *prekiñenica*, *-a*, *-e*, *-ele ž.*, u Jesenoviku još i *iroplānčič*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Za entomonime *prekiñenica* i *iroplānčič* ne nalazimo paralela u ir. repertoarima koji su nam na raspolaganju. Riječ je o posuđenicama iz kojega čakavskoga govora – entomonime ne možemo potvrditi ni u čakavskim repertoarima kojima se služimo. Prvi je izvedenica na *-ica* od pridjeva *prekinjen* [< prslav. **ky(d)noŭti* „vreći” (SES 230, s. v. **-kíniti**)] – naziv duguje postanje obliku tijela kukca

čiji je poveći zadak od ostatka tijela uočljivo odijeljen: „Insetti dal corpo allungato e snello.” (GIE 79) Naziv *iroplānčič* (umanjenica od *iroplan* „zrakoplov”) metaforičan je – kukac zbog dugih krila smještenih na prvoj trećini tijela doista podsjeća na zrakoplov⁴³⁴. Riječi tipa *iroplan* i sl. potječu od standardnohrvatske zastarjelice *aeròplān* (RHJ 6) < franc. *aéroplane* (SES 3)⁴³⁵.

Nazivi tipa *kaliču lu domniču* domaće su sintagme (ir. repertoari kojima se služimo ne donose sličnih oblika) kojima je u osnovi „konj”: u svim smo anketiranim mjestima zapisali *kā, kālū, kāl̃, kāl̃i m.* [*cal* (Vir 112), *ca* (Tir 159), *cā* (Dir 194; IrHR 44)] < lat. *cabāllus*, REW 1440 > dr. *cal* (DEX 125); ar. *calu* (DAr 167, s. v. **cal**), *cal* (DDAr 238; DArM 113); mr. *cał* (DMr 55). Drugi dio sintagmi genitiv je od „Isus”: u svim smo anketiranim mjestima čuli *domnič, -u m.*, hibridna umanjenica na *-ič* od *domn* „Bog” – u Žejanama, Šušnjevići, Novoj Vasi i Jesenoviku zapisali smo *domnu, domnu, domni, domni m.*, u ostalim mjestima *domn, -u, domni, domni m.* Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Sârbu i Frătilă imaju izraz za Isusa i za Boga, *domnič, domn* (Dir 208), ostali samo za Boga: *domnu* (DRI 107), *dómnu* (IrG 209; IrHR 70), *domn* (Tir 164) < lat. *dōmnus*, REW 2741.2. Ir. entomonim na oba se plana poklapa s arumunjskim nazivom *cálu al*

⁴³⁴ Ili helikopter, kako ga vide govornici istriotskoga u Šišanu: *li'ko-tero* (ILA 889).

⁴³⁵ „Beseda je za potrebe sodobne tehnike zložena iz gr. *aēr* 'zrak' in lat. *planus* 'potepuh'. Prvotni pomen je torej 'zračni potepuh.'” (ibidem).

Dumnidzǎ'ŭ (DDAr 238, s. v. **cal**), *callu allu Dumniđǎ* (DAr 167, s. v. **cal**)⁴³⁶

Sem „konj, mali konj; kobila, mala kobila” za ovoga kukca (i za druge kukce) čest je i u drugim entomonimijama: npr. tal. cavalletta „nome comune di molte specie d'Insetti Ortotteri, recanti danni alle coltivazioni” (DLI-cd); sln. *kobilica* „žuželka zelene barve z zelo dolgima zadnjima nogama (sc. skakavac)” (SSKJ-cd); njem. *Heupferd* „(dolgoroga) kobilica” (VNSS-cd)⁴³⁷; hrv. *kõnjic* „skakavac iz porodice konjica”, *vilin konjic* „vrsta kukca koji leti uz vode” (RHJ 484). Čini se da su nazivi ovoga tipa najprije označavali skakvce čije je skakanje uspoređeno s konjskim, a kasnije pokrili i druge vrste.

Entomonim *kalič* hibridna je umanjenica na *-ič*.

Čepićki entomonim *koñić* (IrLA 889) ne uklapa se u čakavski (ni šire hrvatski) entomonimijski tip za kukca o kojem razglabamo, pa držimo da je posuđen iz nekog ir. govora.

72. Moljac (*Tinea biselliella*)

U Žejanama, Šušnjevici, Brdu, Škabićima i Trkovcima *moľac*, *-u*, *moľci*, *moľci m.*, u Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *moľ*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Brdu *moľčina*, *-a*, *-e*, *-ele ž.*, u Šušnjevici *tår̃m*, *-u*, *tår̃mi*, *tår̃mi ž.*, u Novoj Vasi *tår̃m*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Mihelima *tår̃mu*, *tår̃mu*, *tår̃mi*, *tår̃mi m.*, u Jesenoviku *tår̃ma*, *-a*, *-e*, *-ele ž.*

⁴³⁶ Za vilinoga konjica u standardnome rumunjskome koristi se sintagma *calul-dracului* (DEX 125, s. v. **cal**) – *dracului* = gen. od *drac* „vrag” (DEX 317) < lat. *draco*, *-one* „zmaj”, REW 2759.

⁴³⁷ Njem. *Pferd* „konj” (VNSS-cd).

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose sličnih oblika.

Nazivi tipa *mol* posuđeni su iz nekog čakavskog govora⁴³⁸: npr. u Labinu *molj* (RLC 160), u Vodicama *môl*, u Golcu *môl* (ID 192), u Novom Vinodolskom *môlj* (RČGNV 139), u Valturi i Ližnjanu *môlats* (ILA 906), u Čepiću *môlac* (IrLA 906), u Vrgadi *moľac* (RGV 122), u Dračevici na Braču *moľica* (ČL 559) < prslav. **mol'b* (SES 352).

I nazivi tipa *tarma* također su čakavizmi, ali mletačkog podrijetla: npr. u Svetvinčentu i Valturi *târma*, u Čabrunićima *târma* (ILA 906), na Boljunštini i u Orbančićima *târma* (RBG; ČDO 567), u Pićnu *tôrma* (PI 119), u Funta-ni *târma* (MFR 78), u Labinu *târma* (RLC 281), u Dračevici na Braču *tôrma* (ČL 1247), u Trogiru *târma* (RTCG 271)⁴³⁹ < mlet. *tarma* (BOE 756, VG 1139, GDDT 722), *târma* (DDP) < lat. *tarmes*, *-íte*, REW 8568 „di origine mediterranea” (DLI-cd).

72.1. Žitni moljac (*Tinea granella*)

U Šušnjevici koriste *moľacu de grev*, u Jesenoviku *moľu*

⁴³⁸ Nazivi toga tipa, s različitim dočetcima, kao slavenske posuđenice, postoje i u drugim rumunjskim govorima [dr. u Rudnoj Glavi *moľiacé* (IrLA 906), dr. *môlie* (DEX 647); ar. *môliřa*, *môltă* (DDAr 701), *mulřă* (DDAr 710); mr. *moléts*, *molítsă* (DMr 194)], pa je teško vjerovati da Istrorumunji u svom leksiku prije izdvajanja iz rumunjskoga etničkoga korpusa za tog kukca nisu imali sličnih oblika, zato je ir. entomonime tipa o kojem raspravljamo najbolje držati naslonjenicama na slične čakavske riječi.

⁴³⁹ Na *-ac*, vjerojatno prema *moľac*, u Senju *tarăc* (SR 150), u Kukljici *tarăc* (RGK 307), u Brgudu *tărac* (IrLA 906), na Boljunštini *tărăc* (RBG). Na *-ica* u Vrgadi *tarăica* (RGV 213).

de grev, a u ostalim smo mjestima zabilježili nazive kao za običnoga moljca (v. 72.), no i u tim se krajevima, ali, prema iskazima naših ispitanika, samo ako iz konteksta nije jasno o kojem je točno moljcu riječ (što doista nije čest slučaj), uz naziv za običnoga moljca dodaje *de grev*, *grāv*, *gārv*⁴⁴⁰.

Autori ir. repertoara kojima se služimo nemaju sličnih naziva. Riječ je o sintagmama koje doslovce znače „moljac od žita”. Za *molācu* i *molū* v. 72., za *de* 94.2.1.

Ostaje nam objasniti treći elemenat sintagmi, *grev*: u Žejanama smo zapisali *γrāv*, *-u*, *-ure*, *-urle m.* i (dva ispitanika) *grāv*, *-u*, *-ure*, *-urle m.*, u Šušnjevići *grāv*, *-u*, *grāvure* i *grāvure*, *-urle bg.*, u Novoj Vasi i Jesenoviku *grāv*, *-u*, *-ø*, *-i m.* i *grāv*, *-u*, *grāvure*, *-urle bg.*, u Šušnjevići, Škabićima i Jesenoviku *grev*, *-u*, *-ure*, *-urle bg.* i *grev*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u ostalim mjestima *gārv*, *-u*, *-ure*, *-urle bg.* i *gārv*, *-u*, *-ø*, *-i m.* Maiorescu donosi *grâu*, *grâv* (VIrR 107), Popovici *grăw* (DRI 113), Pușcariu, Cantemir i Sârbu i Frățilă *grăv* (SIr 311; TIr 167; DIr 216), Kovačec za Šušnjevicu *grâv*, za Brdo i Gradinje *gârv*, za Žejane *γrāv* (IrHR 86). Domaća riječ: dr. u Rudnoj Glavi *grəu* (IrLA 1127), *grâu* (DEX 433); ar. *grîn* (DDAr 502); mr. *gron* (DMr 145) < lat. *granum*, REW 3846.

73. Žitni žižak (*Sitophilus granarius*; *Calandra granaria*)

U Žejanama smo čuli *šuška*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevići

⁴⁴⁰ Usp. dr. u Rudnoj Glavi *muol đin fañina* (IrLA 891), doslovce „moljac od brašna”.

raguže, -a, -e, -ele ž., u Novoj Vasi *raguže, -a, -e, -ele* ž., u ostalim juž. s. *raguža, -a, -e, -ele* ž.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo odgovarajućih entomonima.

Nazivi tipa *raguža* posuđeni su iz čakavskoga. Vjerojatno odgovaraju nazivima tipa *roguša*: npr. u Medulinu smo čuli *rogùša*, a u literaturi nalazimo *roguša* (ŽSI 195), u Belom na Cresu *rogùša* (BBT 402), u Novom Vinodolskom *roguša* „kukac u žitu, grahu, kukuruzu” (RČGNV 261), izvedenice na *-uša* od *rog*⁴⁴¹: npr. u Senju i na Ižu *rôg* (SR 128; RGI 343), u Labinu *rôh* (RLC 238), u Pićnu *ròh* (PI 99) < prslav. *rogъ (SES 542). Je li do *ro-* → *ra-* došlo jednostavno preko diftongiranih oblika [npr. u Rivnju *rûg* (RRG 269)] ili je pak riječ o vrlo staroj čakavskoj riječi koja je ušla u ir. a iz čakavskih govora nestala (*raguža ili sl. ne možemo potvrditi – što opet nikako ne znači da u kojem čakavskom idiomu ne postoji⁴⁴²), ne možemo sa sigurnošću ustvrditi. Ako je riječ o starom čakavskom obliku, možemo ga dovesti u svezu sa sln. *rag* „ledena sika” o čem Bezljaj piše: „(...) v 18. st. *raga* (f.) »Eiẑzapfen, stiria« (Pohlin), *raga* »Eiẑzapfen«, *ragist* »isto« (Gutsmann). Sorodno je verjetno blg. *ovrág* »globel, soteska«, r. dial. *ovrág* »isto« (...). Vse *-ô-* stopnja k slov. *rogъ »rog«. V isti prevojni stopnji je sorodno lit. *r(i)ogsóti* »štrleti«, *r(i)ôglinti* »kopičiti«. K semantiki prim. lit. *rāgas* »rog« – *raguvà* »prepad, globel« (Fraenkel, 684).” (ESSJ

⁴⁴¹ „Sono generalmente di piccole dimensioni, muniti di un **rostro** (podebljanje naše: *rostro* = kljun – to se rilo može dakako, osim kao kljun, doživjeti i kao rog), sul quale sono sistemati gli organi boccali, sovente molto pronunciato.” (ANGI 147).

⁴⁴² Imena kukaca nisu baš jako zastupljena u rječnicima.

III/144). Navedenu etimologiju možemo proširiti na istarski, danas vjerojatno nepostojeći, termin *ràgati*, gen. *ragát* m. pl. (Istra) „1° sijeno prostrto da se suši na suncu, 2° (*na ragateh*, Mikuličić) ono na što se stavi sijeno, ostrva” (SKOK III/98⁴⁴³), dakle tanje deblo s prirezanim granama na kojem se sušila krma za životinje, nekakve rašlje (= rogovi). Svakako, premalo građe za pertinentnije zaključke.

Još manje građe nalazimo za žejanski naziv *šuška* – kao entomonim ne postoji u čakavskim rječnicima kojima se služimo. Teško ga je semantički povezati s glagolom *šuškati(i)*: npr. u Labinu *šuškat* (RLC 277), u Pićnu *šuškat* (PI 116), u Salima na Dugom Otoku *šuškati* (RGS 372), u Korčuli i Crikvenici *šuškat* (RGGK-cd; CB 104) < onomatopeja *šuš* (SES 650, s. v. **šušljáti**). Usput, glagol su posudili i Istrorumuni: u Šušnjevići smo zabilježili *suskej*, *-ešk*, u ostalim mjestima *šuškej*, *-es* – od autora ir. repertoara kojima se služimo jedino Cantemir donosi *șuşchéi* ali samo u značenju „a vorbi peltic (= frfljati)” (Tir 182)⁴⁴⁴. Radije ostajemo pri semu „rog” i naš entomonim dovodimo u svezu sa *šuška* „ime ovci (bez rogova)” (ARJ XVII/901) ili *šuško* „ovan ili koza bez rogova” (ČL 1224 – za Dračevicu na Braču). U osnovi je navedenih naziva „pridjev *šut*⁴⁴⁵ (...) »bez rogova«, koji dolazi još u varijantama *šušav* i *šukav*, odatle *šuka* »koza bez rogova.«” (SKOK

⁴⁴³ Skok ne objašnjava oblik, samo ga navodi prema Akademijinu rječniku: ARJ XII/948, gdje se izrijekom kaže „Postahe nejasno.”

⁴⁴⁴ Mi smo pitali za značenje „šuškati, stvarati šum”, a pišući ove retke telefonski smo nekoliko informanata iz Žejana, Šušnjevice i Letaja pitali i za značenje „frfljati, šušcati” i dobili isto kao i Cantemir.

⁴⁴⁵ < prslav. *šutъ 'brez rogov' (SES 264, s. v. **košúta**).

II/167, s. v. **kòšuta**)⁴⁴⁶. Problem kako je naziv za životinju bez rogova prešao na kukca s izrazitim rogom moramo ostaviti otvorenim.

74. Šugarac (*Sarcoptes scabiei*)

U svim smo mjestima zabilježili *srâb*, **-u**, **-ø**, **-i m**.

Šugarac je parazit koji živi na koži sisavaca. Prouzrokuje kožnu bolest šugu (scabies): „uzročnik svraba u ljudi grinja *Sarcoptes scabiei* L.” (PE 416). Kako ga je teško vidjeti, nazvan je po svrabu koji izaziva.

Od ir. repertoara kojima se služimo samo Popovici donosi *srâb* u značenju „šuga” (DRI 151). Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu i Čepiću *srâb* (IrLA 907a), u Pićnu *srob* „šuga, svrab” (PI 105), u Senju *srâb* „svrab” (SR 136) < prslaven. *svorbъ, od gl. *sverbti (SES 599).

74.1. Šuga (Scabies)

Kao i za šugarca i za šugu smo u svim mjestima zapisali *srâb*, **-u**, **-ø**, **-i m**.

V. 74.

74.2. Šugav

U Šušnjevici i Novoj Vasi *srâblîv*, **-e**, **-o**; *srâblîvi*, *srâblîve*, *srâblîvi prid.*, u ostalim mjestima *srâblîv*, **-a**, **-o**; *srâblîvi*, *srâblîve*, *srâblîvi prid.*

Ir. repertoari kojima se služimo nemaju sličnih oblika.

---

⁴⁴⁶ „Riječ *šūša* je i metafora za »malena, neugledna, neznatna čovjeka«, deminutiv *šuška*.” (SKOK, loc. cit.) – preuzeto iz ARJ XVII/901: *šūška* „malen, neugledan, neznatan čovjek”. I to bi moglo stajati u osnovi našega entomonima: „malena, neugledna stvar”.

Entomonimi su posuđeni iz čakavskoga: npr. u Brgudu *srablŭv*, u Čepiću *šrablŭv* (IrLA 907b), u Novom Vindolskom *srablŭv* (RČGNV 288), izvedenice od *srab* (v. 74.).

74.3. Svrbjeti

U Šušnjevici smo zapisali *muckå*, *mucku*, u ostalim juž. s. *mučkå*, *mučuku*.⁴⁴⁷

Pușcariu navodi *muțcå* (SIr 316), Maiorescu *mușc*, *a mușcå*, *mușcat* (VIr 135), Popovici *mučcå*, *-åt*, *-ću* (DRI 127), Sârbu i Frățilă *mučcå* i *mușcå* (DIr 230, 231), Kovačec *mučcå* za Šušnjevicu i Brdo i *muțcå* samo za Šušnjevicu (IrHR 121) - svi u značenju „ugristi”, a Kovačec i u značenju „svrbjeti”.

Domaća riječ nejasne etimologije: „Origen dudoso. (...) Generalmente se prefiere partir de un lat. *muccicāre, en lugar de *mūccūlāre* < *mūccus*” (DER 5520) > dr. *mușcå* (DEX 664); ar. *mîșcu*, *múșcu* (DDAr 699); mr. *mútšcu* (DMr 200), *mucicu* (DER 5520).

75. Hrušt (*Melolontha melolontha*)

U Žejanama *hrušt*, *-u*, *-ure*⁴⁴⁸, *-urle m.*, u Brdu, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *hrušt*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Škabićima *hrušt*, *-u*, *-ure*, *-urle bg.*, u ostalim juž. s. *kebru*, *kebru*, *kebri*, *kebri m.*

I jedno i drugo preuzeto iz nekog čakavskog govora.

⁴⁴⁷ Isti glagol znači i „ugristi”.

⁴⁴⁸ Odnosno, od jednog ispitanika: *doj hrušture*, *trej hrušč*, *patru hrušture*, *činč hrušč*, *činč hrušture*, *opt hrušč*, *devet hrušture*, *dešet hrušč*, *čuda hrušč*.

Ir. repertoari kojima se služimo nemaju entomonima tipa *hrušt*. Za čakavski nalazimo: u Brgudu i Čepiću *hrûšt* (IrLA 927), u Brusju na Hvaru *hrûst*, *hrûšt* (ČL 274), u Visu *hrûšć*, *hrûšt* i *hrûst* (LVJ 145) < prslav. *xrōštʹb (SES 177).

Entomonime tipa *kebar* poznaju samo sjeverni čakavci, Istrani i kajkavci (SKOK II/71): npr. u Svetvinčentu *kêmbar* (ILA 927), u Senju *kêbar* (SR 54), u Crikvenici *kébār* (CB 49), u Brgudu *kêbar* u značenju „bumbar” (IrLA 896). Germanizam poznat i diljem slovenskoga govornoga prostora [*kébār* „hrošč” (MtP-cd), *kéber* „ščurek” (SBPG 61)]: „Prevzeto iz srvnem. *këver* 'hrošč' (...)” (SES 226). Od autora ir. repertoara kojima se služimo Byhan za *kebru* uz značenje „hrušt” daje i „bumbar” (ovo potonje kao i u Čepiću – kako smo naveli gore) (IrG 118), ostali samo u našem značenju: *kebru* (SIr 313), *chébru* (TIr 161), *kébru* (IrHR 99 – za Šušnjevicu).

75.1. Kornjaš (*Colasposoma metallicum*)

Za kornjaša i za sve druge kornjaše u ir. selima rabe se nazivi za hrušta (v. 75.).

75.2. Balegar (*Geotrupes stercorarius*)

U Žejanama *gomh̃ar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *gomh̃ar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Šušnjevici i Jesenoviku *goml̃ar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Brdu, Letaju i Škabićima *bālegar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose sličnih entomonima.

Za nazive tipa *gomňar* u literaturi ne nalazimo čakavskih paralela – samo tip *govnar*: npr. u Brgudu *gôvnar*, u Čepiću *gôvňor* (IrLA 914), u Rukavcu *gôvňār* (RČGR 84) – izvedenice na *-ar* od *govno* [npr. u Senju *gôvnð* (SR 36), u Orlecu na Cresu *govnð* (ČDOC 247)] < prslav. **govъno* (SES 153). Naši nazivi odgovaraju nepotvrđenim oblicima tipa **gomňar*, **gomnar* (koji zasigurno postoje!⁴⁴⁹), izvedenicama od *gomno*: npr. u Orbanićima *g^uômno* (ČDO 448 – navodi genitiv množine *gôvan*), u Pićnu *gòmna* (mn.) (PI 37).

Za tip *balegar* čakavsku potvrdu nalazimo samo u Orbanića (ŽSI 212), izvedenica na *-ar* od *balega* „životinjski (kravlj) izmet” [npr. u Orbanićima i na Boljunštini *bàleh* (ČDO 414; RBG – Francetić navodi genitiv jednine *bàlega*), u Svetvinčentu, Valturi i Ližnjanu *bàlega*, u Čabrunićima *bàġega* (ILA 1437), u Čepiću *bàleg* (IrLA 1437) u Funtani *bàliga* (MFR 16), u Pićnu *bàleh* (PI 10), u Vodica *bàloga* (ID 155), u Labinu *bālih*, *bālega* (RLC 42), u Senju *bàlega* (SR 4)]. Za hrvatske i srpske lekseme tipa *balega* Skok piše: „Riječ je balkanizam nepoznatog podrijetla.” (SKOK I/100). Postoji u svim rumunjskim dijalektima: dr. *bálegă* (DEX 82), *băligă* (IrLA 1437 – za Rudnu Glavu u Srbiji); ar. *baligă* (DArM 94), *băligă* (DDAr 190); mr. *bálig*, *băligă* (DMr 32). I u istrorumunjskom: u Šušnjevici smo zapisali *bălege*, *-a*, *bălez*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *bălege*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Letaju *bălega*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *bălega*, *-a*, *bălez*, *-ele* ž., u Jesenoviku, Brdu, Mihelima i Kostrčanu mn. još i *bălege*, *-ele* – Popovici navodi *bălege* (DRI 91), Kovačec *bălege* i *băleže* za Šušnjevicu (IrHR 35). Cioranescu rumunjske oblike

⁴⁴⁹ S. Orbanić ima *gomnjač* (ŽSI 212).

uspoređuje s balkanskima ali ne daje etimologijsko rješenje: „Origen desconocido.” (DER 646). Čini se da su oblici tipa *balega* ušli u hrvatske govore (najprije u Bosni) posredovanjem balkanskih Vlaha, a da je ta riječ u ir. bez ikakve sumnje postojala i prije nego su njihovi predci prešli Dunav. A sva je prilika da su Istrorumunji u to doba imali i entomonim – Simeon Florea Marian navodi slične nazive za više rumunjskih pokrajina: npr. za Munteniju *bălegar*, *băligar*, za Bucovinu *băligariu*, *bălegariu* (ICOR 31), zabilježio ga je i Paun Durlić u Rudnoj Glavi (*băligarj* – IrLA 914), a postoji i u stand. rum. (*bălegăr*, *băligăr* „*Geotrupes Stercorarius*” – DEX 90). Navedeni čakavski entomonim vjerojatno je nastao neovisno o istrorumunjskom, bilo izvođenjem na *-ar* bilo prevođenjem već postojećih naziva tipa *gomňar*.

Entomonim duguje postanje staništu kukca: „Prin bali-gele vitelor de casă și mai ales prin cea de căi foarte adeseori se poate observa în decursul veri un gândac de 15-24 mm. de lung și de coloré neagră sau întunecat-albastră, care, după ce a răscolit în toate părțile baliga în care a petrecut și a mâncat tot ce a aflat într'însa bun pentru dînsul de mâncare³, își face sub aceeași baligă o bortică perpendiculară în pămînt, în care se ouă apoi femeiușca câte un ou.” (ICOR 31).

76. Smrdljivi martin (*Pentatoma baccharum*)

U Žejanama smo zapisali *smərđilŭya*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevići⁴⁵⁰ i Novoj Vasi *smərđelŭge*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *smərđeluga*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

⁴⁵⁰ Zanimljivo je da smo od jednog ispitanika iz Šušnjevice, inače izuzetno pouzdanog, za smrdljivog martina dobili *cînkë*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., no

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose sličnih entomonima. Posuđenice iz nekog čakavskog govora. U čakavskim rječnicima nalazimo: u Boljunu *smrdeljùha* (RBG), na Roveriji *smrdljuha* (RR), u Rukavcu *smrdejùha* (RČGR 257); *-uha* – *-uga* nije sporno.⁴⁵¹ Izvedenice od *smrdit(i)* [npr. u Orbanićima *sm̃dèt* (ČDO 548), u Funtani *smrditi* (MFR 69), u Senju *smrdīt* (SR 135), u Splitu *sm̃dit* (StR 307)] < prslav. **smr̥dēti* (SES 586).

Nazivi su potaknuti činjenicom da „na dodir štrcaju neugodan obrambeni miris” (PE 41).

77. Uholaza (Forficula auricularia)

U Žejanama smo zabilježili *škārica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevići *škārice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *škārice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *škārica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

U svim su istrorumunjskim mjestima nazivi za ovoga kukca jedinstveni. Ir. repertoari kojima se služimo ne donose sličnih oblika. Posuđenice iz nekog čakavskog govora: npr. u Istri *škarica*, *škarjica*, *škarjeca* (ŽSI 191), u Novom Vinodolskom *škārica* (RČGNV 305), u Belom na Cresu *škārica* (BBT 495), u Boljunu i Rukavcu *škārica* (RBG; RČGR 273). Umanjenice od *škare* [npr. u Senju, Vrgadi i Povoljanama na Pagu *škāre* (SR 143; RGV 207; RGP 356), u Rukavcu *škāre* (RČGR 272)] < srvnjem.

---

kako su svi ostali taj oblik dali isključivo za stjenicu (v. 67.), uvrstili smo ga samo tamo. Bilo kako bilo, smrdljivi martin također spada u red stjenica (Heteroptera) – PE 39 i dalje. Ipak, usp. u Kolanu na Pagu *čînka* „smrdljivi martin” (RKGP 83).

⁴⁵¹ Na *-uša* u Trogiru *sm̃dùša* (RTCG 241).

skâri (HER 608)⁴⁵². Nazivi duguju postanje obliku zadka koji podsjeća na škare: „Caratteristiche per la presenza di cerci uniarticolati a forma di forcipe, le Forficule devono la propria fama popolare a queste singolari appendici usate per la difesa ma non certo pericolose per l'uomo.” (ANGI 71).

78. Krumpirova zlatica (*Leptinotarsa decemilineata*)

U Žejanama i Letaju zabilježili smo *zlatica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *zlâtice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevcima *zlâtice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Letaju, Brdu, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *zlâtica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Škabićima *zlâtica lu kumpîru*.

Navedeni entomonimi posuđeni su iz nekog istarskog čakavskog govora: „izvira (sc. koloradski hrošč = krumpirova zlatica) iz Severne Amerike, v Evropo zanesen 1877. Po prvi svetovni vojni se je razširio po vsej Evropi.” (VSL-cd); „Krumpirova zlatica potječe iz Sjeverne Amerike a prvi je put u nas nađena 1947. u okolici Zaprešića, kamo se proširila iz Slovenije.” (Vjesnik, 9. lipnja 2005., str. 31). U čakavskim su govorima entomonimi tipa *zlatica* [npr. u Brgudu i Čepiću *zlâtica* (IrLA 922), u Svetvinčentu *zlâtitsa*, u Čabrunićima *zlatîtsa*, u Valturi *kumpîrova zlâtitsa*, u Ližnjanu *kumpîrova zlâtitsa* (ILA 922)⁴⁵³] učene

⁴⁵² Istrorumunji su posudili od čakavskih susjeda i riječ za škare, koju kao i Hrvati rabe samo u množini: u Šušnjevcima smo zapisali *skâre*, *-ele* ž., u svim ostalim mjestima *škâre*, *-ele* ž., u Jesnoviku i Mihelima još i *škare*, *-ele* ž. Maiorese ima *scare*, *scoare* (VIR 121), Popovici *șcâre* (DRI 154), Cantemir *șcâre* (TIR 182), Sârbu i Frățilă *șcare* (DIR 283) i Kovačec *șcâre* (IRHR 188 – za Žejane).

⁴⁵³ Riječ su iz čakavskoga posudili i govornici istriotskog: *z'latiša* (Bale, Galižana), *z'latitsa* (Galižana), *z'latitsa* (Šišan) – ILA 922.

riječi, stand. hrv. *zlâtica*, *krumpirova zlatica* (RHJ 1429), od *zlâto* (RHJ 1429) < prslav. *zolto (SES 749, s. v. **zlât**).

Sintagma *zlâtica lu kumpiru* nastala je kalkiranjem. *Lu kumpiru* genitiv je od *kumpir* „krumpir”: u Žejanama *kumpîr*, **-u**, **-e**, **-rle m.**, u Brdu i Kostrčanu *kumpîr*, **-u**, **-e**, **-rle bg.**, u preostalim juž. s. (i u Brdu uz već navedeni oblik) *kumpîr*, **-u**, **-ø**, **-i m.** Maiorescu je zapisao *cumpir* (VIrR 102), Byhan *kumpîr* (IrG 257), Popovici *cumpir* (DRI 103), Cantemir *cumpîr* (Tir 163), Sârbu i Frătilă *cumpir* (DÎr 202), Kovačec *cumpîr* za Šušnjevicu i Žejane (IrHR 58). Germanizam [„Prevzeto iz kor. nem. *gruntpirn*, *grumper*, *krumpir*, štaj. nem. *grundbir* 'krompir', poknjiženo *Grundbirne*, kar dobesedno pomeni 'zemeljska hruška'. Beseda je namreč složena iz nem. *Grund* 'zemlja, tla' in *Birne* 'hruška'. Iz te nem. predloge je prevzeto še npr. hrv., srb. *krùmpîr*, nar. *kròmpîr* (...).” (SES 277, s. v. **krompîr**)] preuzet iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu, Čepiću, Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu *kumpîr* (IrLA 1689, ILA 1689), na Roveriji *kumpir* (RR), na Boljunštini *kumpîr* (RBG), u Orlecu *kumpîr* (ČDOC 280), u Senju *kunpîr* (SR 62), u Ižu *kunpîr* (RGI 161).

79. Božja ovčica, bubamara (*Coccinella septempunctata*)

U Novoj Vasi smo čuli *bubenice*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u Letaju *ľubica*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u Brdu i Škabićima *buba na pike*, u Šušnjevici *bubamăre*, **-a**, **-e**, **-rle** ž., u ostalim mjestima *bubamăra*, **-a**, **-e**, **-rle**, ž.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo oblika za ovoga kukca.

Entomonimi tipa *bubamara* mogli su u ir. govore ući iz čakavskoga: npr. u Svetvinčentu, Čabrunićima (ILA 908), Brgudu i Čepiću (IrLA 908) *bubamâra*, u Selcima na Braču *bubamāra* (RSG 51) gdje su vjerojatno učene riječi (iz razgovornog hrvatskog: *bubamára* – RHJ 107). A mogle su ući i iz hrvatskoga supstandarda bez posredovanja čakavskoga. Navedene su riječi afektivne složenice od *buba* (v. 60.) + *mara* (osobno ime)⁴⁵⁴.

I sintagmatski naziv *buba na pike* mogao je ući iz čakavskoga (nemamo potvrde za slične nazive što nikako ne znači da ih nema!) a mogao je i nastati unutar istrorumunjskoga. Riječ je o sintagmi *buba* (v. 60.) + prijedlog *na* [u svim smo mjestima zapisali *na* – isto i IrG 285; DRI 128; SIr 316; TIr 172; DIr 232; IrHR 123 < prslav. *na (SES 366)] + *pike* [mn. od *pika* „točka, mrlja” – u čak. govorima oblici tipa *pika* postoje samo u istarskim govorima, a značenje ide od imena za ovcu⁴⁵⁵ s crnim pjegama po licu do točke: npr. na Roveriji *pika* „naziv za ovcu” (RR), na Boljunštini i u Orbanićima *Pika* „ime ovce bijele boje s crnim (mrljama) pjegama po licu”; „name for a sheep” (RBG; ČDO 518), u Orbanićima *pika* „točka; bijela ovca s crnim točkama na glavi” (ID 199)⁴⁵⁶, dok su južnije u uporabi srodni oblici tipa *piknja*: npr. u Splitu *piknja* „okrugla mrlja ili pjega u obliku male točke” (StR 238), u Rukavcu *piknja*, *piknjica* „točka, piknjica, točkica” (RČGR 207), u Kolanu na Pagu *piknja* „točka” (RKGP 340), u Visu

---

⁴⁵⁴ Usp. *pincamara* (ŽSI 216).

⁴⁵⁵ Kovačec je u Žejanama zapisao *pica* „ovca sa crnom točkom na glavi” (IrHR 146).

⁴⁵⁶ Usp. i pridjeve: u Labinu *pikas* „pjegast” (RLC 201), u Pićnu *pikas* „pjegav” (PI 83).

piknja „točka, mrlja” (LVJ 283) < prslav. *pikati „bosti” (SES 442)]. Ovi su nazivi motivirani morfologijom kukca, tj. crnim točkama na crvenom oklopu: „Živih su boja, često crvene, žute, narančaste ili crne, s točkicama raznih boja.” (PE 175).

Novovaški *bubenice* izvedenica je od *buba* (v. 60.), a letajski *lubica* afektivni je naziv koji u sebi sadrži svu milinu koji ljudi uglavnom osjećaju pri pogledu na našega kukca.

80. Zlatna mara (*Cetonia aurata*)

Naši žejanski ispitanici nisu prepoznali ovoga kukca, a u svim juž. s. naziv je za nj jdinствен: *zlatâr, -u, -ø, -i m.*

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne navode odgo-varajućih oblika. Posuđenica iz nekog čakavskog govora: npr. u Svetvinčentu, Čabrunićima i Letaju *zlatâr* (ILA 899), u Čepiću *zlatôr* (IrLA 899), u Labinu *zlatôr* „vrsta hrušta zlatnozeleno boje” (RLC 318), u Trogiru *zlatâr* „vrsta kukca (velik, zlatne boje)” (RTCG 302), na Braču *zlatar* (ARJ XXII/895b.); izvedenice od *zlato* < prslav. **zoltъ, *zolto* (SES 749, s. v. **zlât**). Entomonim duhuje postanje zeleno-zlatnoj boji kukca: „zgornja površina kovinsko bleščeće zelena, spodnja bakreno rdeća” (GShro 45).

81. Škorpion (*Escorpius europaeus*)

U Žejanama smo zapisali *škarpijon, -u, škarpijone, -ele m.*, u Škabićima *škarpijon, -u, škarpijone, -ele bg.*, u Šušnjevicima *škarpijon, -u, -ø, -i m.*, u Novoj Vasi *škarpijun, -u, -ø, -i m.*, u ostalim juž. s. *škarpijon, -u, -ø, -i m.*

Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Byhan ima entomonim: *skarpión* (IrG 398). Posuđenice iz čakavskoga [npr. u Svetvinčentu i Valturi *škɔpɔjòn*, u Čabrunićima *škarpijòn*, u Ližnjanu *škɔpijùn* (ILA 912), u Čepiću *škarpijòn* (IrLA 912), u Labinu *škarpijòn* (RLC 268)], gdje su mletacizmi⁴⁵⁷: npr. u Puli *škarp'jon* (ILA 912), u Tržiću *scorpion* (VG 981), u Kopru, Oprtlju, Labinu i Miljama *scorpion* (VG 962), u Mletcima *scarpìon* (BOE 621) < lat. *scōrpio*, *-ōne*, REW 7741.

Slični oblici postoje i u dačkorumunjskome i arumunjskome. Autori DEXa uz *scórpie* upućuju na pučku inačicu *scorpion* koju izvode iz franc. *scorpion* (DEX 963)⁴⁵⁸. Dačkorumunjski entomonim u potpunosti se poklapa s našim izrazom, no ako je u rumunjski riječ doista ušla iz francuskoga (a ne izravno iz latinskoga), onda je Istrorumunji nisu mogli imati u svom izvornom leksičkom korpusu. Papahagi pak ar. *scorpiónă* (DDAr 931) i *scorpiũ* (DDAr 932) (što se manje-više poklapa s ir. entomonimima) izvodi iz grč. *σκορπίος*, pa kako su se Istrorumunji iz rumunjskoga etničkoga korpusa izdvojili prije ulaska grecizama (i turcizama), ne možemo govoriti ni o jedinstvenom izvoru ar. i ir. riječi. Za dr. *scorpie*⁴⁵⁹ i autori DEXa i Cioranescu pretpostavljaju slavensko podrijetlo, potonji zapravo grčko posredstvom slavenskoga: „din sl. **skorpija**.” (DEX 963); „Mgr. *σκορπίος*, por mediación del esl.

⁴⁵⁷ Inače, na šire hrv. i sln. prostore oblici tipa *škorpijon* ušli su posredovanjem talijanskoga (u sln. možda i njemačkoga) – v. SES 636 i SKOK I/21, s. v. **àkrap**.

⁴⁵⁸ Isto i DER 7601.

⁴⁵⁹ U Rudnoj Glavi u Srbiji *škuorpije* (IrLA 912).

*skorpija*⁴⁶⁰.” (DER 7601), dok je A. de Cihac uz dr. *scorpie* bez ikakvih ograda pretpostavio latinski etimon *scorpio*, *onis* (DEDr-el 247).

82. Rovac (*Gryllotalpa vulgaris*)

U Žejanama vele *mrāmor*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Letaju *bābor*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Šušnjevići *baborīne*, *-u*, *baborīni*, *baborīni m.*, u Novoj Vasi *ščurak*, *-u*, *ščurki*, *ščurki m.*, u Jesenoviku *čaptiru lu kăčke*, u Letaju još i *čaptirīna lu kăčke*, u ostalim juž. s. *praščić*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Za *ščurak* v. 86⁴⁶¹.

Za preostale ornitonime u ir. repertoarima koji su nam na raspolaganju ne nalazimo odgovarajućih entomonima.

Šušnjevski *baborīne* uvećanica je na *-ine* od *bābor* {čak. zoonimi tipa *babor* [*bābor* „vrsta zmijolikog guštera, blavor” (RSG 26), *bābor* „vrsta zmije” (RGV 19; RGI 12), *bābor* „zmija, možda blavor”⁴⁶² (RS 74)] nisu u svezi s oblikom koji nas zanima}. U ARJ I/185 za zmiju i za kukca nalazimo posebne natuknice: *babor* „neka buba po vrtlima koja podgriza zelen” (što u potpunosti odgovara značenju naših entomonima); *babor* „vidi *blavor*, od koga će biti i postao izgubivši *l* i promijenivši *v* na *b*”. Priređivač ARJ kukca pak dovodi u svezu s korijenom *bab* „naduti se, napeti se”.

⁴⁶⁰ Usp. srp. *ckòpnuja* (CP² 937).

⁴⁶¹ Rovac spada u podobitelj šturaka (VSL, s. v. **bramorji**). Nazivi tipa *ščurak* za rovca koriste se i na Žminjštini, Pazinštini i Liburniji *ščurak* i u sjeverozapadnoj Istri *ščurek* (http://www.istarski-rjecnik.com/pregled_rijeci/123994/).

⁴⁶² Što u potpunosti odgovara metafori *bābor* „muško spolovilo” što se za Smokvicu na Korčuli navodi u RGK-cd.

Za žejanski naziv *mrámor* odgovarajući čakavski oblik nalazimo samo u Orbanica: *mramor* – na istom mjestu navodi i *bramor*⁴⁶³ (ŽSI 211), čega također nema u ostalim čak. repertoarima kojima se služimo. Možda posuđenica iz nekog slovenskog istarskog govora⁴⁶⁴? Bilo kako bilo etimon nalazimo u prslav. *mormorъ (SES 43, s. v. **brámor** – „Nastalo (sc. *brámor*) po disimilaciji iz nar. *mrámor* 'bramor' (...) Sorodno je strus. *izmoromrati* 'poglodati, izjesti', stcslovan. *izmrъmrati* v enakem pomenu. Prvotni pomen poimenovanja žuželke je tako *'tisti, ki gloda, žre.'”).

Entomonimi tipa *prašćić* metaforični su, posuđeni iz nekog čakavskog govora⁴⁶⁵ (ili stvoreni *in loco* aloglotskim elementima): čak. *prašćić*, umanjenica od *prasac* < prslav. *porsъcbъ (SES 483, s. v. **prasě**).

Preostale su nam još dvije sintagme: *čaptiru lu kâčke*, u Letaju *čaptirina lu kâčke* – prva znači „zmijin češalj” a druga „zmijina češljatina”. Za češalj smo u Žejanama zapisali *čaptir*, **-u**, **-e**, **-rle m.**, u Novoj Vasi, Škabićima, Trkovicima i Brdu *čaptir*, **-u**, **-e**, **-rle bg.**, u Šušnjevici *căptir*, **-u**, **-e**, **-rle bg.**, u ostalim juž. s. *čaptir*, **-u**, **-ø**, **-i m.**, a za uvećanicu u Šušnjevici *captirine*, **-a**, **-e**, **-ele ž.**, u Novoj Vasi *čaptirine*, **-a**, **-e**, **-ele ž.**, u svim ostalim mjestima

⁴⁶³ Iz Istarskog rječnika (<http://www.istarski-rjecnik.com/pregled-rijeci/123994/>) doznajemo da se i jedno i drugo govori u sjeverozapadnoj Istri.

⁴⁶⁴ U mnogim smo mjestima slovenske Istre čuli i *brámor* i *mrámor*, a nije nam poznato da se taj naziv u čakavskim govorima rabi južnije od Istre.

⁴⁶⁵ Za entomonim ovoga tipa nemamo nikakvih potvrda za čak. govore.

čaptirina, **-a**, **-e**, **-ele** ž. [u literaturi nalazimo *ciapter* (VIR 100), *čaptir* (DRI 104), *čaptir* (IrHR 61)]. Domaća riječ: dr. *piéptene* (DEX.Ro: DEX); ar. *keáptine* (DDAr 596), *cheaptini* (DArM 171); mr. *káptin* (DRI 104, s. v. **čaptir**) < lat. *pēcten*, *-īne*, REW 6328. Drugi dio sintagme *lu kăčke* genitiv je od *kăčka* „zmija”: u Šušnjevici *kăčke*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u Novoj Vasi *kăčke*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u ostalim mjestima *kăčka*, **-a**, **-e**, **-ele** ž.

Oblici su [Pușcariu donosi *cățke* (SIr 306), *căcșe*, *-ke* (DRI 97), Maioreșcu *cacică*, plurale *caciche* (VIR 112), Cantemir *căciche*, *-e* (TIR 159), Kovačec *cățke*, *cățca* za Šušnjevicu i *căčke*, *căcșa* za Kostrčan i Novu Vas (IrHR 48). Sve tipove ima i Radu Flora (MALGI 70)] posuđeni iz čakavskih govora: npr. u Brgudu i Čepiću *kăčka* „zmija” (IrLA 742a), u Danama također *kăčka* „zmija” (ID 179, s. v. **kăča**), u Crikvenici *kăčka*, *kăčak* „zmija” (CB 47), u Novom Vinodolskom *kačak* „vjerojatno poskok” (RČGNV 91), na Krku *kaška* (SKOK I/542, s. v. **găd**), izv. od prslav. **kačiti* „dvigati, premikati od spodaj navzgor” (SES 207, s. v. **kăčiti**).

83. Mrav (Formica)

U Žejanama vele *furniȳa*, **-a**, *furniž*, *-ile* ž., u Šušnjevici *furniȳe*, **-a**, *furniȳ*, *-ile* ž. i *furniȳe*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u Novoj Vasi *fărnigē*, **-a**, *fărnîž*, *-ile* ž. i *fărnigē*, **-a**, **-e**, **-ele** ž., u ostalim juž. s. *furniga*, **-a**, *furniž*, *-ile* ž., u Jesenoviku i Letaju još i *furniga*, **-a**, **-e**, **-ele** ž.

Domaći entomonim. Byhan ima *furníȳe* (IrG 221), Popovici *furniga* (DRI 111), Pușcariu *furnigē* (SIr 310), Cantemir *furníghe* (Tir 166), Kovačec *furniȳa* za Žejane i *furníȳe* za Šušnjevicu i Novu Vas (IrHR 82) < lat. *furmīca*, REW 3445 > dr. *furnīkə* (IrLA 913 – za Rudnu Glavu),

furnícă (DEX 406); ar. *furnícă* i *furnígă* (DDAr 481), *furnigă* (DarM 245); mr. *furnígă* i *furnícă* (DMr 133).

83.1. Mravinjak

U Žejanama smo zabilježili *furniyâr*, *-u*, *-e*, *-rle m.*, u Šušnjevici i Novoj Vasi *furnigâl*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi još i *furnigâr*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Brdu i Mihelima *braviňak*, *-u*, *braviňáč*, *braviňaki m.*, u ostalim juž. s. *braviňak*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Nazivi tipa *furnigâr* domaći su, izvedeni od entomonima tipa *furniga* (v. 83.). I Kovačec za Žejane bilježi isti naziv ali drukčijeg morfološkog tipa: *furniyâr*, *-u*, *-ø*, *-i*, a za Novu je Vas zapisao samo *furnigâl*, *-u*, *-ø*, *-i* (IrHR 82). Ostali ne donose riječ. Postoji i u drugim rumunjskim dijalektima: dr. *furnicâr* (DEX 406); ar. *furnigar* (DArM 245); mr. *furnigâr* (DMr 133). Izvedenice na *-ar* (< lat. *-arium*)⁴⁶⁶.

Nazivi tipa *braviňak* posuđeni su iz nekog istarskog čakavskog govora [čakavski repertoari kojima se služimo nemaju oblik, no imamo više vlastitih potvrda za Istru (npr. u Kršanu *bräviňak*) – južnije od Rijeke, koliko nam je poznato, riječ nije u uporabi], izvedenica od *bravinac* [tip poznat i u slovenskoj (npr. u Svetom Antonu kod Kopra *br'vinc* – NSSA 18; sami smo u Kortama čuli *bravinc*, u Maliji *bərvinc*) i u hrvatskoj Istri (potvrdu nalazimo samo u Milevoja za Labin: *bravīnac* – RLC 54, a sami smo u više mjesta čuli *bravīnac* i sl.). Isto što i *mravinac* i sl. s promjenom *m* → *b* (npr. u Svetvinčentu

⁴⁶⁶ Capidan za mr. *furnigâr* rekonstruirao lat. **formīcarium* (DMr 133).

mraṽnac – ILA 913; Čepiću *mraṽnac* – IrLA 913), od *mrav* (diljem Istre i Dalmacije) < prslav. *morvъ * (HER 425).

84. Stonoga (*Julus varius*⁴⁶⁷)

U Žejanama, Škabićima, Mihelima i Kostrčanu *stonoga*, -a, -e, -ele ž., u Šušnjevici *centogambe*, -e, -e, -ele ž., u Jesenoviku *čentogambe*, -e, -e, -ele ž., u Letaju, Brdu, Trkovicima i Zankovcima *šmogorica*, -a, -e, -ele ž., u Novoj Vasi *šmogorice*, -a, -e, -ele ž.

U istrorumunjskim repertoarima kojima se služimo ne nalazimo odgovarajućih naziva za stonoge.

Premda entomonimi tipa *čentogambe* odgovaraju istromletačkim oblicima [npr. u Puli *sentogambe* (DDP), u Cresu, Bujama, Kanfanaru i Puli *sentogambe* (VG 1003), složenice od *sento* „sto” (< lat. *cēntum*, REW 1816) – mogući su i oblici s početnim č-, premda ih u odgovarajućoj literaturi ne nalazimo: usp. *centopie* (< lat. *centum péda*, REW 1813.2) u Labinu i Oprtlju (VG 199) i *gamba* „noga” (BOE 297) < lat. *camba*, REW 1539], radije držimo da je riječ o učenoj riječi koja je u ir. govore mogla ući iz knjiž. tal. (*centogambe* – DLI-cd) u doba fašističke Italije (koja je držala dobar dio Istre) dok je u Šušnjevici djelovala talijanska osnovna škola, a Istrorumunji su (također u spomenutom razdoblju, no i kasnije) mogli i prevesti na talijanski postojeće nazive tipa *stonoga* posuđene iz čakavskoga: npr. u Brgudu i Čepiću *stōnoga* (IrLA 919), u Valturi *stonōga*, u Ližnjanu *stōnoga* (ILA 919), u Vrgadi *stōnoga* (RGV 199), u Belom *stonōga* (BBT 439),

⁴⁶⁷ Stonoga ima dosta vrsta i ovi nazivi pokrivaju praktično sve koje postoje na istrorumunjskom terenu.

složenice od *sto*⁴⁶⁸ (< prslav. *stō – SES 609) + *noga* (< prslav. *noga – SES 386).

Za *šmogorica* v. 84.1.

84.1 Stonoga (*Julus terrestris*)

Frane Belulović iz Šušnjevica razlikovao je dvije vrste stonoga; rekao nam je da se *smogorice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. znatno razlikuje od uobičajene stonoge, tamno je sive boje i zapravo nalikuje crvu sa sitnim nožicama (prema opisu mogla bi biti riječ o vrsti koju smo naveli). Svi ostali ispitanci koji su nam dali slični oblik naveli su ga za običnu stonogu, zapravo kao naziv za sve stonoge (v. 84.).

Autori ir. repertoara kojima se služimo nemaju odgovarajućih oblika. Entomonimi su posuđeni iz čakavskoga: npr. u Korčuli *smùgurica*⁴⁶⁹ „vrsta stonoge (*Schyzophyllum*) koja zasmrđi kad se na nju nagazi” (RGK-cd), u Visu *šmargùrica* „smrdljivi kukac crne boje sličan stonogi” (LVJ 499), u Brusju na Hvaru *smargòrica* „stonoga” (ČL 1127), u Dračevici na Braču *smrgôrka* (ČL 1132 – upućuje na prethodnu natuknicu), u Selcima na Braču *smrgôjka*, *smrgôrla* „vrsta gusjenice, stonoga (*Schizophyllum sabulosum*) (...) Jako je neugodnog mirisa” (RSG 328). U Akademijinu rječniku dubrovački entomonim *smùgurica* „smrdljivi crv, koji živi u zemlji” objašnjen je kao umanjena od *smugura* „crv, koji živi u zemlji, a koji smrdi, kad

⁴⁶⁸ Stonoga nema stotinu nogu, pa ovdje *sto* valja shvatiti kao „mnogo”. To se mnoštvo može izraziti i većim brojevima: npr. čak. u Čabrunićima *tristanôga*, u Svetvinčentu *tristonôgats* (ILA 919), istriotski u Fažani *mile'gambe* (*mile* „tisuću” < lat. *mille*, REW 5573).

⁴⁶⁹ Tako se kaže i u Dubrovniku: *smùgurica* „duguljasti crv sličan gusjenici” (RDG 369).

ga tko dodirne”. Na istoj stranici nalazimo i *smugarica* „isto što stonoga” za Lumbardu na Korčuli i *smùgorača* „isto što uholaza⁴⁷⁰”, ili crna gusjenica, koja oštro smrdi, kad je tko dotakne” s naznakom da se tako govori „u Dubrovniku i okolini” (ARJ XV/819). Terminom se bavio i Skok: „**smùgurica** f. (Lumbarda) = *smù-* (Dubrovnik) = (s anticipiranim *r* iz slijedećeg sloga **smurgorica* >) *smřgorica* (Smokvica, Korčula) »stonoga, galijska (Korčula)« (...)” (SKOK III/296, s. v. **smùgurica**).

S obzirom na distribuciju čakavskih ekvivalenata Istrorumunjski su entomonimi tipa *šmogorica* preuzeli prije nego su krenuli prema otoku Krku i Istri.

Preostaje nam još samo zaključiti da je u osnovi ovih entomonima čak. *smrdit(i)*, *smardit(i)* i sl. [npr. u Brusju na Hvaru *smardīt* (ČL 1127), u Visu *smardīt* (LVJ 499), u Senju *smrdīt* (SR 135)] < prslav. **smьrděti* (SES 586, s. v. **smrděti**).

85. Cvrčak (*Cicada lyristes plebeia*)

U Žejanama vele *čv̌arč̌ak*, *-u*, *čv̌arč̌ki*, *čv̌arč̌ki m.*, u Šušnjevici *čarč̌ak*, *-u*, *čarč̌ki*, *čarč̌ki m.*, u Jesenoviku *č̌arč̌ak*, *-u*, *č̌arč̌ki*, *č̌arč̌ki m.*, u ostalim juž. s. *č̌arč̌ak*, *-u*, *č̌arč̌ki*, *č̌arč̌ki m.*, u Novoj Vasi i *č̌arč̌ak*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Byhan ima *tšřtšek* (IrG 372), Cantemir *čarcic* (Tlr 160), ostali nemaju.

Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu *cv̌arč̌ak*, u Čepiću *cv̌arč̌ak* (IrLA 900), u Svetvinčentu, Čabrunićima i Valturi *čv̌arč̌ak*, u Ližnjanu *č̌arč̌ak* (ILA 900),

⁴⁷⁰ Za ovo značenje ne možemo naći potvrdu. Vjerojatno pogrešno – inače, uholaza uopće ne smrdi.

u Boljunu *črčāk* (RBG), u Funtani *crcak* (MFR 23), u Senju *črčāk* (SR 17), u Novom Vinodolskom *črčāk* (RČGNV 39), izvedenice od glagola tipa *crčati*, *cvrčati* [npr. u Pićnu *črčāt* (PI 21), u Boljunu *črčēt* (RBG), u Novom Vinodolskom *črčāt* (RČGNV 39)] onomatopejskog podrijetla: „Koren *cvrk* označuje zvok, ki nastane pri pečenju, in čivkanje, navadno bolj hripavo.” (SES 65, s. v. *cvrčāti*).

86. Poljski šturak (*Grillus campestris*)

U Žejanama su nam rekli *čvȧrčāk*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Šušnjevići *šćurāk*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi i Letaju *šćurāk*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Brdu i Škabićima *šćurek*, *-u*, *šćurci*, *šćurci m.*, u Trkovicima *šćurāk*, *-u*, *šćurki*, *šćurki m.*, u ostalim juž. s. *šćurāk*, *-u*, *šćurki*, *šćurki m.*

Šturke i cvrčke (v. 85.) povezuje cvrčanje, pa zato u pučkim terminologijama često dolazi do miješanja njihovih naziva, a i do izjednačavanja (kao u Žejanama – za etimologiju žejanskog entomonima v. 85.).

Odgovarajući oblik nalazimo samo u Kovačeca: *št'uráť*, ali u značenju „cvrčak” (IrHR 192).

Entomonimi su posuđeni iz nekog čakavskog idioma: npr. u Brgudu *šćurāk*, u Čepiću *šćurkič* (IrLA 923), na Boljunštini, Rukavcu i Orbanićima *šćurāk* (RBG; RČGR 269; ČDO 558), u Pićnu *šćurāk* (PI 108), u Labinu *šćurāk* (RLC 264) < prslav. *šćurъ (SES 630, s. v. *šćúrek*). S obzirom na distribuciju entomonima, Istrorumunji su nazive tipa *šćurāk* posudili tek nakon napuštanja Cetinske krajine, jer je taj tip u Dalmaciji nepoznat (barem prema rječnicima s kojima raspolažemo, a i prema vlastitim spoznajama).

87. Putujuća šaška, skakavac (*Locusta migratoria*)

U Žejanama *skakavac*, *-u*, *skakavci*, *skakavci m.* u Jese-
noviku *skakovica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevići *šakovac*, *-u*,
šakovci, *šakovci m.*, u Škabićima *škakovec*, *-u*, *škakov-*
ci, *škakovci m.*, u Letaju, Brdu, Trkovcima, Zankovcima i
Kostrčanu *škakovac*, *-u*, *škakovci*, *škakovci m.*, u Miheli-
ma *škakovac*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

U autora ir. repertoara kojima se služimo ne nalazimo
odgovarajućih entomonima.

Posuđenice iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu i
Čepiću *škakavac* (IrLA 924), u Valturi i Ližnjanu *škaka-*
vats, u Čabrunićima *škakovats* (ILA 924), na Roveriji *ška-*
kovac (RR), u Orbanićima *škakavac* (ČDO 546), *škakavci*
mn. (PI 102), u Senju *škakavac* (SR 143), u Rivnju *škaka-*
vac (RRG 291) – izvedenice od *skakat(i)* [npr. u Orbanići-
ma i Senju *skākāt* (ČDO 545; SR 133), u Funtani *skākati*
(MFR 69), u Brusju na Hvaru *skākot* (ČL 1110)] < prslav.
**s(ъ)kakati* (SES 571). „Le zampe posteriori sono abitual-
mente dilatate e adattate al salto.” (GIE 93).

88. Jelenak (*Lucanus cervus*)

U Žejanama smo zabilježili *klāšter*, *-u*, *-e*, *-erle m.*, u
Šušnjevići *klištar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Novoj Vasi *klištar*, *-u*,
-ø, *-i m.*, u Jesenoviku *klištar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Letaju, Brdu,
Škabićima i Trkovcima *klišćar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*, u Zankovci-
ma, Mihelima i Kostrčanu *klišćar*, *-u*, *-ø*, *-i m.*

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose odgo-
varajućih entomonima.

Za čakavski imamo samo vlastitu (u Svetvinčentu *klištar* – ILA 925) i Orbanićevu (*klieščar* – ŽSI 217) potvrdu. Izvedenice na *-ar* od *klišta*, *klišća* [npr. na Boljunštini *kliřšća* (RBG), u Korčuli *klišća* (RGGK-cd), u Orbanicima *kl'ěšća* (ČDO 466), u Pićnu *klěšća* (PI 49), u Funteni *klišta* (MFR 40), u Novom Vinodolskom i Senju *klišća* (RČGNV 99; SR 55)] < prslav. *klěšči „lesen primež” (SES 236). Žejanski naziv *klāšter* mogao je nastati regresivnom disimilacijom na daljinu: *e-e* → *ā-e*.

Premda je navedeni praslavenski etimon u osnovi naziva za kliješta u svim rumunjskim dijalektima [u Žejanama smo zapisali *klešte*, *-ele* ž., u Šušnjevici *klište*, *-ele* ž., u Novoj Vasi i Jesenoviku *klište*, *-ele* ž., Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *klišće*, *-ele* ž. u ostalim juž. s. *klišće*, *-ele* ž. – Maiorescu ima *clește* za Žejane i *cliște* za jug (VIrR 100), Byhan *kléște* (IrG 241) i *klište* (IrG 242), Cantemir *cliște* (TIr 162); dr. *cléște* (DEX 186); ar. *cleăște* (DDAr 295); mr. *cleăști* (DMr 72)], velika je vjerojatnost da su Istrorumunji nazive za kukca preuzeli od svojih čakavskih susjeda, dok su sami nazivi za kliješta vjerojatno prilagođeni čakavskim nazivima (nazivi tipa *klišće* sasvim sigurno, a nazivi tipa *klište* barem su na njih naslonjeni). Bilo kako bilo, nije sporno da su Istrorumunji i prije prelaska Dunava u svom rječniku imali riječ za kliješta, barem u nekom značenju tipa „instrument pentru a însemna urechile vitelor” (DEX.Ro: DER)⁴⁷¹.

Nazivi su motivirani morfologijom kukca: „glava samcev široka, prve čeljusti so podaljšane v nekakšno rogov-

⁴⁷¹ Tj. ovaca u slučaju budućih Istrorumunja.

je⁴⁷², (GShro 46).

89. Bogomoljka (*Mantis religiosa*)

U Žejanama, Škabićima i Brdu zapisali smo *bogomoljka*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevici *božice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *božice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Brdu još i *božica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. – kako kažu i u svim ostalim juž. s., osim u Zankovcima gdje smo zapisali sintagmu *božica lu majke božje*.

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose odgovarajućih entomonima. Nazivi potječu od čakavskih entomonima tipa *bogomoljka*, *božica*: npr. u Brgudu i Čepiću *bògomolka* (IrLA 926), u Istri (bez naznake mjesta) *bogomolka* (ŽSI 228) – u ostalim čak. repertoarima nalazimo za Poveljane na Pagu *bogomoljka* (RGP 41), Vis *bogomoljka* (LVJ 35), Dračevicu na Braču *bogomoljka* (ČL 61) ali samo u značenju „pobožna žena”. Tip *božica* (ni u općem značenju) ne nalazimo u čak. repertoarima koji su nam na raspolaganju (najbliže: *boženka* – ŽSI 228). U osnovi je entomonima *bog* [npr. u Pićnu *boh* (PI 14), u Labinu *bôh* (RLC 51), u Senju *Bôg* (SR 8), u Dračevici na Braču *Bôg* (ČL 60)] < prslav. **bogъ* (SES 39). Istrorumunji su posudili i imenicu *Bog*: u Žejanama smo zapisali *boy*, *m.* u juž. s. *bog* [Pušcariu i Cantemir donose *bog* (Slr 304; Tlr 159), Sârbu i Frătilă *Bog* (Dlr 192), a Kovačec

⁴⁷² U našem su slučaju ovi rogovi doživljeni kao kliješta. Ipak, sem „rogovlje” potaknuo je metaforičke nazive i u nekim istarskim čakavskim govorima: npr. u Čabrunićima i Valturi *jèlen*, u Ližnjanu *jelenāk* (ILA 925) [< prslav. **elę*, gen. **elene* – (SES 199)], u Brgudu *kôše* (IrLA 925) [= hipokoristik od *košuta* < prslav. **košuta* (SES 264): „Hipokoristik *kôša* (Kurelac) »1° ime kravi, 2° žensko ime” (SKOK II/167, s. v. *kòšuta*)], a i u dr. u Rudnoj Glavi: *šierb* (IrLA 925) < lat. *cervus* „jelen”, REW 1850.

bog za Žejane i *bog* za juž. s. (IrHR 39)] – imenica se rabi samo u gotovim izrazima preuzetim iz hrvatskoga (npr. *ne daj bog*). Nazivi tipa *bogomoljka* izvedene su složenice od *bog* + *molit(i)* < prslav. *modliti, *molditi (SES 352).

Zankovački je naziv stvoren *in loco* i to tako da je na posuđenicu *božica* dodana genitivna sintagma *lu mājke božje* (*lu* = čestica za tvorbu genitiva i dativa + hrvatski genitiv *majke božje*). Usput, Istrorumunji su posudili i pridjev *božji*, -a, *božji*, -a koji, kao i imenicu *bog*, rabe uglavnom u gotovim izrazima posuđenim iz čakavskoga (npr. *ča mǎre máica bóřža* „Vela Gospa” – IrHR 40, s. v. **bóizi**): u Žejanama smo zapisali **božji**, -a, -e; **božji**, **božje**, **božji** prid., u Šušnjevici **božji**, -a, -e; **božji**, **božje**, **božji** prid., u ostalim mjestima **božji**, -a, -e; **božji**, **božje**, **božji** prid., a u literaturi nalazimo *boži*, -e (SIr 365), *bojii*, -ia, -ie (DIr 192), *bóři*, *bóřa* za Šušnjevicu i *bóřža* za Žejane (IrHR 39) < čak. *bòžji* (PI 14; MFR 19), u Senju *Bòžji* (SR 9), *bòžji* (ČL 70).

Denominacija je potaknuta ponašanjem kukca jer bogomoljka „assume spesso un atteggiamento che ricorda quello di un orante, stando eretto sul protorace con i femori delle zampe anteriori drizzati e la tibia rivolta in basso” (DLI-cd, s. v. **mantide**).⁴⁷³

⁴⁷³ I u drugim idiomima prevladavaju nazivi potaknuti semom „pobožnost”. Npr. u istriotskom: u Rovinju *'monaga*, *'moniga* (= opatica), u Balama *'munega* *'verda* (= opatica zelena), u Fažani *ma'dona* (ILA 926); u knjiž. rum. *călúgăriță* (= opatica) (DEX 149). Usp. i čak. *bòžža slûga* u Svetvinčentu i *bòžža slûga* u Čabrunićima (ILA 926).

90. Leptir (Papilio); Noćni leptir, leptirica (sve vrste)

U Žejanama su nam rekli *viška*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Šušnjevići *strige*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Novoj Vasi *štrige*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Trkovicima, Mihelima i Kostrčanu *štriga*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Kostrčanu još i *štrige*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u ostalim juž. s. *štrigica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Nazivi tipa *štriga* označavaju i vješticu⁴⁷⁴ [u mjestima gdje smo za leptira dobili deminutiv (vjerojatno prema hrv. *leptirica*), za vješticu vele *štriga*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.]. Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Cantemir navodi entomonim: *strighe* „molie = noćni leptir, leptirica” (Tir 181), a Pușcariu i Kovačec daju samo značenje vještica: *strigę* (SIR 326), *ștrîya* (IrHR 192 – za Žejane). Navedeni se nazivi u potpunosti poklapaju s čakavskima koji mogu označavati i vješticu, noćne leptire i leptire (autori čakavskih repertoara koje ćemo citirati ne navode uvijek sva navedena značenja pa ćemo uz svaki oblik dosljedno prenijeti i značenje(a) pojedinog pisca: u Brgudu *štrîga* „vještica”, u Čepiću *štrîga* „leptir; vještica” (IrLA 109), u Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi *štrîga* „vještica; leptir”, u Ližnjanu *štrîga* „vještica” (ILA 109), u Orlecu na Cresu *štrîga* „vještica” (ČDOC 371), na Boljunštini *štrîga* „vještica” (RBG), u Funtani *štrîga* „vještica, vračara, gatar” (MFR 76), u Orbanićima *štrîga* „vještica” (ČDO 564), u Novom Vinodolskom *štrîga* „vještica” (RČGNV 314), u Unijama *štrîga* „vještica” (UKS 175), u Crikvenici *štrîga* „vještica, ružna žena” (CB 104), u Belom na Cresu *štrîga* „leptir: 1. glogov bijelac, leptir *Aporia crataegi* L. 2. pjegavac, leptir *Melanargia galathea* L. 3. srebrnopisana sedefica, leptir *Argynnis paphia* L.” i „vještica” (BBT 469),

⁴⁷⁴ U Žejanama: *štrîya*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. samo „vještica”.

u Dračevici na Braču *štrînga* „vještica” (ČL 1217), u Trogiru *štrînga* „zapuštena žena” (RTCG 264), u Pićnu *štrîga* „vještica; leptir” (PI 115), u Labinu *štrîga* „vještica, ali i vrsta leptira” (RLC 275), u Salima na Dugom Otoku *štrîga* „kukac; zla žena, vračara” (RGS 367), na Ižu *štrîga* „vještica; leptir” (RGI 407), u Kukljici *štrînga* „leptir; vještica” (RGK 301), u Rukavcu *štrîga* „vještica, zla žena” (RČGR 285), na Roveriji *štrîga* „leptir” (RR). U čakavske je govore riječ ušla iz mletačkoga: *striga* „vještica” (BOE 745). Boerio nema značenja „leptir”, a to značenje ne nalazimo ni u drugim talijanskim dijalektima ni u knjiž. tal. nego samo u talijanskim idiomima koji su u kontaktu s čakavskim govorima (navodimo samo rječnike gdje uz značenje „vještica” stoji i ono kojim se bavimo): u Trstu i Zadru *striga* „pavonia maggiore (farfalla gigante dalle tinte oscure che arieggia un pipistrello e vola di notte)” (VG 1107), u Zadru *striga* „id.”⁴⁷⁵, u Trstu *striga* „saturnia del pero” (VDT 450), *striga* „sorta di farfalla notturna” (NDDT 320)⁴⁷⁶ < lat. *strîga* „vještica”, REW 8308. Pretpostavljamo da su talijanski oblici tipa *striga* proširili značenje pod utjecajem hrvatskih entomonima koji su, prema našem mišljenju, svojedobno također proširili značenje prema oblicima tipa *viška* (koji mogu značiti i vješticu i kukca): na Roveriji *viška* „noćni leptir” (RR), u Senju *viška* „vještica” (SR 165), u Salima na Dugom Otoku *viška* „vještica” (RGS 404), u Novom Vinodolskom *višća* „vještica” (RČGNV 343), u Trogiru *viščica* „vještica; vrsta leptira smeđe boje” (RTCG 290), u Svetvinčentu *debèla viška*

⁴⁷⁵ Čini se da je Miotto značenje preuzeo iz Rosamanijeva rječnika.

⁴⁷⁶ Sva navedena mletačka značenja označuju vrstu *Acherontia atropos* (mrtvačka glava).

„mrtvačka glava” (ILA 888). Nazivi tipa *viška* odgovaraju sln. *vešča* o čemu M. Snoj piše: „Izhodišni pomen je 'modrijanka, vedeževalka, čarovnica'. Pomen 'nočni metulj' se je od tod razvil zaradi predstave, po kateri so te živali preobražene čarovnice.” (SES 714). Etimon je prslav. *věstb „vješt, iskusan” (SES, loc. cit.). Navedeno vjerovanje o vještičjoj preobrazbi u noćna leptira prodrlo je i u rumunjski prostor⁴⁷⁷ pa je postojeća riječ *strigă* „vještica” preuzela i značenje „noćni leptir, mrtvačka glava”: dr. *strígă* „fluture mare cu pete albe pe aripi, asemănătoare cu un cap de mort, care zboară numai în amurg și care, când este prins, scoate un zgomot ascuțit ca un strigăt”⁴⁷⁸ (DEX 1028), u Rudnoj Glavi *strǣgǣ* (IrLA 888); ar. *strígă* (DDAr 981), *strigă* (DARm 499).

Iz navedenoga slijedi da su čakavski oblici tipa *viška* i *štriga* najprije označavali noćne (ponajprije vrstu Acherontia atropos), a tek kasnije značenje proširili na sve leptire te da su ir. oblici tipa *štriga* zapravo dio njihove jezične baštine koji su oni prenijeli preko Dunava, a da su naslanjajući se na čakavske sličnozvučnice i tek s ove strane Dunava proširili značenje na sve vrste leptira.

⁴⁷⁷ „Numirea de *Strigă* a flutureuî acestuia să-î vie de acolo, pentru că el, după credința unor Români din *Bucovina* și *Țera-Românească*, s'a născut în corpul său sufletul unei *Strige* sau *Strigoii*.” (ICOR 268).

⁴⁷⁸ Ako je u rumunjskome denominaciju potakao ovaj zvuk (od glagola *strigă* „a scoate sunete puternice” – DEX 1028), cijela bi priča trebala teći obrtnutim smjerom, što je malo vjerojatno (naročito zbog navedenog sln. *vešča*). Tu mogućnost dopušta i Simeon Florea Marian: „După părerea altor Români însă, și anume din *Bucovina*, să-î vie de acolo, pentru că el e unicul între toți fluturiî, câți ni-s cunoscuți, care, când îl hărățesci sau îl prindî în mână, produce un fel de țîțit sau țîrîit ascuțit și șuerător.” (ICOR 269).

Ako rečeno stoji, valja pretpostaviti neovisan semantički razvoj „vještica” → „leptir” u rumunjskim i slavenskim prostorima, a kojemu je u osnovi navedeno (pretpostavljamo slavensko) vjerovanje u preobrazbu vještice u noćnu leptiricu.

90.1. Gusjenica

U Žejanama smo zapisali *γusenica*, -a, -e, -ele ž., u Šušnjevići *gušine*, -a, -e, -ele ž., u Novoj Vasi *gusine*, -a, -e, -ele ž., u Trkovcima, Mihelima i Kostrčanu *gusine*, -a, -e, -ele ž., u Letaju *gusina*, -a, -e, -ele ž., u Jesenoviku *gusinića*, -a, -e, -ele ž., u ostalim juž. s. *gusenica*, -a, -e, -ele ž.

Samo Cantemir donosi entomonim kojim se bavimo: *gúšine* (Tİr 167).

Posuđenica iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu, Čepiću i Orbanićima *gusènica* (IrLA 928b; ČDO 451), u Valturi *gusnica* (ILA 928b), diljem Boljunštine *gūsènica* (RBG), u Salima i Brusju *gusnica* (RGS 103; ČL 261), u Svetvinčentu, Čabrunićima, Ližnjanu, Vodicama i Vrgadi *gusina* (ILA 928b; ID 175; RGV 66), na Roveriji *gusina* (RR) < prslav. *gōsēnica (SES 151).

90.2. Lastin rep (*Papilio machaon*)

U uporabi su opći nazivi za leptira (v. 90.).

90.3. Kupusar (*Pieris brassicae*)

U uporabi su opći nazivi za leptira (v. 90.).

90.4. Mrtvačka glava (*Acherontia atropos*)

U Žejanama smo čuli *viška*, -a, -e, -ele ž., u Šušnjevići *strige*, -a, -e, -ele ž., u Novoj Vasi *štrige*, -a, -e, -ele ž., u

ostalim juž. s. *štriga*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u Jesenoviku još i *negra štriga*.

Za *štriga* i *viška* v. 90., za *negra* 98.

91. Bumbar (*Bombus terrestris*)

U Žejanama smo čuli *bumbar*, *-u*, *-e*, *-ele* m., u Šušnjevići *žumbār*, *-u*, *žumbār*, *žumbār* m., u ostalim juž. s. *bumbar*, *-u*, *-ø*, *-i* m.

Byhan ima *bumbôr* (IrG 201), Popovici *bumbâru* (DRI 95).

Nazivi tipa *bumbar* posuđeni su iz čakavskoga: npr. u Čepiću *bũmbor* (IrLA 896), na Roveriji *bumbar* (RR), u Svetvinčentu, Valturi i Ližnjanu *bũmbar*, u Čabrunićima *bũmbar* (ILA 896), u Labinu *bũmbar* (RLC 58), u Selcima na Braču *bũmbār* (RSG 54) < prslav. **bȋbati*⁴⁷⁹.

Šušnjevski naziv *žumbār* onomatopejski je i mogao je nastati in loco (ne nalazimo čakavskih paralela) i to križanjem s navedenim entomonimima. Bilo kako bilo u osnovi mu je npr. čak. *žumbariti* „žuboriti” (ID 226) i sl.

92. Stršljen (*Vespa crabro*)

U Žejanama smo zapisali *sāršen*, *-u*, *-e*, *-ele* m., u Škabčićima *stāršen*, *-u*, *-e*, *-ele* bg., u Šušnjevići *stāršen*, *-u*, *-ø*, *-i* m. u svim ostalim juž. s. *stāršen*, *-u*, *-ø*, *-i* m.

Od autora ir. repertoara kojima se služimo samo Cante-mir donosi entomonim: *stāršen* (Tir 181).

⁴⁷⁹ „Prvotno **bȋbarb* je izpeljano iz pslovan. **bȋbati*, kar se ohranja npr. v nar. polj. *bobati* 'tolči' in 'zibati se', nar. sloven. *bũmbati se* 'zibati se' in nadaljni izpeljanki *bumbljāti* 'bučati, brenčati'.” (SES 53). Navedeno ukazuje da entomonim može biti onomatopejski, a može i uobličavati način leta našega kukca koji doista nalikuje ljuljanju.

Entomonimi su poseđeni iz čakavskih govora: npr. u Brgudu *šāršlen*, u Čepiću *stāršen* (IrLA 916), u Svetvinčentu i Valturi *stjřšen*, u Čabrunićima i Ližnjanu *stjřšan*, u Ližnjanu još i *stjřšlen* (ILA 916), u Labinu *srřen* (RLC 255), u Pićnu *srřen* (PI 105), u Orbanićima kod Žminja *sřšen* (ČDO 551), u Funtani *stršen* (MFR 71), u Selcima na Braču *střšen* (RSG 335) < prslav. *sbrřę, akuzativ *sbrřenb* (SES 603)⁴⁸⁰. Za oblike s -t- Skok pretpostavlja križanje s pridjevom *ostar* (SKOK III/322).

93. Osa (*Vespa vulgaris*)

U Zankovcima vele *osa*, -a, -e, -ele ž., u Šušnjevici i Novoj Vasi *osīne*, -a, -e, -ele ž., u svim ostalim mjestima *osīna*, -a, -e, -ele ž., u Škabićima i *osīna*, -a, -ø, -ele ž., u Šušnjevici još i *ose*, -a, -e, -ele ž.

Od autora ir epertoara kojima se služimo samo Byhan i Popovici donose entomonim: *óse* (IrG 294), *ose* (DRI 132).

Zabilježeni su nazivi posuđenice iz kojeg čakavskog govora: npr. u Brgudu *ōsa*, u Čepiću *osīna* i *osā* (IrLA 917), u Orbanićima *ōsa* (ČDO 510), u Senju i Dračevici na Braču *osā* (SR 96; ČL 746) < prslav. *osa (SES 412). Entomonim *osīna* zabilježen u Čepiću uvećanica je na -ina – dodavanje augmentativnih i deminutivnih dočetaka često je u čakavskim pučkim denominacijama za životinje.

⁴⁸⁰ Entomonim je proširen diljem slavenskih prostora: npr. rus. *šéršenb*, češ. *srřen* (SES, loc. cit.). Marko Snoj se na istom mjestu pozabavio i postanjem i veli da se „je vse razvilo iz ide. **k'ŕHs-én*- z domnevnim prvotnim pomenom *'glavata žival, žuželka z veliko glavo'.”

93.1. Osinjak

Svi su nazivi za osinjak koje smo zapisali sintagmatski. U Žejanama vele *koľubu de osine*, u Novoj Vasi *kuľibu de osine*, u Zankovcima *kujibu de osele*, u svim ostalim juž. selima *kujibu de osine*, u Šušnjevići još i *saturle de osinele*.

U ir. repertoarima ne nalazimo oblika za osinjak.

Prve četiri sintagme (tipa *kujibu de osine*) znače „osje gnijezdo”, odnosno doslovce „gnijezdo od osa”: *kujib* [u Žejanama vele *koľub*, -u, -e, -ele m., u Novoj Vasi *kuľib*, -u, -ø, -i m., u Jesenoviku, Letaju, Mihelima i Kostrčanu *kujib*, -u, -ø, -i m. i *kujib*, -u, -e, -ele bg., u ostalim juž. s. samo ovo potonje – Kovačec donosi *cuľib*, -u, -e, -ele bg. (Šušnjevića) i *cul'ib*, -u, -e, -ele bg. (Nova Vas) (IrHR 57), Popovici *cuľib*, -u, pl. -ur, -urle i *cul'ib*, *cuľbar* – (DRI 103), Maioreescu *cuib*, mn. *cuiburi* (VIR 119), Cantemir *cúl'ib*, -ure (TIR 163). Domaća riječ: dr. *cuib* (DEX 246), *kujb* (IrLA 726 – za Rudnu Glavu u Srbiji); ar. *cuibu* (DAR 320, s. v. **cuib**), *cú'ib(u)* (DDAR 321); mr. *cúl'b* (DMr 84). A. Cioranescu uz *cuib* piše: "Origen dudoso. Probabl. del gr. *χλωβός* 'jaula', por medio de una forma lat. *clubium (...)" (DER 2645). Meyer-Lübke (zapravo Pușcariu) pretpostavlja lat. *cūbium „Lager”, REW 2355, kao i DEX (loc. cit.)] + *de* (< lat. *de*, REW 2488) + *osine*, *osele* (v. 93.).

Potonja sintagma *saturle de osinele* doslovce znači „saće od osa”. Za *saturle* v. 94.2.1.

93.2. Poljska osa (*Polistes gallica*)

U Novoj Vasi dobili smo odgovor *māre osine*, a u svim

ostalim mjestima i za ovu su vrstu u uporabi entomonimi za običnu osu (v. 93.).

Za *måre* v. 63.1.

94. Pčelarstvo

94.1. Košnica

U Žejanama za košnicu vele *uľišta*, *-a*, *uľišť*, *uľištele* ž, u Šušnjevići, Brdu i Škabićima *uľ*, *-u*, *-ure*, *-urle* bg, u Jese noviku, Trkovicima, Zankovicima i Kostrčanu *uľ*, *-u*, *-ø*, *-i* m, u Letaju i Mihelima *čelňak*, *-u*, *-ø*, *-i* m, u Mihelima mn. i *čelňač*, *-i*, u Novoj Vasi *kåsice* lu *čelicele*.

Oblici tipa *uľ* i *uľišta* [u literaturi nalazimo: *uľ*, *uľište* (IrG 374), *uľšte*, *uľiu*, *uleu* (VIr 154), *uľ*, *-u* (DRI 162), *uľ*, *-ure*, *uľšte*, *-ĩ* (TIr 184)] čakavskog su podrijetla: npr. u Orbanićima *uľj* (ČDO 577), u Pićnu *uľj* (PI 123), u Dračevici na Braču *uľišće* (ČL 1283), u Salima *uľjenjâk* „zemljano saće od divljih pčela” (RGS 394) < pslav. *uľbjb (SES 697).

Naziv *čelňak* također je posuđen iz čakavskih govora: npr. u Senju *čelinjâk* (SR 16) - izvedenica od *čela* (v. 94.3.).

Posljednji je naziv, *kåsice* lu *čelicele* sintagma u doslovnom značenju „kućica pčelā”. Prvi je elemenat, *kåsice*, domaći, umanjenica od *kâsa* „kuća” [(u Šušnjevići smo zapisali *kâse*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u ostalim mjestima *kâsa*, *-a*, *-e*, *-ele*, ž; u Šušnjevići *kåsice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u ostalim mjestima *kåsica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž); u literaturi nalazimo: *câse*; *câsiťe* (SIr 306), *casă* (VIr 114), *câse*, *-e*; *câsiťe*, *-e* (TIr 160), *câsa*, *-e*, *cuâse* (DIr 195), *câse*, *-a* za Šušnjevicu i Novu Vas, *câsa*, mn. *câse*, *-le* za Žejane; *câsiťe*, *-a* za Šušnjevicu, *câsiťa* za Žejane (IrHR 47)] < lat. *casa*, REW 1728 >

dr., ar., mr. *cásă* (DEX 142; DDAr 250; DMr 63). Drugi je elemenat, *lu čelicele* genitiv množine: za *čelicele* v. 94.3.

94.2. Saće

U Žejanama, Brdu, Škabićima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *sature*, *-urle* *plt.*, *m*, u Šušnjevići *oscune*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u Novoj Vasi *ošcune*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u Jesenoviku, Letaju i Trkvcima *ošcune*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. U Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu još i *să*, *-u*, *-ø*, *-i* *m*.

Za *să*, *sature* v. 94.2.1.

Oblika tipa *oscune* ne nalazimo u ir. repertoarima kojima raspolažemo. Riječ je o izvedenicama od *osăk*, *osk* (v. 94.12.) koji su mogli nastati i unutar ir. idioma.

94.2.1. Sat (okce u saću)

U Brdu, Škabićima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu zapisali smo *să*, *-u*, *-ure*, *-urle* *bg*, u tri potonja mjesta još i *să*, *-u*, *-ø*, *-i* *m*, u Žejanama *škuľica de săture*, u Šušnjevići *škuľice de oscune*, u Novoj Vasi *škuľice de oščune*, u Letaju *škuľica de oščune*, u Jesenoviku *škuľă en oščune* i u Trkvcima *škuľe de oščune*.

Za *să* samo Kovačec ima *săt*, *-u*, *-săture*, *-urle* za Žejane u značenju „saće”, a za Šušnjevicu u značenju „osinje gnijezdo” (IrHR 172). Iz čakavskoga: npr. u Orbančićima *săt* (ČDO 542), u Brgudu *săče*, u Čepiću *săce* (IrLA 1562, 1563) < prslav. *sъtъ (SES 555).

Drugi su termini sintagme u doslovnom značenju „rupa/ rupica od saća” odnosno „rupa u saću”. Vezni su elementi domaći: *de* (< lat. *de*, REW 2488); *en* (< lat. *in*, REW 4328). Za *oscune* v. 94.2. Oblici tipa *škuľă*, *-ica* [u Šušnjevići smo zabilježili *škuľe*, *-a*, *-e*, *-ele* ž i *škuľe*, *-a*, *škuľ*, *-ile*

ž, u Novoj Vasi *škūle*, -a, -e, -ele ž, u ostalim juž. s. *škūle*, -a, *škuī*, -ile ž, u Žejanama *škūle*, -a, -e, -ele ž, u Letaju još i *škūla*, -a, -e, -ele ž [u literaturi nalazimo: *scule* (SIr 324), *šku'e*, -le (IrG 342), *scule* (VIr 147), *şculę* (DRI 154), *şcúle*, -l' (TIr 182), *şcul'a*, -e; *şcul'ița*, -e (DIr 284), *scúle*, -a za Šušnjevicu, *şcúle*, -a za Jesenovik i Žejane, mn. za Žejane *do şcul'*, *do şcule*; *şcúlița* za Žejane (IrHR 189)] posuđeni su iz čakavskoga. Oblici tipa *škuła*, *škuja* prošireni su i u hrvatskim i u slovenskim istarskim govorima: npr. *škūla* u Čepiću (IrLA 433), Čabrunićima i Ližnjanu (ILA 433), u Vodicama *škūla* (ID 217); u Brgudu *škūlica* (IrLA 433); u Kortama, Maliji, Baredu, Šaredu, Izoli *škúja*. Etimologija nije jasna (v. ESSJ IV/78, *škúlja*). S obzirom na distribuciju hrvatskih oblika Istrorumunji su ove riječi vjerojatno posuđili tek nakon dolaska na Krk i u Istru.

94.3. Pčela (*Apis mellifica*)

U Žejanama smo zabilježili *albire*, -a, *albir*, -le ž, u Šušnjevici *celice*, -a, -e, -ele ž, u Novoj Vasi *čelice*, -a, -e, -ele ž, u ostalim juž. s. *čelica*, -a, -e, -ele ž, u Šušnjevici još i *cele*, -a, -e, -ele ž, a u Novoj Vasi, Trkovcima, Mihelima i Zankovcima još i *čela*, -a, -e, -ele ž.

Byhan ima *albire*, -re (IrG 185) i *tşélitşę* (IrG 365), Maiorescu *albira*, mn. *albire* (VIr 106), Popovici *albire* (DRI 87) i *celițe*, -a (DRI 105), Cantemir *albíre*, -r (TIr 157), Sârbu i Frătilă *abira*, -e (DIr 186), Kovačec *albíre*, -a, *al'bír*, -le za Žejane (IrHR 22).

Žejanski je entomonim domaćeg podrijetla: dr., mr. *albínă* (DEX 24; DMr 10); ar. *alçínă* (DDAr 82), *alghinâ* (DAr 35, s. v. *albină*) < lat. *alvīna* „košnica”, REW 393.

Nazivi tipa *čela* i *čelica* posuđenice su iz čakavskih govora: npr. *čèla* u Čepiću (IrLA 1565), Svetvinčentu, Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu (ILA 1565), u Brusju na Hvaru *čelà* i *čelica* (ČL 109), u Belom *čèla* i *čèlica* (BBT 64), u Senju *čelà* (SR 16)⁴⁸¹ < prslav. **bъčela* ili **bъčela* (SES 67, s. v. **čebèla**).

94.4. Trut

U Žejanama *trut*, *-u*, *-ø*, *-i m* i *trut*, *-u*, *-ure*, *-urle m*, u Šušnjevići *samæu de celice*, u Novoj Vasi *samæu de čelice*, u drugim juž. s. *samæu de čelica*.

Za nazive tipa *trut* samo u Kovačeca za Žejane nalazimo *trut*, *-u* (IrHR 200). Posuđeno iz čakavskih govora: npr. *trùt* u Brgudu, Čepiću (IrLA 1568), Valturi i Ližnjanu (ILA 1568) < prslav. **trǫtъ* (SES 687, s. v. **trôt**).

Preostali su nazivi sintagme koje u prijevodu znače „pčelin mužjak”, odnosno doslovce „mužjak od pčele”. Prvi elemenat, *samæu* (u svim ir. mjestima zapisali smo *samæ*, *-u*, *samci*, *samci m.*), posuđen je iz čakavskoga: npr. u Orbančićima *sāmăc* (ČDO 542), izvedenica na *-ac* od *sam* < prslav. **samъ* (SES 553)⁴⁸². Drugi elemenat sintagmi, *de*, domaći je (< lat. *de*, REW 2488), a za treći, *čelica*, v. 94.3.

94.5. Matica

U Žejanama smo zabilježili *matica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u Šuš-

⁴⁸¹ U Brgudu *pčèla* (IrLA 1565) prema standardnome hrvatskome *pčela* (RHJ 813).

⁴⁸² Usp. istr. *'mašćo de le 'ave* (Galižana), *'mašo* (Vodnjan), *'mašćo* (Bale), *'mašćo* (Šišan) „trut” (ILA 1568) < lat. *mascŭlus*, REW 5392.

njevici i Novoj Vasi *mâtice*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u ostalim juž. s. *mâtica*, *-a*, *-e*, *-ele* ž.

Cantemir bilježi *mâtițe*, *-e* (Tlr 170), Kovačec *mâtița*, *-e* za Žejane (IrHR 113), ostali nemaju.

Posuđenice iz čakavskih govora: npr. u Brgudu i Čepiću *mâtica* (IrLA 1569), u Čabrunićima, Valturi i Ližnjanu *mâtitsa* (ILA 1569), u Senju *mâtica* (SR 73), u Brusju na Hvaru *mâtica* (ČL 534) < prslav. *matica (SES 328).

94.6. Pčelina ličinka

U Žejanama *ȳl_{ermu} de albira*, u Šušnjevici *ĺ_{ermu} de celice*, u Novoj Vasi *ĺ_{ermu} de čelice*, u ostalim juž. s. *ĺ_{ermu} de čelica*.

Svi su zabilježeni nazivi sintagme u značenju „pčelin crv”, tj. doslovce „crv od pčele”. Prvi je elemenat sintagmi domaća riječ [u Žejanama smo čuli *ȳl_{erm}*, *-u*, *-ure*, *-urle m*, u Šušnjevici, Jesenoviku, Brdu, Škabićima, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *ĺ_{erm}*, *-u*, *-ø*, *-i m*, u Šušnjevici, Novoj Vasi, Brdu i Škabićima *ĺ_{erm}*, *-u*, *-ure*, *-urle bg*, u Šušnjevici još i *ĺ_{ermu}*, *-u*, *-ø*, *-i*. Byhan navodi *l_{erm}* i *ĺ_{erm}* (IrG 270; 233), Popovici *ĺ_{erm}*, *-u* (DRI 122), Cantemir *l_{erm}*, *-i* (Tlr 169), Maiorescu *ierm*, *ierme*, *gherm*, *gherme* (Vlr 128), Kovačec *ȳl_{érmu}* (rijetko *ȳl_{erm}*, *-u*), mn. *ȳl_{érmure}*, *-urle* i *ȳl_{érmi}* za Žejane (IrHR 84), *ĺ_{érmu}*, *ĺ_{érmi}* za Šušnjevicu i Novu Vas i *ĺ_{érmu}* za Novu Vas u starijih govornika (IrHR109)] – dr. *viérme* (DEX 1161); ar. *vérmu*, *vármi* (DER 9243) < lat. *věrmis*, REW 9231; DER 9243. Drugi elemenat sintagmi, *de*, također je domaći (< lat. *de*, REW 2488), a za treći, *albira*, *čelica* v. 94.3.

94.7. Žalac

U Žejanama *āku de albire*, u Šušnjevici *āku de celice*, u Novoj Vasi *āku de čelice*, u Zankovcima *āku de čela*, u ostalim juž. s. *āku de čelica*.

Svi su zabilježeni nazivi sintagme u značenju „pčelina igla”, tj. doslovce „igla od pčele”.

Prvi je elemenat navedenih sintagmi, *āku* „igla”⁴⁸³, domaći: za šivaću smo iglu u Žejanama zapisali *āk, -u, -ure, -urle m*, u Šušnjevici, Novoj Vasi, Jesenoviku i Letaju *āk, -u, -ø, -i m*, u Brdu, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *āk, -u, āč, -i m*, u Škabićima *āk, -u, āče, -ele bg*, u Šušnjevici i Jesenoviku još i *āk, -u, -ure, -urle bg* (IrLA 683). Pušcariu je zapisao *āc* (SIr 301), Sârbu i Frătilă *āc, -ure* (DIr 186) i *uāc, -ure* (DIr 291), Kovačec u Žejanama *āc, -u, -urle* (IrHR 20) – dr., ar., mr. *ac* (DEX 5, DDAr 51, DMr 7) < lat. *acus*, REW 130. Drugi elemenat sintagmi, *de*, također je domaći (< lat. *de*, REW 2488), a za treći, *albira, čelica*, v. 94.3.

94.8. Zujati (o pčelama)

U Žejanama *bruči, bručes* (*ālbirle bručes*), u Šušnjevici *zumborej, zumborešk* (*celicele zumborešku*), u Novoj Vasi i Jesenoviku *žumborej, žumbores* (*čelicele žumborešku*), u Škabićima *žambori, žambores* (*čelicele žamborešku*), u ostalim juž. s. *zuj, zujes* (*čelicele zujesku*), u Letaju još i *barnči, barnčes* (*čelicele barnčesku*).

Ir. repertoari kojima se služimo ne donose sličnih oblika. Svi su navedeni oblici posuđeni iz čakavskih govora i

⁴⁸³ Usp. u Čepiću *igla* „žalac” (IrLA 1566) < prslav. **jbgъla* (SES 181).

onomatopejskog su podrijetla: u Brgudu *pčěle bərčē* (IrLA 1570), u Orbanićima *b̃mčēt* (ČDO 423)⁴⁸⁴ < prslav. *bręčati (SES 46, s. v. **brénčati**); npr. u Vodicama *žumborīti* (ID 226); npr. u Čepiću *zŭj* „zujanje” (IrLA 1570), u Belom *zujīt* (BBT 563) < prslav. *zujǎti (HER 702).

94.9. Roj (o pčelama)

U Žejanama *roj*, **-u**, **-ure**, **-urle m**, u Šušnjevici, Brdu, Škabićima, Mihelima i Kostrčanu *roj*, **-u**, **-ure**, **-urle bg**, u Novoj Vasi, Jesenoviku, Letaju, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu *roj*, **-u**, **-ø**, **-i m**.

Na ovom će se mjestu obraditi i gore navedene imenice i glagol pod 94.9.1.

Puščariu donosi samo imenicu *roj* (SIr 323), a Cantemir samo glagol *roī* (TIr 178). Ostali nemaju. Premda se navedeni oblici poklapaju s čakavskim [npr. u Brgudu *rōj*, u Čepiću *rōj* (IrLA 1571), u Svetvinčentu, Čabrunićima i Valturi također *rōj* (ILA 1571); u Brgudu *pčěle se rōje*, u Čepiću i Valturi *rojīt se* (IrLA 1572, ILA 1572), u Svetvinčentu i Čabrunićima *rojīti se* (ILA 1572)], radije ih tumačimo kao domaće posuđenice iz slavenskoga, vjerojatno bugarskoga (*poŭ*, TP 678) ili srpskoga [*rōj*, *rōjiti se* (CP² II/893) < prslav. *rojь, (SES 543)] koje su Istrorumenji imali u svom leksiku i prije prelaska Dunava: dr. *roi* (im.), *roí* (gl.); ar. *roīŭ* (im.), *ruéscu* (gl.) (DDAr 908); mr. *róí* (im.), *ruíés* (gl.) (DMr 250, 252).

94.9.1. Rojiti se (o pčelama)

U Šušnjevici smo zabilježili *rojī se*, *me roješk*, u svim

⁴⁸⁴ Usp. *brěncuja*, *brěncuĭa* „zujara (muha)” (Dalmacija).

ostalim mjestima *rojī se, me rojes*.

V. 94.9.

94.10. Pelud, cvjetni prah

U Žejanama *cvet, -u, -ure, -urle m*, u Letaju *čeruša de cvet*, u Zankovcima *prāhu de cveče*, u ostalim juž. selima *pelud, -u, -ø, -i*, u Škabićima još i *pelud, -u, -e, -ele bg*.

Žejanski termin, *cvet*, postoji i u juž. s., ali samo u značenju „cvijet”⁴⁸⁵: u Letaju i Kostrčanu *cvet, -u, -ø, -i m*, u ostalim selima *cvet, -u, -ure, -urle bg*. Žejansko značenje ne nalazimo ni u ir. repertoarima kojima se služimo: *tsvét, -u, -ti, -turle* „cvijet” (IrG 373), *ṭvet, -ure* „cvijet” (Tlr 184, Dlr 291), *ṭvet, -u* "vrhnje" (DRI 161). Bilo kako bilo, riječ je o posuđenici iz čakavskih govora: npr. u Brgudu i Čepiću *cvět* (IrLA 1285), u Valturi *tsvît*, u Ližnjanu *tsvît* (ILA 1285) < prslav. *kvěť (SES 64).

⁴⁸⁵ Semantizam se „cvijet” u Žejanama izražava kao *roža, -a, -e, -ele* ž., što je moglo biti preuzeto iz čakavskih okolnih govora [oblici tipa *roža, rožica* „cvijet” prošireni su diljem Istre i Kvarnera i mogu se protumačiti kao mletacizmi, mlet. *rosa* „ruža”, BOE 583 < lat. *rōsa* „ruža”, REW 7375 s promjenom značenja „ruža” → „cvijet” do koje je moglo doći ili preko utjecaja slovenskih govora ili neovisno o njima (u slovenskim govorima oblici tipa *roža, rožica* znače „cvijet”, no i u slovenskom je prvotno značenje bilo „ruža” - slov. *roža* Metka Furlan tumači kao germanizam latinskoga podrijetla, stvnjem. *rōsa*, srvnjem. *rōse* (SES 546)]. Mogućih kombinacija ima dosta: žejanska bi riječ mogla biti izravna posuđenica iz slovenskih govora; čakavski oblik također je mogao biti izravno preuzet iz slovenskih govora, pa onda posredovan u ir.; slovenski bi oblici u istarskim slovenskim govorima također mogli biti mletacizmi koji su promijenili značenje pod utjecajem standarda; i čakavski oblici mogli bi biti germanizmi (v. i SKOK III/174, s. v. *rûsa*), itd., itd.

Oblici tipa *pelud* posuđeni su iz čakavskih govora gdje su možda učene⁴⁸⁶ riječi: npr. u Brgudu *pělund*, u Čepiću *pelūd* (IrLA 1573), u Valturi *pělund*, u Ližnjanu *pělut* (ILA 1574), u Brusju na Hvaru *pelūd* (ČL 790).

Preostala su dva naziva, *čeruša de cvet* i *prāhu de cveče*⁴⁸⁷, sintagme koje doslovce znače „pepeo od cvijeta”, odnosno „prah od cvijeća”.

Spojni je elemenat *de* domaći (< lat. *de*, REW 2488).

Domaći su i oblici tipa *čeruša* „pepeo”: u Šušnjevici smo zabilježili *ceruše*, *-a*, *-ø*, *-ile* ž, u Letaju, Kostrčanu i Mihelima *čeruša*, *-a*, *-e*, *-ele* ž, u Mihelima i ostalim mjestima *čeruše*, *-a*, *-ø*, *-ile* ž - Byhan je zapisao *tserúše* (IrG 366), Maiorescu *ceruše* (Vlr 115), Popovici *ceruše* (DRI 105), Cantemir *cerúše* (Tlr 161), Kovačec za Žejane i Jesenovik *čerúše*, *-a*, mn. *čerúš*, *-ile* (IrHR 62) i za Šušnjevicu i Brdo *terúše*, *-a*, *terúše*, *-a*, mn. *terús*, *-ile* (IrHR 203) – dr. *cenúša* (DEX 162); ar. *finuša*; mr. *ťanuša* (DER 1653), *ćanuša* (DRI 105) < lat. **cīnīsia*, REW 1930.

Oblici tipa *prāh* [u Žejanama smo zabilježili *prāh*, *-u*, *-ø*, *-i*, *m* i *prāh*, *-u*, *-ure*, *-urle* *m*, u Letaju *prāh*, *-u*, *-ø*, *-i* *m*, u Škabićima *prāh*, *-u*, *prāš*, *-i* *m*, u Škabićima i ostalim juž. s. *prāh*, *-u*, *-ure*, *-urle* *bg* - u literaturi nalazimo: *prāh* (Slr 321, Dlr 258), *prāh*, *-u* (DRI 139), *prah* (Tlr 176),

⁴⁸⁶ „Tu je riječ načinio Šulek i unio ju je u svoj nem. – hrv. rječnik i u rječn. zn. naz. (sc. rječnik znanstvenog nazivlja); načinio ju je iz češke riječi *pel* dodavši joj nastavak *-ud*.” (ARJ IX/768). To navodi i Marko Snoj uz kroatizam *pělod*, no nastavlja: „vendar se zdi verjetneje, da gre za domačo hrv. izpeljanko, sorodno z nar. sloven. *špelūd* 'luska, iver'. Če je domneva pravilna, je izhodišče pslovan. **peludb* 'prah'.” (SES 435).

⁴⁸⁷ = coll., n. < čak. *cveče*.

prăh, -u (IrHR 155 - u značenju „puščani prah, barut” za Žejane)] također bi mogli biti domaći, vjerojatno samo prilagođeni prema čakavskim imenicama tipa *prah* koje su proširene diljem čakavskih (i ne samo čakavskih) područja (< stslav. *porxъ, SES 482). Ako je ova pretpostavka točna, oblici o kojima razglabamo potječu od navedene staroslavenske riječi koja je u rumunjske govore ušla ili preko bugarskoga (*npax* - TP 560) ili preko srpskoga: dr. *praf* (DEX 833), dr. u Moldaviji i Transilvaniji *prav*, u Banatu *prau* (DER 6743); mr. *prău* (DMr 231), a svakako valja uzeti u obzir i dr. zastarjelice *prah*, *sprah* (DER 6743).

94.11. Med

U Žejanama *mlăre*, -*ele*, *mlăre*, -*erle* ž (?), u Šušnjevicima i Novoj Vasi *mlăre*, -*a*, -*e*, -*ele* ž, u ostalim juž. s. *mlăre*, -*a*, -*e*, -*ele* ž, u Letaju, Brdu, Škabićima, Trkovcima, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu još i *med*, -*u*, -*ure*, -*urle* bg, a u Letaju, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu još i *med*, -*u*, -*ø*, -*i* m.

Oblici tipa *mlăre* domaći su [Byhan ima *ml'qre* (IrG 279), Maiorescu *mliare*, *miară*, *mliară*, *mnier* (Vlr 134), Popovici *mlăre*, -*a* (DRI 126), Cantemir *mlăre* (Tlr 171), Sârbru i Frătilă *mlăre* (Dlr 229), Kovačec *mlăre*, -*a* za Šušnjevicu i Zankovce i *mlăre*, -*ele* mn. za Žejane (IrHR 119)], prisutni i u drugim rumunjskim dijalektima: dr. *miere* (DEX 632); ar. *n'eăre* (DDAr 794), *ńere*, *ńare* (DER 5262); mr. *ńări* (DMr 210), (*m*)*ńări* (DER 5262) < lat. *melem (DER 5262), izvedenica od *měl*, REW 5469.

Oblici tipa *med* (*mêd*, *mêd* - diljem čakavskih područja) posuđeni su iz čakavskih govora: npr. u Brgudu *mêd*, u Čepiću *mêd* (IrLA 1574) < stslav. *medъ (SES 330). Od

ir. repertoara s kojima raspolazemo samo u Cantemira nalazimo *med* (Tlr 170).

94.11.1. Vrcati

U Žejanama *v̋arbc̋ej*, *v̋arbc̋es* (*v̋arbc̋ej ml̋arele*), u Jesenoviku *v̋arcej*, *v̋arces* (*v̋arcej ml̋ara*) u Škabićima *v̋arcej*, *v̋arcez* (*v̋arcej medu*) u Šušnjevići *pobir̋ej*, *pobir̋es* (*pobir̋ej ml̋ara*), u ostalim juž. s. *pober̋i*, *pober̋es*, odnosno *ber̋i*, *ber̋es* i *beriv̋ej*, *beriv̋es* (*pober̋i*, *ber̋i ml̋ara/medu*).⁴⁸⁸

Glagole tipa *v̋arcej* ne nalazimo u ir. repertoarima kojima se služimo. Posuđeni su iz čakavskih govora: npr. u Dračevici na Braču *v̋rcot* (ČL 1337), u Kolanu na Pagu *v̋rcat* (RKGP 576), onomatopejskog podrijetla (< prslav. **xv̋rkati* (?), SES 131, s. v. *f̋rkati*1).

I glagoli tipa (*po*)*ber̋i* čakavskog su podrijetla [u literaturi nalazimo: *ber̋i*, *ber̋esk* (IrG 192), *ber̋i*, *beriv̋ej* (SIr 304), *pober̋i*, *pobir̋ej* (SIr 320), *ber̋i* (Tlr 159), *pobir̋ei*, *pobir̋i* (Tlr 175), *ber̋i* (Dlr 191), *pober̋i*, *pobir̋ej* (Dlr 251), *pober̋i* (IrHR 148 - za Žejane i Jesenovik)]: npr. u Pićnu i Labinu *brat* (PI 14; RLG 27), u Orbanićima i Senju *br̋ät*, *pobr̋ät* (ČDO 422; SR 10, 106) < prslav. **b̋rati* (SES 44). Usp. u Brgudu *pöbrat m̋ed*, u Čepiću *pobr̋ät m̋ed* (IrLA 1574).

94.12. Vosak

U Žejanama smo čuli *v̋os̋ak*, *-u*, *v̋oski*, *v̋oski m*, u Brgudu, Škabićima, Trkovcima, Mihelima i Kostrčanu *v̋os̋ak*,

⁴⁸⁸ Mi smo ove glagole tipa (*po*)*ber̋i* prikupili uz pitanje o vrcanju meda, no svi su navedeni oblici u uporabi u svim mjestima i u značenju „kupiti, skupljati” odnosno „pokupiti, skupiti”.

-u, voski, voski m, u Letaju i Zankovcima *vosk, -u, -ø, -i m*, u Jesenoviku *osk, -u, -i, oski m*, u Šušnjevići i Novoj Vasi *osǎk, -u, -ø, -i m*, u Šušnjevići još i *osǎk, -u, oski, oski m*.

Byhan i Maiorescu imaju *vosk* (IrG 383, VIr 157), Popovici *vosc, -u* (DRI 165), Cantemir *osc* (TIr 174), Kovačec za Žejane *vósâc, -u* (IrHR 216).

Posuđenice iz čakavskih govora: npr. *vòsak* u Brgudu, Čepiću (IrLA 1575), Svetvinčentu i Valturi (ILA 1575), *òsak* u Ližnjanu (ILA 1575), *òsak* u Pićnu (PI 77), *òsak* u Orbančićima (ČDO 510), *vòsak* u Senju (SR 166) < prslav. *voskъ (SES 726, s. v. *vôsek*).

Kovačec navodi i *čâra* za Žejane uz napomenu „nesigurno; danas se za vosak najčešće kaže *vósâc*” (IrHR 61). Inačicu ovog oblika nalzimo za ir. i u Cioranescua, *țeře* (DER 1617). Ostali ir. repertoari kojima se služimo nemaju oblika, a ni sami ga nismo potvrdili telefonskim provjerama koje smo obavili pišući ovaj tekst. Domaća riječ: dr. *ceáră* (DEX 158), ar. *țeáră* (DDAr 1068, DER 1617) < lat. *cēra*, REW 1821.

95. Zaključak

U obrađenim entomonimima i riječima u svezi s njima prevladavaju posuđenice iz čakavskih govora. Domaćih je pojmova nešto manje od trećine (uključujući i hibridne sintagme). Valja naglasiti da smo neke pojmove (npr. *roj, roji se* i *prâh*), iako se poklapaju s čakavskim oblicima (*roj, rojiti se* i *prah*), radije interpretirali kao domaće jer postoje ekvivalenti u ostala tri rumunjska dijalekta.

KROMONIMI

96. Boja

U Žejanama smo zapisali *farba*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u južnim selima *kolur*, *-u*, *kolure*, *-ele* bg., u Jesenoviku i *kolur*, *-u*, *-ø*, *-i* m.

Maiorescu donosi *colur*, pl. *colure* (VIR 118) i *farbă* (VIR 123), Popovici *colur*, *-u*, pl. *-i* (DRI 99).⁴⁰⁰

Posuđeno iz nekog čakavskog govora: npr. u Brgudu *färba* (IrLA 305), u Senju i Novom Vinodolskom *färba* (SR 29; RČGNV 60); u Čepiću *kolûr* (IrLA 305), u Labinu *kolôr* (RLC 127), u Pićnu *kolôr* (PI 50). Izrazi tipa *farba* germanskog su [< srvnem. *Farbe* (SES 122)], a tipa *kolur* mletačkog podrijetla [mlet. *color* (BOE 181) < lat. *côlor*, *-ôre*, REW 2056].

---

⁴⁰⁰ Byhan ima samo glagol *koloréj*, *-réjt*, *-résk* „bojiti” (IrG 244) – mi smo u Žejanama zapisali *koloréj*, *kolorés* gl. i *farbej*, *farbes* gl., u juž. s. *koloréj*, *kolorés* gl. Čakavske posuđenice: npr. u Labinu *kolorât* (RLC 127), u Orbanićima *kolorât*, *kolor'evât* (ČDO 468), u Pićnu *kolorât*, *kolorivat* (PI 50); u Senju *färbat* (SR 29), u Novom Vinodolskom *färbât* (RČGNV 60).

97. Bijel, bijela, bijelo

U Žejanama *áb, ába; áb/ábi, ábe prid.*, u Šušnjevići i Novoj Vasi *áb, ábe; álb, ábe prid.*, u ostalim juž. s. *áb, ába; álb, ábe prid.*, u Zankovcima i *áb, ábe; álb, ábe prid.*⁴⁰¹ Oblik smo potvrdili i za srednji rod slavenskoga (čakavskoga) tipa: *ábo; áb(i)* u Žejanama, *ábo; álb* u juž. s.: *ábo de ócl'u* „bjeloočnica”, doslovce „bijelo od oka” (IrHR 20).

Autori ir. repertoara kojima se služimo donose: *ab, abă, abi, abe* (VIR 105), *qb, qlbî* (IrG 296), *áb, -e* (DRI 89), *ıab, -e* (TIR 157), *áb, -a* (DIR 186), *áb, ábe, álb, ábe* za juž. s. i *áb, ába, áb(i), ábe* za Žejane (IrHR 20).

Domaća riječ: lat. *albus*, REW 331.1 > dr., mr. *alb, -ă* (DEX 23, DMR 10); ar. *ábu, -bă* (DDAr 81), *albu, -bâ* (DAR 33, s. v. **alb**).

98. Crn, crna, crno

U Žejanama smo zapisali *neyru, neyra, neyro; neyri, neyre/neyri, neyri prid.*, u Šušnjevići i Novoj Vasi *negru, negre, negro; negri, negre, negri prid.*, u ostalim mjestima *negru, negra, negro; negri, negre, negri prid.*

Byhan je donosi *négru, -re, -ri, -re* (IrG 286), Puşcariu *negru, negre* (SIR 316), Maiorescu *negru, neagră*, mn. *negri, negre* (VIR 136), Cantemir *négru, -e* (TIR 172), Sârbu i Frătilă *negru, negre, -o* (DIR 236), Kovačec *négru, negre, negri* za Šušnjevicu, *neyru, neyra, neyro, neyri* za Žejane (IrHR 126), Radu Flora *néghru, neághra; néghri, néghre* za Žejane, *négru, neágra; negri, neágre* za Letaj, *négru, neágră; negri* za Šušnjevicu; *négru, neágra; négru,*

⁴⁰¹ U svim se mjestima pridjev rabi i za kosu, u značenju „sijed”: *álb peri* „sijede vlasi, sijeda kosa”.

neágre za Novu Vas; *négru*, *né/a/gra*; *négri*, *négre* za Jese-
senovik; *négru*, *neágra*; *négri*, *négre* za Brdo, Kostrčan
(MALGI 239).

Domaća riječ: lat. *nīger*, REW 5917 > dr., ar., mr.
négru, *neágra* (DEX 682; DDAr 748; DMr 205).

99. Crven, crvena, crveno

U Šušnjevici smo zapisali *rojsu*, *rojse*, *rojso*; *rojsi*,
rojse, *rojsi prid.*, u Novoj Vasi *rojšu*, *rojše*, *rojšo*; *rojši*,
rojše, *rojši prid.*, u Trkovcima i Mihelima *rojšu*, *rojše*,
rojšo; *rojši*, *rojše*, *rojši prid.*, u ostalim mjestima *rojšu*,
rojša, *rojšo*; *rojši*, *rojše*, *rojši prid.*, u Škabićima mn. za
m. i ž. i *rojš.*

Byhan navodi *róš* (IrG 329), Pušcariu *rošs*, -e (Tlr 323),
Maiorescu *roišu*, *roišie*, *rošu* (Vlr 145), Popovici *rošs*, -e
(DRI 145), Cantemir *róišu*, -e (Tlr 178), Sârbu i Frătilă
roišu, -a (Dlr 268), Kovačec za juž. s. *róišu*, *róiše*, *róišo*
(IrHR 167).

Domaća riječ: dr. *rošu*, -ie (DEX 934); ar. *aróšu*, *aróše*
(DDAr 150); mr. *roš*, -ă (DMr 251) < lat. *rōseus*, REW
7379.

100. Žut, žuta, žuto

U Žejanama *γābir*, *γābira*, *γābiro*; *γābir*, *γābire*, *γābir*
prid., u Šušnjevici *žut*, *žute*, *žuto*; *žulc*, *žute*, *žulc prid.*, u
Novoj Vasi *žut*, *žute*, *žuto*; *žulc*, *žute*, *žulc prid.*, u ostalim
mjestima *žut*, *žuta*, *žuto*; *žulc*, *žute*, *žulc prid.*

Žejanski je izraz domaći [u ir. repertoarima koji su
nam na raspolaganju nalazimo: *gabir*, *gabiră*, pl. *gabiri*,
gabire (Vlr 125), *gābir*, *gābu* (DRI 111), *gābir*, -e (Tlr
166), *gābir*, -a (Dlr 214)], pridjev prisutan i u drugim

rumunj-skim dijalektima: dr. *gálben*, -ă, *gálbin*, -ă (DEX 409); ar. *gálbin*, -nă (DDAr 486); mr. *gálbin*, -ă (DMr 135) < lat. *galbīnus*, REW 3646.

Termini tipa *žut* [Byhan ima *žut* (IrG 396), Popovici *jut*, -ă (DRI 118), Cantemir *jut*, -o, -e (Tİr 169), Sârbu i Frătilă *jut*, -a, -o (Dİr 221), Kovačec *žut*, -e, *žul'ŭ* (IrHR 230 – za Šušnjevicu)] posuđeni su iz čakvskih govora: npr. u Brgudu *žūt*, -a, -o u Čepiću *žūt*, -a, -o (IrLA 309), u Senju *žūt*, *žutà*, *žûto* (SR 181) itd. itd. < prslav. *žbltъ (SES 765, s. v. *žôlt*).

101. Modar, modra, modro

U Žejanama smo zapisali *mōdar*, *mōdra*, *mōdro*; *mōdri*, *mōdre*, *mōdri prid.*, u Šušnjevicu i Novoj Vasi *blāv*, *blāve*, *blāvo*; *blāvi*, *blāve*, *blāvi prid.*, u ostalim mjestima *blāv*, *blāva*, *blāvo*; *blāvi*, *blāve*, *blāvi prid.*

Žejanski kromonim *mōdar* [Sârbu i Frătilă donose *modru*, -a, -o (Dİr 230), Kovačec za Žejane *mōdar*, *mōdra*, -dri (IrHR 119)] posuđen je iz čakavskih govora: npr. u Brgudu i Senju *mōdar*, -a, -o (IrLA 310; SR 77) < prslav. *modrъ (SES 350, s. v. *mōder*).

I termini tipa *blav* [Popovici je zapisao *blāv*, -e (DRI 93), Cantemir *blav*, -e (Tİr 159), Sârbu i Frătilă *blav*, -a (Dİr 192)] čakavizmi su: npr. u Čepiću *blōv*, -a, -o (IrLA 310), u Pićnu *blōvo* (PI 14), u Orbanićima *blāvi* (ČDO 419). M. Snoj za sln. *plāv*, *plāva* „moder” piše „Prevzeto iz bav. nem. *plau*, kar ustreza knjiž. nem. *blau* 'moder' (...) To se je razvilo iz stvnem. *blāo*, kar je sorodno z lat. *flāvus* 'zlatorumen, blond' (...) germ. beseda je torej pr-votno morala pomeniti *'svetlomoder'.” (SES 451), a Skok pored creškoga pridjeva *blavīten* „modrikast”

veli: „una-krštanjem frank. *blao* s domaćim *plavetъnъ*, izvedenica od *plav* (...), srlat. *blavus* > tal. *biavo*. Možda je *plâv* (16-17.) dobio značenje «modar» mjesto «žut, nažut, žućkast» una-krštanjem slavenske i romanske riječi franačkog postanja.” (SKOK I/169). Držimo da je čakavske oblike tipa *blav* moguće tumačiti kao ostatke iz predmletačkih jezičnih slo-jeva koji odgovaraju mlet. *biavo* „azzurro” (BOE 79), *biavo* (VG 90 – za Grado i Piran) < lat. *blavum* (VEI 131, s. v. **biavo**) < fran. *blao*, REW 1153, ili pak kao germaniz-me.

102. Zelen, zelena, zeleno

U Šušnjevici i Novoj Vasi rabe *vērde*, *vērde*; *vērđi/vērž*, *vērde/vērž prid.*, u ostalim mjestima *vērde*, *vērde*; *verđi*, *vērde/verđi prid.*, u Šušnjevici i Novoj Vasi još i *zelen*, *zelenē*, *zeleno*; *zelen*, *zelene*, *zelen prid.*, a u ostalim mjestima još i *zelen*, *zelena*, *zeleno*; *zelen*, *zelene*, *zelen prid.*

U svim ir. mjestima koriste dakle i domaći i strani termin; potonji je češći, a domaća riječ prevladava u sintagmama (npr. u Šušnjevici i Novoj Vasi *vērde gušćerice* „zelenac (Lacerta viridis)”).

Kromonimi tipa *verde* domaći su [*vērde* (IrG 380), *verde*, mn. *verzi* (VIr 156), *verde* (TIr 185), *vērde* za Žejane (IrHR 212)] < lat. *vīrdis, REW 9368a.2 > dr. *vérede* (DEX 1156); ar. *veárde* (DDAr 1106); mr. *veárdi* (DMr 324), *vīárd* (DMr 325).

Tip *zelen* [*zelen*, -a, -o (DIr 304), *zelén*, -e za Šušnjevicu i Brdo i *zelén*, -a za Žejane (IrHR 224)] posuđen je iz čakavskoga: npr. u Brgudu i Čepiću *zelèn*, -a, -o (IrLA 311) itd. itd. < prslav. *zelenъ (SES 746).

103. Smed, smeda, smeđe

U Žejanama *kafetast*, *kafetasta*, *kafetasto*; *kafetast*, *kafetaste*, *kafetast prid.*, u Zankovcima *kafenast*, *kafena-sta*, *kafenasto*; *kafenast(i)*, *kafenaste*, *kafenast(i) prid.*, u Jesenoviku i Letaju *kafen*, *kafena*, *kafeno*; *kafen*, *kafene*, *kafen prid.*, u Šušnjevici *kafelast*, *kafelaste*, *kafelasto*; *kafelast(i)*, *kafelaste*, *kafelast(i) prid.*, a u ostalim mjestima (i Šušnjevici) zapisali smo sintagmu *kolur kafe*.

Kromonimi tipa *kafen*, *kafetast*, *kafelast* [samo Sârbu i Frătilă donose *cafeno* (Dİr 195) – oblik za n.] preuzeti su iz čakavskih govora: *kafēn*, -a, -o (svugdje po Dalmaciji i Istri), *kafētast*, *kafēlast* (u mnogim mjestima u Istri), izve-denice od čak. *kafē*, *kafēl*, *kafēt*⁴⁰² (diljem Istre)⁴⁰³ < mlet. *cafè* (BOE 114) < tur. *kahve* < arab. *qahvah* (SES, s. v. *káva*).

I sintagma *kolur kafe* preuzeta je iz čakavskih govora: *kolûr/kolôr kafē* (u mnogih mjestima u Istri). Za *kolur* v. 96.

104. Narančast, narančasta, narančasto

U Žejanama smo čuli *narančast*, *narančasta*, *narančasto*; *narančast*, *narančaste*, *narančast prid.*, u Šušnjevi-

⁴⁰² Potonje dvije riječi s mlet. deminutivnim dočetakom.

⁴⁰³ Istrorumunji su od čakavskih susjeda posudili i riječ za kavu: u Žejanama smo zapisali samo *kafe*, *kafelu*, *kafeli*, *kafeli m.*, a u juž. s. osim navedenoga još i *kafetu*, *kafetu*, *kafeti*, *kafeti m.* – u izvorima nalazimo: *cafě* (IrG 236), *cafě* (Sİr 565), *cafě* (Tİr 160), *cafě* (DRI 95), *cafe*, *cafet* (Dİr 195). Dr. *cafeá* (DEX 124), ar. *cafě* (DDAr 237) mr. *cafě* (DMr 54) izravne su posuđenice iz turskoga, no kako su se Istrorumunji iz rumunjskoga etnočkoga korpusa izdvojili prije pojave turcizama (i grecizama), moramo pretpostaviti da su kavu upoznali tek s ove strane Dunava.

ci *narâncast*, *narâncaste*, *narâncasto*; *narâncast*, *narâncaste*, *narâncast prid.*, u Novoj Vasi *narâncast*, *narâncaste*, *narâncasto*; *narâncast*, *narâncaste*, *narâncast*, u ostalim juž. s. *narâncast*, *narâncasta*, *narâncasto*; *narâncast*, *narâncaste*, *narâncast prid.*

Navedene su riječi preuzete iz čakavskih govora: *naran-čast*, -a, -o (diljem Istre i Dalmacije), izvedenica od *na-rânča* (diljem Istre i Dalmacije)⁴⁰⁴ < mlet. *naranja* (BOE 436) < perz. *nārāng*, REW 1653.

105. Siv, siva, sivo

U Žejanama, Jesenoviku, Letaju, Brdu, Škabićima i Trkovcima vele *sivast*, *sivasta*, *sivasto*; *sivast*, *sivaste*, *sivast prid.*, u Šušnjevici i Novoj Vasi *sivast*, *sivaste*, *sivasto*; *sivast*, *sivaste*, *sivast prid.*, u Mihelima i Kostrčanu *sivast*, *sivaste*, *sivasto*; *sivast*, *sivaste*, *sivast prid.*, u Zankovcima *sur*, *sura*, *suro*; *sur*, *sure*, *sur*, *prid.* i *surast*, *surasta*, *surasto*; *surast(i)*, *suraste*, *surast(i) prid.*

Samo Popovici i Kovačec imaju izraz za boju koja nas zanima: *sur*, *surast*, -e (DRI 153); *sivast*, -e za Šušnjevicu i Brdo, *sivast*, -a za Žejane „sijed” (IrHR 177).

Kromonimi tipa *sivast* preuzeti su iz čakavskih govora: *sîv*, *sîvast* (diljem Istre i Dalmacije) < prslav. *sivъ (SES 570).

⁴⁰⁴ Istrorumunji su od čakavskih susjeda preuzeli i fitonim (za stablo i plod): u Žejanama smo čuli *narânže*, -a, *narânže*, -ele ž., u Šušnjevici *narânče*, -a, *narânc*, -ele ž., u Novoj Vasi *narânče*, -a, -e, -ele ž., u Jesenoviku, Zankovcima i Mihelima *narânče*, -a, *narânč*, -ele ž., u ostalim juž. s. *narânče*, -a, -e, -ele ž. – Byhan je zapisao *narântšę* (IrG 286), Cantemir *narânče* (TIR 172) < čak. *narânča*, *narânža*.

Izraze tipa *sur* (koji se u potpunosti poklapaju s čakavskima tipa *sûr*) Istrorumunji su po svoj prilici imali u svom rječniku prije prelaska Dunava: dr. *sur*, -*ă* (DEX 1046), *sur*, -*a* (IrLA 314 – u Rudno Glavi), posuđenice iz srpskoga ili bugarskoga (u ar. i mr. ne nalazimo sličnih oblika za „siv”). Pridjevi na -*ast* (*surast*) preuzeti su iz čakavskih govora. Dublja etimologija ovoga pridjeva nije najjasnija⁴⁰⁵.

106. Ljubičast, ljubičasta, ljubičasto

U Šušnjevici, Novoj Vasi i Jesenoviku *vijola prid.*, *neskl.*, u ostalim mjestima *vijolast*, *vijolasta*, *vijolasto*; *vijolast*, *vijolaste*, *vijolast prid.*

V ir. repertoarima kojima se služimo nema odgovarajućih kromonima. Zabilježeni su nazivi preuzeti iz čakavskih govora: npr. u Čepiću *vijôla*, u Brgudu *vijôličasta* (IrLA 315), u Orbanićima *vij"ôlas* (ČDO 583), u Pićnu *vijôlas* (PI 126), u Novom Vinodolskom *vijôlast* (RČGNV 342), izvedenice od fitonima⁴⁰⁶ tipa *vijola* „ljubičica (Viola odorata)“⁴⁰⁷ [npr. u Vrgadi *vijôla* (RGV 231), u Dračevici na

⁴⁰⁵ V. SKOK III/363 i ESSJ III/342.

⁴⁰⁶ Usp. u Valturi *kolôr lûbitsa* (ILA 315).

⁴⁰⁷ Kao fitonim u istrorumunjskim je govorima u uporabi umanjenica od *vijola*: u Žejanama, Jesenoviku, Letaju, Brdu, Škabićima, Trkovcima, Mihelima i Kostrčanu zabilježili smo *vijolica*, -*a*, -*e*, -*ele* ž., u Šušnjevici i Novoj Vasi *vijolice*, -*a*, -*e*, -*ele* ž. [fitonim navodi samo Popovici: *violite* (DRI 164)], posuđeno iz čakavskih govora: npr. u Brgudu i Čepiću *vijôlica* (IrLA 1881), u Orbanićima *vij"ôlica* (ČDO 583), u Pićnu *vijôlice* mn. (PI 126), u Labinu *vijôlica* (RLC 200), u Dračevici *vijôlica* (ČL 1323). U Mihelima smo za ovaj cvijet zapisali samo *lûbica*, -*a*, -*e*, -*ele* ž., u Žejanama osim *vijolica* još i *lûbičica*, -*a*, -*e*, -*ele* ž. Također čakavizam: npr. u Svetvinčentu i Čabrunićima

otoku Braču *vijôla* (ČL 1323)] < mlet. *viôla* (BOE 795) < lat. *viôla*, REW 9357.

107. Sinji, sinja, sinje

U Žejanama i Šušnjevcima zapisali smo *celeste prid.*, *neskl.*, u Mihelima *blâvast, blâvasta, blâvasto; blâvast, blâvaste, blâvast prid.*, u ostalim mjestima *čeleste prid.*, *neskl.*

Nesklonljivi pridjev *c(č)eleste* posuđen je iz čakavskih govora: npr. u Valturi i Orbanicima *čelěšte* (ILA 316; ČDO 428). U čak. govorima riječ je preuzeta ili iz knjiž. tal. [(tal. *celeste* „nebeski, boje neba” (DLI-cd) < lat. *caelēstis*, REW 1465] ili pak iz istromletačkoga [npr. u Puli *če'lešte* (ILA 316)] kamo je dospjela iz knjiž. tal.

I kromonimi tipa *blâvast* čakavizmi su: npr. u Čepiću *blâvičasta* (IrLA 316), u Orbanicima *blavičas* (ČDO 419), izvedenice na *-ast* od *blav* (v. 101.).

108. Roza

U Novoj Vasi, Zankovcima, Mihelima i Kostrčanu čuli smo *roza prid.*, *neskl.*, u Žejanama, Brdu, Škabićima i Trkovcima *rozast, rozasta, rozasto; rozast, rozaste, rozast prid.*, u Šušnjevcima sintagmu *kolur roza*.

U ir. repertoarima kojima se služimo ne nalazimo odgovarajućih kromonima.

Istrorumunjski su termini posuđeni iz čakavskoga: npr. u Brgudu, Čepiću, Svetvinčentu i Valturi *rôza* (IrLA 317), u Svetvinčentu i Ližnjanu *rôža* (ILA 317). Čakavski su oblici posuđeni iz mletačkih govora: mlet. *colòr de ròsa*

ľubitsa, u Valturi *ľubĩtsa*, u Ližnjanu *ľubičĩtsa* (ILA 1881) < prslav. *ľubъ (SES 306).

(BOE 583, s. v. **rosa**), doslovce „boja od ruže” (*de* < lat. *de*, REW 2488; *ròsa* < lat. *rōsa*, REW 7375; za *color* v. 96.) – i u mnogim čakavskim govorima u Istri u uporabi je sintagma *kolôr de rôza*; odatle šušnjeviski kromonim.

109. Šaren, šarena, šareno

U Jesenoviku, Letaju, Brdu, Trkovicima i Mihelima zabilježili smo *šārast*, *šārasta*, *šārasto*; *šārast(i)*, *šāraste*, *šārast(i) prid.*, u Šušnjevicima *sārast*, *sāraste*, *sārasto*; *sārast(i)*, *sāraste*, *sārast(i) prid.* i *kārpast*, *kārpaste*, *kārpasto*; *kārpast*, *kārpaste*, *kārpast prid.*, u Žejanama *čūda farbe*, u Novoj Vasi, Škabićima, Zankovicima i Kostrčanu *čūda kolure*; u Kostrčanu i *pīrjast*, *pīrjasta*, *pīrjasto*; *pīrjast(i)*, *pīrjaste*, *pīrjast(i) prid.*

Autori ir. repertoara kojima se služimo ne donose odgovarajućih oblika.

Nazivi tipa *šarast* preuzeti su iz čakavskih govora: *šār(ast)* (dijlem Istre i Dalmacije) < slavenski *šarъ „boja” – „verjetno zgodnja izposojenka iz turš. jezikov” (SES 627, s. v. **šâr**)

I kromonimi tipa *kārpast* preuzeti su iz čakavskoga: čak. *kārpast*, izvedenica na *-ast* od *kārpa* (dijlem Istre i Dalmacije)⁴⁰⁸ < prslav. *kъrpa (SES 279). Kromonim je metaforičan.

Prid. *pīrjast* Istroromuni su posudili tek u Istri: *pirihast* „šaren” „govori se samo u Istri.” (ARJ IX/864), *pīrihast*

⁴⁰⁸ Istrorumunji su posudili i apelativ: u Šušnjevicima i Novoj Vasi zapisali smo *kārpe*, *-a*, *-e*, *-ele* ž., u drugim mjestima *kārpa*, *-a*, *-e*, *-ele* ž. Popovici ima *cārpa*, *-ița* (DRI 98), Cantemir *cārpe*, *-a* (Tlr 161), Kovačec *cārpa*, *-e* za Žejane (IrHR 48).

(ID 199, s. v. **pīrih**), *pīrihastega*⁴⁰⁹ adj Asganm 'spotted, many-coloured' (said of a pig); *Pīriha* (ime ovce) (ČDO 519)⁴¹⁰. Marko Snoj za sln. *pírħ*⁴¹¹ preuzima Bezlaja (ESSJ III/39, s. v. **píruh**): „Prvotni pomen je *rdeče obarvan, obarvan z barvo ognja' (...) Prslav. *pyriti je pomenilo 'kuriti' (...)” (SES 445).

Sintagme *čuda farbe* i *čuda kolure* mogle su nastati i unutar istrorumunjskoga. Prvi element *čuda* „mnogo” *pril*. [u Novoj Vasi smo zapisali **čude**, u Šušnjevići **cude**, u ostalim mjestima **čuda** – u literaturi nalazimo: *tšúde* (IrG 372), *ťude* (Slr 328), *ciudă* (Vlr 117), *cîuda* (Tlr 162), *čude*, -a, -o (DRI 106), *čúda* (TlrG 161), *čúda*, *čúde*, *ťude* (IrHR 63)] posuđen je iz čakavskih govora: *čudo*, *čuda* (Istra, Dalmacija), pridjev nastao od imenice *čudo* < prslav. *čudo (SES 77). U Istri koriste uglavnom oblik *ču-da*, a u Dalmaciji *čudo*: npr. u Labinu *cūda* (RLC 65), u Pićnu *čūda* (PI 21), u Orbanićima *čūda* (ČDO 430); u Vrgadi, Kukljici, Rivnju, Salima *čūdo* (RGV 38; RGK 44; RRG 72; RGS 58). Za *farbe* i *kolure* v. 1.96.

110. Zaključak

Od četrnaest obrađenih kromonima šest je domaćih (42,8%): *áb*, *γábir*, *negru*, *rojšu*, *sur* (uz hibrid *surast*) i

⁴⁰⁹ Kao lema naveden je genitiv; nominativ *pīrihast* vjerojatno je izostavljen greškom.

⁴¹⁰ Mi smo imeničke izvedenice od tog pridjeva zabilježili samo kao osobna imena za krave: npr. u Šušnjevići **Pīrihe** (*Vāka ku žvezda an frunte se klēme Pīrihe.*), u Zankovcima **Pīriha** < čak. *Pīriha* „krava s crvenim pjegama” (ID 199), *Pirih* „šareni vol”, *Piriha* „šarena krava” (ARJ IX/864).

⁴¹¹ Isto je čak. *pīrih* „crvena pisanica” (ID 199); *pirih* „pisanica (uskršnje jaje)” (ARJ IX/864).

v̑rde. Ostali su posuđeni iz čakavskih govora; među njima je sedam čakavskih mletacizama i jedan kromonim (*blāv*) koji bismo mogli protumačiti kao ostatak iz predmletačkih jezičnih slojeva.

KAZALA

KAZALO POJMOVA

- Balegar – 75.2.
Bijel, -a, -o – 97.
Biljna uš – 68.4.
Bogomoljka – 89.
Boja – 96.
Božja ovčica – 79.
Bubamara – 79.
Buha – 69.
Bumbar – 91.
Crn, -a, -o – 98.
Crna udovica – 61.3.
Crven, -a, -o – 99.
Cvjetni prah – 94.10.
Cvrčak – 85.
Gnjida – 68.1.
Gusjenica – 90.1.
Hrušt – 75.
Jelenak – 88.
Komarac – 70.
Konjska muha – 63.2.
Kornjaš – 75.1.
Košnica – 94.1.
Krijesnica – 66.
Krpelj – 65.
Krumpirova zlatica – 78.
Kukac – 60.
Kupusar – 90.3.
Lastin rep – 90.2.
Leptir – 90.
Leptirica – 90.
Ljubičast, -a, -o – 106.
Matica – 94.5.
Med – 94.11.
Modar, -a, -o – 101.
Moljac – 72.
Mrav – 83.
Mravinjak – 83.1.
Mrtvačka glava – 90.4.
Muha – 63.
Muha zujara – 63.1.
Mušica – 63.5.
Narančast, -a, -o – 104.
Nevid – 70.1.
Noćni leptir – 90.
Obad – 64.
Osa – 93.
Osinjak – 93.1.
Paučina – 61.1.
Pauk – 61.
Pauk krstaš – 61.2.

- Pčela – 94.3.
Pčelarstvo – 94.
Pčelina ličinka – 94.6.
Pelud – 94.10.
Poljska osa – 93.2.
Poljski šturak – 86.
Posteljna stjenica – 67.
Putujućašaška – 87.
Roj – 94.9.
Rojiti se – 94.9.1.
Rovac – 82.
Roza – 108.
Saće – 94.2.
Sat (okce u satću) – 94.2.1.
Sinji, -a, -e – 107.
Siv, -a, -o – 105.
Skakavac – 87.
Smeđ, -a, -o – 103.
Smrdljivi martin – 76.
Stidna uš – 68.3.
Stonoga – 84.; 84.1.
Stršljen – 92.
Svrbjeti – 74.3.
Šaren, -a, -o – 109.
Škorpion – 81.
Štitasta uš – 68.4.
Šuga – 74.1.
Šugarac – 74.
Šugav – 74.2.
Trut – 94.4.
Uholaza – 77.
Uš – 68.
Ušljiv – 68.2.
Ušljivac – 68.2.1.
Vilin konjic – 71.
Vinska mušica – 63.3.
Vosak – 94.12.
Vrcati – 94.11.1.
Zelen, -a, o – 102.
Zelena muha – 63.4.
Zlatna mara – 80.
Zujati – 94.8.
Žalac – 94.7.
Žitni moljac – 72.1.
Žitni žižak – 73.
Žohar – 62.
Žut, -a, -o – 100.

KAZALO SUSTAVNIH NAZIVA

Acherontia atropos – 90.4.	Formica – 83.
Aeshna cyanea – 71.	Geotrupes stercorarius –
Apis mellifica – 94.3.	75.2.
Araneus – 61.	Grillus campestris – 86.
Araneus diadematus –	Gryllotalpa vulgaris – 82.
61.2.	Heteroptera – bilj. 450
Blatta orientalis – 62.	Hipobosca equi – 63.2.
Bombus terrestris – 91.	Insectum – 60.
Calandra granaria – 73.	Ixodes ricinus – 65.
Calliphora vomitoria –	Julus varius – 84.
63.1.	Julus terrestris – 84.1.
Cetonia aurata – 80.	Lampyrus noctiluca – 66.
Cicada lyristes plebeia –	Latrodectes mactans –
85.	61.3.
Cimex leuctularius – 67.	Leptinotarsa decemilineata
Coccus caeto – 68.4.	– 78.
Coccinella septempunctata –	Lucanus cervus – 88.
79.	Lucilia caesar – 63.4.
Colasposoma metallicum –	Mantis religiosa – 89.
75.1.1	Melolontha melolontha –
Culex pipiens – 70.	75.
Drosophyla melanogaster –	Musca domestica – 63.
63.3.	Papilio – 90.
Escorpius europaeus – 81.	Papilio machaon – 90.2.
Forficula auricularis – 77.	Pediculus humanus – 68.

Pentatoma baccarum – 76.

Phebotomus papatasi –
70.1.

Pieris brassicae – 90.3.

Polistes gallica – 93.2.

Pthirus pubis – 68.3.

Pulex irritans – 69.

Sarcoptes scabiei – 74.

Scabies – 74.1; 74.

Scabies scabiei – 74.

Sitophilus granarius – 73.

Tabanus bovinus – 64.

Tinea biselliella – 72.

Tinea granella – 72.1.

Vespa crabro – 92.

Vespa vulgaris – 93.

KAZALO ZABILJEŽENIH IR. OBLIKA

(sintagme se navode po svim sastavnicama, a sastavnica prema kojoj se našla po abecedi, otisnuta je deblje)

- åb – 97.; 110.
åbo – 97.
åk – 94.7.
åku de albire – 94.7.
åku de celice – 94.7.
åku de čela – 94.7.
åku de čelica – 94.7.
åku de celice – 94.7.
γl̥ermu de **albira** – 94.6.
albire – 94.3.
ålb peri – 97.
åku de **albire** – 94.7.
båbor – 82.
baborine – 82.
bakulo – 62.
bålega – 75.2.
bålegar – 75.2.
bålege – 75.2.
bålege – 75.2.
beri – 94.11.1.
beri među – 94.11.1.
beri mlāra – 94.11.1.
berivej – 94.11.1.
børnči – 94.8.
blāv – 101.; 110.
blāvast – 107.
bog – 89.
boy – 89.
bogomoika – 89.
bojži – 89.
bojži – 89.
bozice – 89.
božica – 89.
božica lu mājke božje – 89.
božice – 89.
božica lu mājke **božje** – 89.
božji – 89.
braviñak – 83.1.
bruči – 94.8.
buba – 60.; 79.
buba na pike – 79.
bubamāra – 79.
bubamāre – 79.
bubenice – 79.

bubina – 60.
 γalbina **bubina** – 62.
 bubine – 60.
 buhår – 68.4.
 bumbar – 91.
 bumbar – 91.
 ca – 63.1.
 cåptir – 82.
 captirine – 82.
 cele – 94.3.
 celeste – 107.
 celice – 94.3.
 åku de **celice** – 94.7.
 lermu de **celice** – 94.6.
 samæcu de **celice** – 94.4.
 centogambe – 84.
 ceruse – 94.10.
 cærcæk – 85.
cærna udoviça – 61.3.
cærnæ udoviçe – 61.3.
 cingul – 70.
 cingulis – 70.
 cinguliš – 70.
 cinguliž – 70.
 cinke – 67.; bilj. 450
 cude – 109.
 pråhu de **cveç**e – 94.10.
 cvet – 94.10.
 çeruša de **cvet** – 94.10.
 ça – 63.1.
 çå – 63.1.

ça måre muska – 63.1.
 muska **ça** måre – 63.1.
 çåptir – 82.
 çaptirina – 82.
çaptirina lu kåçke – 82.
 çaptirine – 82.
çåptiru lu kåçke – 82.
 çela – 94.3.
 åku de **çela** – 94.7.
 çeleste – 107.
 çelica – 94.3.
 åku de **çelica** – 94.7.
 lermu de **çelica** – 94.6.
 samæcu de **çelica** – 94.4.
 çelice – 94.3.
 åku de **çelice** – 94.7.
 lermu de **çelice** – 94.6.
 samæcu de **çelice** – 94.4.
 kåsice lu **çelicele** – 94.1.
 çelnak – 94.1.
 çentogambe – 84.
 çeruša – 94.10.
çeruša de cvet – 94.10.
 çeruše – 94.10.
 çærcæk – 85.
 çærcæk – 85.
 çinguliš – 70.
 çinka – 67.
 çinke – 67.
 çinkina – 67.
 çuda – 109.

čuda farbe – 109.
čuda kolure – 109.
 čude – 109.
 čvərčək – 85.
 čvərčək – 86.
 de – 72.1.; 94.2.1.; bilj. 410
 åku **de** albire – 94.7.
 åku **de** celice – 94.7.
 åku **de** čela – 94.7.
 åku **de** čelica – 94.7.
 åku **de** čelice – 94.7.
 čeruša **de** cvet – 94.10.
 γl̥ermu **de** albira – 94.6.
 kujibu **de** osele – 93.1.
 kujibu **de** osine – 93.1.
 kolubu **de** osine – 93.1.
 kulibu **de** osine – 93.1.
 l̥ermu **de** celice – 94.6.
 l̥ermu **de** čelica – 94.6.
 l̥ermu **de** čelice – 94.6.
 mol̥ocu **de** grev – 72.1.
 mol̥u **de** grev – 72.1
 muška **de** k̥a – 63.2.
 muška **de** k̥al – 63.1.; 63.
 muška **de** vir – 63.3.
 mušica **de** vir – 63.3.
 mušice **de** vir – 63.3.
 prāhu **de** cveče – 94.10.
 sam̥acu **de** celice – 94.4.
 sam̥acu **de** čelica – 94.4.
 sam̥acu **de** čelice – 94.4.

s̥aturle **de** osinele – 93.1.
 skulice **de** oscune – 94.2.1.
 škul̥e **de** oščune – 94.2.1.
 škulica **de** oščune – 94.2.1.
 škulice **de** oščune – 94.2.1.
 domn – 71.
 kalicu lu **domniču** – 71.
 domnič – 71.
 kaliču lu **domniču** – 71.
 kaliču lu **domniču** – 71.
 domnu – 71.
 ən – 94.2.1.
 šku̥la **ən** oščune – 94.2.1.
 farba – 96.
 čuda **farbe** – 109.
 farbej – bilj. 489
 f̥arnige – 83.
 furniya – 83.
 furniga – 83.
 furnigāl – 83.1.
 furnigār – 83.1.
 furniyār – 83.1.
 furnige – 83.
 γābir – 100.; 110.
 γalbina bu̥bina – 62.
 g̥arv – 72.1.
 γl̥erm – 94.6.
 γl̥ermu de albira – 94.6.
 gomlār – 75.2.
 gomnār – 75.2.
 γomnār – 75.2.

- grev – 72.1.
 moľacu de **grev** – 72.1.
 moľu de **grev** – 72.1
 græv – 72.1.
 γræv – 72.1.
 grinta – 68.4.
 gusenica – 90.1.
 γusenica – 90.1.
 gusina – 90.1.
 gusine – 90.1.
 gusiņe – 90.1.
 gusinica – 90.1.
 guśiņe – 90.1.
 v̥rde **gušcerice** – 102.
 hrušt – 75.
 iroplāncič – 71.
 k̆a – 71.
 muska de **k̆a** – 63.2.
 k̆acke – 82.
 k̆acka – 82.
 k̆acke – 82.
 čaptirina lu **k̆acke** – 82.
 čaptiru lu **k̆acke** – 82.
 kafe – bilj. 492
 kolur **kafē** – 103.
 kafelast – 103.
 kafen – 103.
 kafenast – 103.
 kafetast – 103.
 kafetu – bilj. 492
 muska de **k̆al** – 63.1.; 63.2.
- kalicu** lu domniću – 71.
 kalic̆ – 71.
kalicu lu domniću – 71.
kalicu lu domniću – 71.
 muška li **k̆alu** – 63.2.
 muska lu **k̆alu** – 63.2.
 k̆asa – 94.1.
 k̆ase – 94.1.
 k̆asica – 94.1.
 k̆asice – 94.1.
k̆asice lu čelicele – 94.1.
 kebru – 75.
 k̆arpa – bilj. 497
 k̆arpast – 109.
 k̆arpe – bilj. 497
 k̆arpeľ – 65.
 k̆arpučka – 65.
 k̆arpuša – 65.
 k̆arpuše – 65.
 klāster – 88.
 klešte – 88.
 klištar – 88.
 klište – 88.
 kliščar – 88.
 kliščar – 88.
 klišće – 88.
 kliščē – 88.
 klištar – 88.
 klištår – 88.
 klište – 88.
 kolorej – bilj. 489

- kolorej – bilj. 489
 kolur – 96.
kolur kafe – 103.
kolur roza – 108.
 čuda **kolure** – 109.
 koľub – 93.1.
koľubu de osine – 93.1.
 komār – 64.
 komar – 64.
 komar – 70.
 koński **komar** – 63.2.
 komor – 64.
koński komar – 63.2.
 kujib – 93.1.
kujibu de osele – 93.1.
kujibu de osine – 93.1.
 kulib – 93.1.
kuľibu de osine – 93.1.
 kumpir – 78.
 zlåtica lu **kumpiru** – 78.
 muška **li** kálu – 63.2.
 lindira – 68.1.
 lindre – 68.1.
 božica **lu** mājke božje – 89.
 čaptirina **lu** káčke – 82.
 čaptiru **lu** káčke – 82.
 kaliču **lu** domniču – 71.
 kaliču **lu** domniču – 71.
 kaliču **lu** domniču – 71.
 kāsice **lu** čelicele – 94.1.
 muška **lu** kálu – 63.2.
 zlåtica **lu** kumpiru – 78.
 ľerm – 94.6.
 ľermu – 94.6.
ľermu de celice – 94.6.
ľermu de čelica – 94.6.
ľermu de celice – 94.6.
 ľubica – 79.; bilj. 496
 ľubičica – bilj. 496
 mácina – 61.1.
 mácine – 61.1.
 božica lu **mājke** božje – 89.
 märe – 63.1.
märe muska – 63.1.
 ča **märe** muska – 63.1.
 muska ča **märe** – 63.1.
märe muske – 63.1.
märe osine – 93.2.
 matica – 94.5.
 måtica – 94.5.
 måtice – 94.5.
 med – 94.11.
 beri **medu** – 94.11.1.
 poberi **medu** – 94.11.1.
 beri **mĺára** – 94.11.1.
 poberi **mĺára** – 94.11.1.
 pobirj **mĺára** – 94.11.1.
 mĺäre – 94.11.
 mĺäre – 94.11.
 modər – 101.
 mol – 72.

- molčina – 72.
 moləc – 72.
 moləcu de grev – 72.1.
 molu de grev – 72.1.
 mrāmor – 82.
 muckå – 74.3.
 mučkī – 74.3.
 muska – 63.; 63.1.
 muska ča måre – 63.1.
 muska de kå – 63.2.
 muska de kål – 63.1.; 63.2.
 muska de vir – 63.3.
 muska lu kålu – 63.2.
 muska verde – 63.4.
 ča måre muska – 63.1.
 måre muska – 63.1.
 måre muske – 63.1.
 mušica – 63.5.
 mušica de vir – 63.3.
 mušice – 63.5.
 mušice de vir – 63.3.
 muška li kålu – 63.2.
 muške – 63.
 na – 79.
 buba na pike – 79.
 narāncast – 104.
 narānce – bilj. 493
 narānčast – 104.
 narānčast – 104.
 narānče – bilj. 493
 narānče – bilj. 493
 narānže – bilj. 493
 negra štriga – 90.4.
 udoviča negra – 61.3.
 negru – 98.; 110.
 neyru – 98.
 osa – 93.
 oscune – 94.2.
 skulice de oscune – 94.2.1.
 ose – 93.
 kujibu de osele – 93.1.
 osək – 94.2.
 osək – 94.12.
 osina – 93.
 osine – 93.
 kolubu de osine – 93.1.
 kujibu de osine – 93.1.
 kulibu de osine – 93.1.
 måre osine – 93.2.
 səturle de osinele – 93.1.
 osk – 94.2.; 94.12.
 ošcune – 94.2.
 ošcune – 94.2.
 škula ən ošcune – 94.2.1.
 škule de ošcune – 94.2.1.
 škulica de ošcune – 94.2.1.
 škulice de ošcune – 94.2.1.
 paucine – 61.
 paučič – 61.
 paučina – bilj. 402
 paučina – 61.
 pauk – 61.

- paulinčić – 61.
 pavulin – 61.
 pavužina – 61.; 61.1.
 pedukliv – 68.2.
 peduklār – 68.2.1.
 peduklivac – 68.2.1.
 *peduklōs – 68.2.
 peduklu – 68.; 68.4.
 pelud – 94.10.
 ālb **p**eri – 97.
 píca – bilj. 455
 picājzla – 68.3.
 pijatula – 68.3.
 būba na **p**ike – 79.
 Piriha – bilj. 499
 Pirihe – bilj. 499
 pirjast – 109.
 pjātala – 68.3.
 pjātola – 68.3.
 pjatule – 68.3.
 poberi – 94.11.1.
poberi među – 94.11.1.
poberi mlāra – 94.11.1.
 pobirēj – 94.11.1.
pobirēj mlāra – 94.11.1.
 prāh – 94.10.; 95.
prāhu de cveče – 94.10.
 praščić – 82.
 prekiñenica – 71.
 pureč – 69.
 puracu – 69.
 raguze – 73.
 raguža – 73.
 raguže – 73.
 roj – 94.9.; 95.
 roji se – 94.9.; 95.
 rojsu – 99.
 rojšu – 99.; 110.
 kolur **ro**za – 108.
 roza – 108.
 rozast – 108.
 roža – bilj. 485
 samac – 94.4.
samacu de celice – 94.4.
samacu de čelica – 94.4.
samacu de čelice – 94.4.
 sarast – 109.
 səršen – 92.
 sət – 94.2.; 94.2.1.
 sature – 94.2.
saturle de osinele – 93.1.
 sivast – 105.
 skakavac – 87.
 skakovac – 87.
 skakovica – 87.
 skāre – bilj. 452
 skārice – 77.
 skarpijon – 81.
 skule – 94.2.1.
skulice de oscune – 94.2.1.
 smərdeľuga – 76.
 smərdeľuge – 76.

smærdiluya – 76.
 smogorice – 84.1.
 sråb – 74.; 74.1.
 sråbliv – 74.2.
 stenica – 67.
 stærsen – 92.
 stærsen – 92.
 stonoga – 84.
 strige – 90.; 90.4.
 sur – 105.; 110.
 surast – 105.; 110.
 suskej – 73.
 svitica – 66.
 svitlič – 66.
 svitnāk – 66.
 šārast – 109.
 šćurčić – 62.
 šćurčić – 62.
 šćurek – 86.
 šćuræk – 82.: 86.
 šćuræk – 86.
 škåkovec – 87.
 škåkovæc – 87.
 škåre – bilj. 452
 škare – bilj. 452
 škårica – 77.
 škårice – 77.
 škarpijon – 81.
 škarpijun – 81.
 škulā – 94.2.1.
škulā æn oščune – 94.2.1.

škulē – 94.2.1.
 škulē – 94.2.1.
škulē de oščune – 94.2.1.
škulica de oščune – 94.2.1.
škulice de oščune – 94.2.1.
 šmogorica – 84.
 šmogorice – 84.
 šriga – 90.; 90.4.
 štriya – bilj. 474
 negra **štriga** – 90.4.
 štrige – 90.; 90.4.
 štrige – 90.
 štrigica – 90.
 šuška – 73.
 šuškej – 73.
 tårn – 72.
 tårma – 72.
 tårmu – 72.
 trut – 94.4.
 udovica – 61.3.
udovica negra – 61.3.
 cærna **udovica** – 61.3.
 udovice – 61.3.
 cærne **udovice** – 61.3.
 ul – 94.1.
 ulišta – 94.1.
 ušlīv – 68.2.
 vërde – 102.; 110.
 verde – 102.
vërdë gušcerice – 102.
 muska **vërdë** – 63.4.

vərbcēj – 94.11.1.	zlatica – 78.
vərcēj – 94.11.1.	zlåtica – 78.
vijola – 106.	zlåtica lu kumpiru – 78.
vijolast – 106.	zlåtice – 78.
vijolica – bilj. 496	zlåtice – 78.
vijolice – bilj. 496	zuji – 94.8.
vir – 63.3.	zumborej – 94.8.
muška de vir – 63.3.	žəmbori – 94.8.
mušica de vir – 63.3.	žohar – 62.
mušice de vir – 63.3.	žohar – 62.
viška – 90.; 90.4.	žumbər – 91.
vosək – 94.12.	žumborej – 94.8.
vosək – 94.12.	žut – 100.
vosk – 94.12.	žut – 100.
zelen – 102.	
zlatår – 80.	

KAZALO OBLIKA IZ LITERATURE I NEIR. OBLIKA KOJE SMO SAMI ZABILJEŽILI

(sintagme se navode po svim sastavnicama, a sastavnica prema
kojoj se našla po abecedi, otisnuta je deblje)

I. Rumunjski idiomi

A. Istrorumunjski

ab – 97.	bog – 89.
âb – 97.	boy – 89.
âbo de òcl'u – 97.	boizi – 89.
âc – 94.7.	bóizi – 89.
albira – 94.3.	bojii – 89.
albire – 94.3.	búbine – 60.
albire – 94.3.	bumbâru – 91.
albirę – 94.3.	bumbór – 91.
albirę – 94.3.	ca – 71.
al'bíre – 94.3.	câ – 71.
bálege – 75.2.	câcće – 82.
bâlege – 75.2.	cacică – 82.
bâleže – 75.2.	cácîche – 82.
berí – 94.11.1.	căčka – 82.
berivêi – 94.11.1.	căckę – 82.
blav – 101.	cafe – bilj. 492
blav – 101.	café – bilj. 492
blâv – 101.	café – bilj. 492
Bog – 89.	café– bilj. 492

cafenó – 103.	cul'ib – 93.1.
cățca – 82.	cul'íb – 93.1.
cățke – 82.	culíb – 93.1.
cal – 71.	cumpir – 78.
câsa – 94.1.	cumpîr – 78.
casă – 94.1.	cumpír – 78.
cáse – 94.1.	čaptir – 82.
câșe – 94.1.	čâra – 94.12.
câșițe – 94.1.	čerúše – 94.10.
cásițe – 94.1.	čínke – 67.
câsicę – 94.1.	čúda – 109.
cărcic – 85.	čúde – 109.
cârpa – bilj. 497	čude – 109.
cârpe – bilj. 497	čaptir – 82.
cârpa – bilj. 497	čelițe – 94.3.
cârpúčke – 65.	čerušę – 94.10.
chébru – 75.	åbo de òcl'u – 97.
cerușe – 94.10.	domn – 71.
cerúše – 94.10.	domnič – 71.
ciapter – 82.	domnu – 71.
cĩúda – 109.	dómnu – 71.
ciudă – 109.	farbă – 96.
clește – 88.	furmigę – 83.
cliște – 88.	furniga – 83.
clíște – 88.	furníȳa – 83.
colur – 96.	furnigâl – 83.1.
comăru – 64.	furniȳâr – 83.1.
cuâșe – 94.1.	furníge – 83.
cuib – 93.1.	furníghe – 83.
cuiib – 93.1.	gabir – 100.
cuiíb – 93.1.	gábir – 100.

găbir – 100.	mătița – 94.5.
gârv – 72.1.	mătițe – 94.5.
gherm – 94.6.	med – 94.11.
γl'erm – 94.6.	miară – 94.11.
γl'érmu – 94.6.	mliară – 94.11.
grăv – 72.1.	mliare – 94.11.
grăw – 72.1.	ml'ăre – 94.11.
grâu – 72.1.	ml'ăre – 94.11.
grāv – 72.1.	ml'ăre – 94.11.
γrāv – 72.1.	ml'ôre – 94.11.
gúșiîne – 90.1.	mnire – 94.11.
ierm – 94.6.	módar – 101.
ïerm – 94.6.	modru – 101.
ïérmu – 94.6.	musca – 63.
jut – 100.	músche – 63.
kebru – 75.	musķe – 63.
kébru – 75.	múșķe – 63.
kléște – 88.	na – 79.
klíște – 88.	naránce – bilj. 493
kolorêi – 96.	naróntșe – bilj. 493
komqr – 64.	néghru – 98.
kumpír – 78.	negru – 98.
líndira – 68.1.	négru – 98.
líndirę – 68.1.	néγru – 98.
lindirę – 68.1.	ăbo de òcl'u – 97.
l'erm – 94.6.	osc – 94.12.
l'érmu – 94.6.	óșe – 93.
măre – 63.1.	osę – 93.
mare – 63.1.	păvuc – 61.
máre – 63.1.	pěduchiu – 68.
	pedúcl – 68.

- peducl'âr – 68.2.1.
 peducl'e – 68.
 peduclû – 68.
 pedúcl'u – 68.
 pedúkl'u – 68.
 poberi – 94.11.1.
 poberí – 94.11.1.
 pobirí – 94.11.1.
 pobiręi – 94.11.1.
 pobiréi – 94.11.1.
 pobiręi – 94.11.1.
 pówuk – 61.
 prah – 94.10.
 prâh – 94.10.
 purec – 69.
 pûrec – 69.
 púreč – 69.
 pureć – 69.
 púretš – 69.
 pureţ – 69.
 puric – 69.
 roîi – 94.9.
 roişu – 99.
 roişu – 99.
 róişu – 99.
 roî – 94.9.
 rois – 99.
 róisu – 99.
 roiş – 99.
 róiş – 99.
 sât – 94.2.1.
 scare – bilj. 452
 scoae – bilj. 452
 scule – 94.2.1.
 scul'e – 94.2.1.
 scúl'e – 94.2.1.
 sívast – 105.
 skarpión – 81.
 srâb – 74.
 stârşen – 92.
 strigę – 90.
 strighe – 90.
 sur – 105.
 surast – 105.
 şcare – bilj. 452
 şcâre – bilj. 452
 şcâre – bilj. 452
 şcul'a – 94.2.1.
 şculę – 94.2.1.
 şcúl'e – 94.2.1.
 şcúl'îta – 94.2.1.
 şierb – bilj. 472
 škol'e – 94.2.1.
 ştrîya – 90.
 şt"urât – 86.
 şuşchéi – 73.
 trut – 94.4.
 tsvét – 94.10.
 tşélitşę – 94.3.
 tşerúşę – 94.10.
 tşítşek – 85.
 tşúde – 109.

țere – 94.12.	uliște – 94.1.
țerúse – 94.10.	ul' – 94.1.
țerúše – 94.10.	vêrde – 102.
țude – 109.	verde – 102.
țúde – 109.	violite – bilj. 496
țvet – 94.10.	vir – 63.3.
udováț – 61.3.	vòsâc – 94.12.
udóveț – 61.3.	vosc – 94.12.
udovítse – 61.3.	vosc – 94.12.
udovița – 61.3.	zelen – 102.
udovíța – 61.3.	zelén – 102.
udovíte – 61.3.	žut – 100.
udovițe – 61.3.	
udovíte – 61.3.	
úliște – 94.1.	

B. Knjiž. rumunjski i dačkorumunjski

ac – 94.7.	cafeá – bilj. 492
acel – 63.1.	cal – 71.
acela – 63.1.	múscă de cal – 63.2.
alb – 97.	calul -dracului – bilj. 436
albină – 94.3.	cap – 65.
bálegă – 75.2.	cásă – 94.1.
băligă – 75.2.	călúgărița – bilj. 473
bălegar – 75.2.	căpușă – 65.; bilj. 424
bălegariū – 75.2.	căpúșă – 65.
băligar – 75.2.	ceără – 94.12.
băligariū – 75.2.	cenúșă – 94.10.
băligarj – 75.2.	cléște – 88.
bubă – 60.	drac – bilj. 436

calul-**dracului** – bilj. 436

furnicár – 83.1.

furnícă – 83.

furníkə – 83.

lîndină – 68.1.

cuib – 93.1.

múscă **de** cal – 63.2.

de – 63.2.

padukj **đi** jarba – bilj. 429

muol̑ **đin** fañina – 72.1.

muol̑ **đin fañina** – 72.1.

gálben – 100.

libarcă **galbenă** – 62.

grâu – 72.1.

grəu – 72.1.

padukj **đi jarba** – bilj. 429

muskə **kajaskə** – 63.2.

kujb – 93.1.

libarcă galbenă – 62.

máre – 63.1.

miére – 94.11.

mólie – bilj. 438

molíacé – bilj. 438

muol̑ **đin** fañina – 72.1.

muscă – 63.

múscă de cal – 63.2.

muscă-verde – bilj. 412

muskə kajaskə – 63.2.

muşcă – 74.3.

múşiţă – 63.5.

négru – 98.

qb – 97.

padukj **đi** jarba – bilj. 429

padukje – 68.

pădúche – 68.; 68.4.

păduchiós – 68.2.

picajzlə – bilj. 428

piéptene – 82.

praf – 94.10.

prah – 94.10.

prav – 94.10.

prau – 94.10.

púrice – 69.

purice – 69.

purik – 69.

roi – 94.9.

roí – 94.9.

róşu – 99.

scórpie – 81.

scorpion – 81.

sprah – 94.10.

strəgə – 90.

strigá – bilj. 478

strigă – 90.

strígă – 90.

sur – 105.

škuorpíje – bilj. 459

tăún – bilj. 415

vérdé – 102.

viérme – 94.6.

vin – 63.3.

C. *Arumunjski*

- ac – 94.7.
 albu – 97.
 álbu – 97.
 alghinâ – 94.3.
 alcínă – 94.3.
 aróşu – 99.
 café – bilj. 492
 cálu **al** Dumnidză'ŭ – 71.
 callu **allu** Dumniđă – 71.
 aţel – 63.1.
 baligă – 75.2.
 báligă – 75.2.
 búbă – 60.
 búbă – 60.
 cal – 71.
callu allu Dumniđă – 71.
 calu – 71.
cálu al Dumnidză'ŭ – 71.
 căsă – 94.1.
 căpushi – 65.
 căpúşe – 65.
 căpuşi – 65.
 cheaptini – 82.
 cleáşte – 88.
 cúib(u) – 93.1.
 cuibu – 93.1.
 di – 63.2.
 callu allu **Dumniđă** – 71.
 cálu al **Dumnidză'ŭ** – 71.
 furnícă – 83.
 furnigar – 83.1.
 furnígă – 83.
 furnigă – 83.
 gálbin – 100.
 grîn – 72.1.
 keáptine – 82.
 líndină – 68.1.
 máre – 63.1.
 móliţă – bilj. 438
 mólţă – bilj. 438
 mulíţă – bilj. 438
 múscă – 63.
 muscă – 63.
 mushitsă – 63.5.
 musqo – 63.
 mîşcu – 74.3.
 múşcu – 74.3.
 muşítă – 63.5.
 négru – 98.
 náre – 94.11.
 n'eáre – 94.11.
 náre – 94.11.
 piducl'îos – 68.2.
 pidúcl'îu – 68.
 piducljios – 68.2.
 piduclju – 68.
 púric – 69.
 puric – 69.

purik – 69.
 roĩũ – 94.9.
 ruěscu – 94.9.
 strígã – 90.
 strigã – 90.
 țeără – 94.12.

ținușã – 94.10.
 v̑armi – 94.6.
 veárde – 102.
 v̑ermu – 94.6.
 v̑in – 63.3.

D. Meglenorumunjski

ac – 94.7.
 alb – 97.
 albinã – 94.3.
 bálig – 75.2.
 báligã – 75.2.
 búbã – 60.
 caf̑e – bilj. 492
 caľ – 71.
 cásã – 94.1.
 căpúșã – 65.
 cărtșan – 65.; bilj. 423
 cleáști – 88.
 cómãr – 64.
 cúľ'b – 93.1.
 čãnușã – 94.10.
 di – 63.2.
 furnícã – 83.
 furnigár – 83.1.; bilj. 466
 furnígã – 83.
 gálbin – 100.
 gȓon – 72.1.
 k̑aptin – 82.

línđinã – 68.1.
 mári – 63.1.
 (m)ńári – 94.11.
 moléts – bilj. 438
 molítsã – bilj. 438
 mucicu – 74.3.
 múscã – 63.
 muscă-di-cal – 63.2.
 muscă-di-vin – bilj. 411
 muscă-mari – bilj. 406
 mușítsã – 63.5.; bilj. 414
 mútșcu – 74.3.
 négru – 98.
 ńári – 94.11.
 piducl'ós – 68.2.
 pidúcl'u – 68.
 práũ – 94.10.
 puric – 69.
 púric – 69.
 púrīts – 69.
 róĩ – 94.9.
 roș – 99.

ruiés – 94.9.

tséla – 63.1.

țănușă – 94.10.

țela – 63.1.

veárdi – 102.

vin – 63.3.

viărd – 102.

II. Talijanski idiomi, furlanski i istriotski

A. (*Istro*)mletački

bàcolo – 62.

biavo – 101.

cafè – 103.

centopìe – 84.

címese – 67.

color – 96.

colòr de ròsa – 108.

če'lešte – 107.

colòr **de** ròsa – 108.

grinta – bilj. 433

grìnta – bilj. 433

naranja – 104.

piàtola – 68.3.

rosa – bilj. 485

colòr de **ròsa** – 108.

scarpion – 81.

scarpìon – 81.

scorpion – 81.

sento – 84.

sentogambe – 84.

sentogàmbe – 84.

sìmiŕe – 67.

striga – 90.

škarŕ'jon – 81.

tarma – 72.

tàrma – 72.

tavan – bilj. 415

tavana – bilj. 415

tavanela – bilj. 415

viòla – 106.

zìmiŕe – 67.

B. *Istriotski*

'mašćo de le '**ave** – bilj.
482

'mašćo **de** le 'ave – bilj.
482

'komor – bilj. 415
'mašćo de **le** 'ave – bilj.
482
li'kotero – bilj. 434
ma'dona – bilj. 473
'mašćo – bilj. 482
'mašćo – bilj. 482
'**mašćo** de le 'ave – bilj.
482
mile – bilj. 468
mile'gambe – bilj. 468
'monaga – bilj. 473

'moniga – bilj. 473
'**munega** 'verda – bilj.
473
ta'van – bilj. 415
ta'vana – bilj. 415
tava'nela – bilj. 415
tava'ñela – bilj. 415
'munega '**verda** – bilj.
473
z'latitsa – bilj. 453
ž'latiša – bilj. 453
ž'latitsa – bilj. 453

C. Furlanski

tavàn – bilj. 415

tavan – bilj. 415

D. Knjiž. talijanski

celeste – 107.
centogambe – 84.

piatto – 68.3.
tafano – bilj. 415

E. Ini italski idiomi

biavo – 101.
tabanu(m) – bilj. 415

*tafanu(m) – bilj. 415

III. Slavenski istarski (hrvatski i slovenski) i dalmatinski (hrvatski) idiomi

A. Čakavski i dubrovački

băbor – 82.; bilj. 462	blôv – 101.
bàbor – 82.	blòvo – 101.
băkuja – 62.	bog – 89.
bàkuja – 62.	Bôg – 89.
băkul – 62.	Bôg – 89.
bākul – 62.	bogomôjka – 89.
băkula – 62.	bogomôjka – 89.
bàkuli – 62.	bogomolka – 89.
băkulo – 62.	bôgomoľka – 89.
băleg – 75.2.	bogomôljka – 89.
balega – 75.2.	boh – 89.
bălega – 75.2.	bôh – 89.
bălega – 75.2.	bôjža slûga – bilj. 473
balegar – 75.2.	bôjža slûga – bilj. 473
băleh – 75.2.	bòjži – 89.
bàleh – 75.2.	boženka – 89.
bàliga – 75.2.	božji – 89.
bălih – 75.2.	Bôžji – 89.
băloga – 75.2.	bôžji – 89.
băľega – 75.2.	bramor – 82.
bərčê – 94.8.	brat – 94.11.1.
blav – 107.	brăt – 94.11.1.
blăvi – 101.	bravinac – 83.1.
blavičas – 107.	bravīnac – 83.1.
blăvičasta – 107.	bravīnac – 83.1.
blavīten – 101.	brăvīnăk – 83.1.

- brêncuja – bilj. 484
 brêncuľa – bilj. 484
 brñčèt – 94.8.
 bùba – 60.
 bubamâra – 79.
 bubamãra – 79.
 bùbine – bilj. 400
 bùha – 68.4.
 buhã – 68.4.
 buhãč – bilj. 430
 buhãr – 68.4.
 bumbar – 91.
 bûmbar – 91.
 bùmbar – 91.
 bûmbar – 91.
 bùmbar – 91.
 bùmbar – 91.
 bùxa – 68.4.
 cilikati – 70.
 cilîmbus – 70.
 cilînkeš – 70.
 cilîнкуš – 70.
 cîmăk – 67.
 cimăvica – 67.
 cînza – 67.
 crcak – 85.
 crčati – 85.
 crlinkuš – 70.
 cûda – 109.
 cveće – bilj. 487
 cvět – 94.10.
 cvërčak – 85.
 cvərčäk – 85.
 cvrčati – 85.
 čela – 94.1.
 čëla – 94.3.
 čelă – 94.3.
 čëla – 94.3.
 čelëšte – 107.
 čelîca – 94.3.
 čëlica – 94.3.
 čelinjāk – 94.1.
čärna udovîca – 61.3.
 čîmak – 67.
 čîmăk – 67.
 čí mavica – 67.
 čîmăvica – 67.
 čîmavica – 67.
 čîinka – 67.
 čîinka – 67.
 čîinka – 67.
 čînža – 67.
 čînža – 67.
 čřčäk – 85.
 čřčäk – 85.
 čřčäk – 85.
 čřčät – 85.
 čřčät – 85.
 čřčèt – 85.
čřna udovîtsa – 61.3.
 čûda – 109.

- čùda – 109.
 čùda – 109.
 čudo – 109.
 čùdo – 109.
 čvřčak – 85.
 čèlenguš – 70.
 čìmak – 67.
 čínka – 67.; bilj. 450
 kolôr **de** rôza – 108.
debèla vřška – 90.
 dovřtsa – 61.3.
 fărba – 96.
 fărba – 96.
 fărbat – bilj. 489
 fărbăt – bilj. 489
 *gomnar – 75.2.
 gòmna – 75.2.
 gomnjač – 75.2.
 *gomńar – 75.2.
 gôvnar – 75.2.
 gôvnăr – 75.2.
 gôvnò – 75.2.
 govno – 75.2.
 gòvnôr – 75.2.
 grinta – bilj. 433
 grînta – 68.4.
 grînta – 68.4.
 grînta – 68.4.; bilj. 432
 grîntat – bilj. 433
 grintat(i) – bilj. 433
 grintav – bilj. 433
 grîntav – bilj. 433
 g^uômno – 75.2.
 gusènica – 90.1.
 gūsènica – 90.1.
 gusina – 90.1.
 gusîna – 90.1.
 gusînica – 90.1.
 hrûst – 75.
 hrûś – 75.
 hrûšt – 75.
 hrûşt – 75.
 řgla – bilj. 483
 jělen – bilj. 472
 jelenăk – bilj. 472
 kačak – 82.
 kăčak – 82.
 kăčka – 82.
 kaška – 82.
 kafě – 103.
 kolôr **kafě** – 103.
 kolûr **kafě** – 103.
 kafěn – 103.
 kafël – 103.
 kafëlast – 103.
 kafët – 103.
 kafëtast – 103.
 kêbar – 75.
 kėbăr – 75.
 kėbar – 75.
 kêmbar – 75.
 kërpa – 109.

- kǎrpast – 109.
 kǎrpùčka – 65.
 kǎrpùša – 65.
 kimak – 67.
 kǐmak – bilj. 426
 Kinkèle – 67.
 klěšća – 88.
 klieščar – 88.
 klīēšća – 88.
 klišća – 88.
 klīšća – 88.
 klīšća – 88.
 klišta – 88.
 klīšta – 88.
 klīštar – 88.
 kl'ēšća – 88.
 kolôr – 96.
 kolòr – 96.
 kolôr **kafě** – 103.
kolôr de rōza – 108.
kolôr lūbitsa – bilj. 495
 koloràt – bilj. 89
 kolorät – bilj. 48
 kolorⁱevät – bilj. 489
 kolorìvat – bilj. 489
 kolûr – 96.
kolûr kafě – 103.
 komar – bilj. 418
 kōmar – 64.
 kômar – 64.
 komār – 64.
 kom̄r – 64.
 kōm^oār – 64.
 komōr – 64.
 komôr – 64.
 kōmor – 64.
 kōñ – 63.2.
 koñić – 71.
kōńska mūha – bilj. 409
 kōński – 63.2.
 kōše – bilj. 472
 košuta – bilj. 472
 'krpaλ – 65.
 krpalj – 65.
 krpej – 65.
 krpěj – 65.
 kṛpēja – 65.
 kṛpěl – 65.
 kṛpel – 65.
 krpěl – 65.
 krpelj – 65.
 kṛpelj – 65.
 kṛpuša – 65.
 krpūša – 65.; bilj. 419
 kṛpūša – 65.
 kumpir – 78.
 kumpîr – 78.
 kumpîr – 78.
kumpîrova zlätitsa – 78.
kumpîrova zlätitsa – 78.
 kunpîr – 78.
 kunpîr – 78.

- ľubičĩtsa – bilj. 496
 ľũbitsa – bilj. 496
 ľubĩtsa – bilj. 496
 kolõr **ľũbitsa** – bilj. 495
 mǎtica – 94.5.
 mǎtica – 94.5.
 mǎtitsa – 94.5.
 mēd – 94.11.
 mēd – 94.11.
 põbrat **mēd** – 94.11.1.
 pobrǎt **mēd** – 94.11.1.
 mõdar – 101.
 mojĩca – 72.
 molit(i) – 89.
 mõĺ – 72.
 mõĺ – 72.
 mõlj – 72.
 moľj – 72.
 moĺac – bilj. 439
 mõĺac – 72.
 moľǎc – 72.
 mõĺats – 72.
 mramor – 82.
 mrav – 83.1.
 mravinac – 83.1.
 mravĩnac – 83.1.
 mravũnac – 83.1.
 mučcǎ – 74.3.
 muccǎ – 74.3.
 kõnska **mũha** – bilj. 409
 muścǎ – 74.3.
 muścǎ – 74.3.
 muțcǎ – 74.3.
 na – 79.
 narǎnča – 104.; bilj. 493
 narančast – 104.
 narǎnža – bilj. 493
 noga – 84.
 õsa – 93.
 osǎ – 93.
 õsak – 94.12.
 osĩna – 93.
 paucĩna – 61.1.
 paucĩna – 61.1.
 pǎučina – 61.1.
 paučĩna – 61.1.
 pauh – 61.
 pauk – 61.1.
 pǎuk – 61.
 pǎuk – 61.
 pǎux – 61.
 pǎuk – 61.
 pǎužina – 61.1.
 pǎvučina – 61.1.
 pǎvuk – 61.
 pǎvũk – 61.
 pavuk – 61.1.
 pčēla – bilj. 481
 picǎjzǎl – 68.3.
 picǎjzla – 68.3.
 pika – 79.

- Pika – 79.
 pika – 79.
 pikas – bilj. 456
 pīkas – bilj. 456
 pīknja – 79.
 pīknja – 79.
 pīknjica – 79.
 pincamara – bilj. 454
 pīrhast – bilj. 498
 pirih – bilj. 499
 pīrih – bilj. 499
 Pirih – bilj. 499
 Piriha – bilj. 499
 Pīriha – 109. bilj. 499
 pirihast – 109.
 pīrihast – 109.
 pjātula – 68.3.
 pjātula – 68.3.
 pobrāt – 94.11.1.
pòbrat mēd – 94.11.1.
pobrāt mēd – 94.11.1.
 prah – 94.10.; 95.
 prasac – 82.
 prašćić – 82.
 prekinjen – 71.
 rāgati – 73.
 *raguža – 73.
 rōg – 73.
 roguša – 73.
 rogūša – 73.
 rogūša – 73.
 rōh – 73.
 rōh – 73.
 roj – 95.
 rōj – 94.9.
 rōj – 94.9.
 rōje se – 94.9.
 rojīt se – 94.9.
 rojiti se – 95.
 rojīti se – 94.9.
 rōza – 108.
 kolōr de **rōza** – 108.
 roža – bilj. 485
 rōža – 108.
 rožica – bilj. 485
 ruōg – 73.
 sāće – 94.2.1.
 sǎće – 94.2.1.
 sam – 94.4.
 sāmāc – 94.4.
 sāt – 94.2.1.
 sīv – 105.
 sīvast – 105.
 skākāt – 87.
 skakat(i) – 87.
 skākati – 87.
 skākavac – 87.
 skākavci – 87.
 skākot – 87.
 bōjža **slūga** – bilj. 473
 bōjža **slūga** – bilj. 473
 smardīt – 84.1.

- smardit – 84.1.
 smardit(i) – 84.1.
 smargòrica – 84.1.
 smrdejùha – 76.
 smrdeljùha – 76.
 smrdèt – 76.
 smrdit – 76.; 84.1.
 smrdit – 76.
 smrdit(i) – 76.; 84.1.
 smrditi – 76.
 smrdljuha – 76.
 smrdùša – bilj. 450
 smrgôjka – 84.1.
 smrgorica – 84.1.
 smrgôrka – 84.1.
 smrgôrla – 84.1.
 smugarica – 84.1.
 smùgorača – 84.1.
 smugura – 84.1.
 smùgurica – 84.1.; bilj.
 469
 smùgurica – 84.1.
 *smurgorica – 84.1.
 srab – 74.2.
 srâb – 74.
 srabljiv – 74.2.
 srablîv – 74.2.
 srob – 74.
 sršen – 92.
 sršen – 92.
 sr'šen – 92.
 stenica – 67.
 stâršen – 92.
 sto – 84.
 stònoga – 84.
 stonòga – 84.
 stŕšan – 92.
 stršen – 92.
 stršen – 92.
 stŕšen – 92.
 stŕšlen – 92.
 sŭr – 105.
 svitit(i) – 66.
 svitlit(i) – 66.
 svitnica – 66.
 svitnjāk – 66.
 svitnjak – 66.
 šâr – 109.
 šârast – 109.
 šćurak – 62.; bilj. 461
 šćurak – 86.
 šćurāk – 86.
 šćuràk – 86.
 šćurak – 86.
 šćurek – bilj. 461
 šćurkîč – 86.
 šëršlen – 92.
 šenac – bilj 427
 šenàc – 68.4.; bilj. 427
 šenàts – 68.4.
 šenčîf – bilj. 427
 šenčljiv – bilj. 427

- škakāvac – 87.
škākavac – 87.
škākavats – 87.
škakovac – 87.
škākovats – 87.
škare – 77.
škäre – 77.
škâre – 77.
škarica – 77.
škàrica – 77.
škârica – 77.
şkârica – 77.
škarjeca – 77.
škarjica – 77.
škarpijòn – 81.
škarpijôn – 81.
škrpjòn – 81.
škùla – 94.2.1.
škùļa – 94.2.1.
škùlica – 94.2.1.
šmargùrica – 84.1.
šrablív – 74.2.
štriga – 90.
štrīga – 90.
štrīga – 90.
štriġa – 90.
štriğa – 90.
štriĝa – 90.
štrīnga – 90.
štriŋga – 90.
šūškat – 73.
- šüşkat – 73.
šüşkat – 73.
šüşkati – 73.
šuškat(i) – 73.
šûško – 73.
tarãc – bilj. 439
taräc – bilj. 439
tärac – bilj. 439
tārãc – bilj. 439
tarìca – bilj. 439
târma – 72.
tårma – 72.
târma – 72.
târma – 72.
tôrma – 72.
tòrma – 72.
tristanôga – bilj. 468
tristonögats – bilj. 468
trüt – 94.4.
tsrl̥linkuš – 70.
tsřna udovĩtsa – 61.3.
tsřna udovĩtsa – 61.3.
tsvīt – 94.10.
tsvīt – 94.10.
udovìca – 61.3.
čërna **udovĩca** – 61.3.
udovĩtsa – 61.3.
čřna **udovĩtsa** – 61.3.
tsřna **udovĩtsa** – 61.3.
tsřna **udovĩtsa** – 61.3.
ulišće – 94.1.

ulj – 94.1.
 ũlj – 94.1.
 uljenjāk – 94.1.
 vijôla – 106.
 vijôla – 106.
 vijòlas – 106.
 vijôlast – 106.
 vijôlica – bilj. 496
 vijôlica – bilj. 496
 vijòlica – bilj. 496
 vijòlice – bilj. 496
 vijòličasta – 106.
 vij^uôlas – 106.
 vij^uôlica – bilj. 496
 vîšća – 90.
 vîščica – 90.
 vîška – 90.
 vîška – 90.
 deběla **vîška** – 90.
 vòsak – 94.12.

vřcat – 94.11.1.
 vřcot – 94.11.1.
 zelèn – 102.
 zlatar – 80.
 zlatâr – 80.
 zlatâr – 80.
 zlàtica – 78.
 zlàtitsa – 78.
 zlatìtsa – 78.
 kumpîrova **zlătitsa** – 78.
 kumpîrova **zlătitsa** – 78.
 zlato – 80.
 zlatōr – 80.
 zûj – 94.8.
 zujît – 94.8.
 žòhar – 62.
 žôhar – 62.
 žumborîti – 91.; 94.8.
 žût – 100.
 žût – 100.

B. Istroslovenski

bərvînc – 83.1.
 brámor – bilj. 464
 bravînc – 83.1.

br'vinc – 83.1.
 mrámor – bilj. 464
 škúja – 94.2.1.

IV. Ini slavenski idiomi

A. Hrvatski (*knjiž., neistarski i nedalmatinski idiomi*)

aeròplān – 71.	stjènica – 67.
babor – 82.	šùka – 73.
buba – 79.	šùkav – 73.
bubamára – 79.	šùša – bilj. 446
frfljati – 73.	šùšav – 73.
komarac – 64.	šuška – 73.; bilj. 446
kònjic – 71.	šùška – bilj. 446
vilin konjic – 71.	šùt – 73.
kóša – bilj. 472	ûš – 68.2.
krùmpīr – 78.	ušénac – bilj. 427
krumpirova zlica – 78.	ùšljiv – 68.2.
mara – 79.	vilin konjic – 71.
ostar – 92.	zlica – 78.
pčéla – bilj. 481	zlâto – 78.
picàjzla – 68.3.	krumpirova zlica – 78.
smrdelj – 65.	žòhār – 62.

B. Slovenski (*književni i neistarski idiomi*)

bùmbati se – bilj. 479	mrámor – 82.
bumbljáti – bilj. 479	pélod – bilj. 486
cvrčáti – 85.	pírh – 109.
grínta – 68.4.	plāv – 101.
kéber – 75.	rag – 73.
kébar – 75.	raga – 73.
kobilica – 71.	ragist – 73.
komár – 64.	roža – bilj. 485

rožica – bilj. 485
smrdēti – 84.1.
ščúrek – 86.
ščurek – bilj. 404
špelūd – bilj. 486

vešča – bilj. 477
vēšča – 90.
žóhar – bilj. 404
žôhar – 62.

C. *Srpski*

kapuša – bilj. 425
kròmpīr – 78.
kīpuša – bilj. 425

rôj – 94.9.
ròjiti se – 94.9.
skòрпија – bilj. 460

D. *Bugarski*

hlebarka – bilj. 405
комàр – 64.
mušica – 63.5.

ovrág – 73.
poŭ – 94.9.
пpax – 94.10.

E. *Makedonski*

комар – 64.

F. *Ruski*

izmoromrati – 82.
komár – 64.

ovrág – 73.
šéršenb – bilj. 480

G. *Češki*

sršeň – bilj. 480

komàr – 64.

pel – bilj. 486

-ud – bilj. 486

H. *Poljski*

bobati – bilj. 479

V. Ini idiomi

A. *Latinski*

blavus – 101.

B. *(Novo)grčki*

σκορπίος – 81.

C. *Indoeuropski*

*krHs-én- – bilj. 480

D. *Njemački*

Birne – 78.

blau – 101.

Filz – 68.3.

Filzlaus – 68.3.

Filzläuse – 68.3.

Grind – 68.4.

grumper – 78.

Grund – 78.

grundbir – 78.

Grundbirne – 78.

gruntpirn – 78.

Heupferd – 71.

krumpir – 78.

Laus – 68.3.

plau – 101.

Pferd – bilj. 437

E. *Francuski*

aéroplane – 71.

scorpion – 81.

F. *Litavski*

rāgas – 73.

r(i)õglinti – 73.

raguvà – 73.

r(i)ogsóti – 73.

G *Albanski*

këpushë – 65.

H. *Općeslavenski*

skorpija – 81.

I. *Starocrkvenoslavenski*

izmгъмърати – 82.

KAZALO KRAJNJIH ETIMONA

A. Indoeuropski

*krHs-én- – bilj. 480

B. Latinski

acus – 94.7.

albus – 97.

alvīna – 94.3.

-arium – 83.1.

blatta – 62.; 68.3.

blattla – 62.

blattūla – 68.3.

blavum – 101.

blavus – 101.

cabāllus – 71.

caelēstis – 107.

*capum – 65.

caput – 65.

casa – 94.1.

cēntum – 84.

centum pēda – 84.

cēra – 94.12.

cīmex, -īce – 67.

*cīnīsia – 94.10.

*clubium – 93.1.

cōlor, -ōre – 96.

*cūbium – 93.1.

de – 63.2.; 93.1.; 94.2.1.;

94.4.; 94.6.; 94.7.;

94.10.; 108.

dōmnus – 71.

draco, -one – bilj. 436

*ecce-illu – 63.1.

flāvus – 101.

*formīcarium – bilj. 466

furmīca – 83.

galbīnus – 100.

granum – 72.1.

īn – 94.2.1.

lëndīne – 68.1.

magnus – bilj. 408

mās, mārem – 63.1.

mascūlus – bilj. 482

mēl – 94.11.

*melem – 94.11.

mīlle – bilj. 468
 *muccicāre – 74.3.
 mūccūlāre – 74.3.
 mūccus – 74.3.
 muscă – 63.
 *muscea – 63.5.
 nīger – 98.
 pēcten, -īne – 82.
 pēdūcūlus – 68.
 planus – bilj. 435
 pūlex, -īce – 69.
 rōsa – 108.; bilj. 485

rōseus – 99.
 scōrpio, -ōne – 81.
 scorio, onis – 81.
 strīga – 90.
 tabānus – bilj. 415
 *tafānus – bilj. 415
 tarmes, -īte – 72.
 vērmis – 94.6.
 vīnum – 63.3.
 viōla – 106.
 *vīrdis – 102.

C. Starogrčki

aēr – bilj. 435

χλωβός – 93.1.

D. Praslavenski

*bъčela – 94.3.
 *bъčela – 94.3.
 *bъrati – 94.11.1.
 *blъxa – 68.4.
 *bōbarъ – bilj. 479
 *bōbati – 91.; bilj. 479
 *bogъ – 89.
 *bręčati – 94.8.
 *buba – 60.
 *čudo – 109.
 *elę, *elene – bilj. 472
 *gōsēnica – 90.1.

*govъno – 75.2.
 *xrošt'ъ – 75.
 *xvērkatī – 94.11.1.
 *jъgъla – bilj. 483
 *kačiti – 82.
 *kъpa – 109.
 *klęšči – 88.
 *komarъ – 64.
 *kon'ъ – 63.2.
 *košuta – bilj. 472
 *květъ – 94.10.
 *ky(d)noṭi – 71.

- *l'ubъ – bilj. 496
 *matica – 94.5.
 *medъ – 94.11.
 *mъšica – 63.5.
 *modliti – 89.
 *modrъ – 101.
 *molditi – 89.
 *mol'ъ – 72.
 *mormorъ – 82.
 *morvъ – 83.1.
 *na – 79.
 *noga – 84.
 *osa – 93.
 *pa(v)okъ – 61.
 *peludъ – bilj. 486
 *pikati – 79.
 *plavetъnъ – 101.
 *porxъ – 94.10.
 *porsъcъ – 82.
 *pyriti – 109.
 *rogъ – 73.
 *rojъ – 94.9.
 *samъ – 94.4.
 *sivъ – 105.
 *s(ъ)kakati – 87.
 *sърше, сършенъ – 92.
 *sътъ – 94.2.1.
 *sъto – 84.
 *smrъděti – 76.; 84.1.
 *stěna – 67.
 *stěnъnica – 67.
 *sverbti – 74.
 *světiti – 66.
 *svorbъ – 74.
 *šarъ – 109.
 *ščurъ – 86.
 *šutъ – bilj. 445
 *trōtъ – 94.4.
 *ulъjъ – 94.1.
 *věstъ – 90.
 *vъdova – 61.3.
 *vъšъ – 68.2.
 *voskъ – 94.12.
 *zelenъ – 102.
 *zoltъ – 80.
 *zolto – 78.; 80.
 *zujāti – 94.8.
 *žltъ – 100.

E. Srednjevisokonjemački

- Farbe – 96.
 grint – 68.4.
 këver – 75.
 rōse – bilj. 485
 skâri – 77.

F. Starovisokonjemački

blāo – 101.

rōsa – bilj. 485

G. Novovisokonjemački

schocher – 62.

H. Gotski

*grimmitha – bilj. 433

*grīmmīþai – bilj. 433

I. Franački

blao – 101.

J. Turski

kahve – 103.

K. Arapski

qahvah – 103.

L. Perzijski

nārāng – 104.

M. Onomatopeje

cilikati – 70.

šuš – 73.

cvrk – 85.

BIBLIOGRAFIJA (s kraticama)

- ANGI – Gabriele Pozzi, *Atlanti Natura Giunti: Insetti*, Firenze, 1998.
- AnRHJ – Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1998.
- ARJ – *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-XXIII, HAZU (tada JAZU), Zagreb, 1880.-1976.
- BB – Goran Filipi, *Betinska brodogradnja. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja*, Šibenik, 1997.
- BOE – Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Martello Editore, Milano, 1971. (pretisak mletačkoga izdanja iz 1856.)
- CP¹ – Vuk Stefanović Karadžić, *Srpski rječnik*, Prosveta–Nolit, Beograd, 1987. (pretisak izdanja iz 1818.)
- CP² – Vuk Stefanović Karadžić, *Srpski rječnik*, Prosveta, Beograd, 1964. (prema izdanju iz 1852.)
- ČDO – Janneke Kalsbeek, *The Čakavian Dialect of Orbanici near Žminj in Istria*, Editions Rodopi B. V., Amsterdam–Atlanta, 1998.
- ČDOC – Hubrecht Peter Houtzagers, *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam, 1953.
- ČL – Mate Hraste & Petar Šimunović, *Čakavisches Lexicon*, knj. I, Böhlau Verlag, Köln-Wien, 1979.
- DAR – Matilda Caragiu Marioțeanu, *Dicționar aromân*, I (A-D), Editura Enciclopedică, Bukureșt, 1997.
- DAR^M – Dina Cuvata, *Dicționar armănescu-machidunescu*, Skopje, 2006.
- DAR – Gh. Bulgăr & Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, Editura Saeculum, Bukureșt, 2000.

- DCM – Walter Breu & Giovanni Piccoli, *Dizionario croato molisano di Acquaviva Collecroce*, Campobasso, 2000.
- DDAr – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân*, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, Bucureșt, 1963.
- DDP – Pino Orbanich & Barbara Buršić Giudici, *Dizionario del dialetto polese* (rukopis).
- DEDr-el – A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie dacoromane (éléments latins)*, Frankfurt na Majni, 1870.
- DELI-cd – Manlio Cortelazzo & Paolo Zolli, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*, Bologna, 1999. (izdanje na CD-u).
- DER – Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimologico rumano*, Tenerife, Madrid, 1966.
- DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Univers Enciclopedic, Bukureșt, 1998.
- DEX.Ro – *Dicționar Explicativ al Limbii Române*, (software).
- Dlr – Richard Sârbu & Vasile Frațilă, *Dialectul istroromân*, Editura Amarcord, Temišvar, 1998.
- DLI-cd – Giacomo Devoto & Gian Carlo Oli, *Il Dizionario della Lingua Italiana*, Firenze, 2003. (izdanje na CD-u).
- DMr – Theodor Capidan, *Meglenoromâni III, Dicționar meglenoromân*, Bukureșt, bng.
- DRI – Josif Popovici, *Dialectele romîne*, IX: Dialectele romîne din Istria, partea a 2^A (texte și glosar), Halle A. D. S., Editura autorului, 1909.
- ESSJ – France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika* (I-IV), Ljubljana, 1977., 1982., 1995., 2005.

- FOC – Folia Onomastica Croatica
- GDDT – Mario Doria, *Grande dizionario del dialetto triestino*, Trst 1984.
- GIE – Michael Chinery, *Guida degli insetti d'Europa*, Padova, 1987.
- GShro – Gerhard Scherer, *Hrošči v gozdovih, vodah in na travnikih*, Ljubljana, 1989.
- HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- HDZ – Hrvatski dijalektološki zbornik
- HER – Alemko Gluhak, *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb, 1993.
- ICOR – Simeon Florea Marian, *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*, Bukurešt, 1903.
- ID – Josip Ribarić, *O istarskim dijalektima*, Pazin, 2002.
- ILA – Goran Filipi & Barbara Buršić Giudici, *Istriotski lingvistički atlas*, Znanstvena udruga Mediteran, Pula, 1998.
- Irent – Goran Filipi, *Entomonimi nell'istrorumeno moderno*, in *Processi di convergenza e differenziazione nelle lingue dell'Europa medievale e moderna*, Udine, 2000., str. 207-232.
- IrG – Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, u *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, IV, Leipzig, 1899., str. 174-396.
- IrHR – August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik s gramatikom i tekstovima*, Znanstvena udruga Mediteran, Pula, 1998.
- IrLA – Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas / Atlasul Lingvistic Istroromân / Atlante Linguistico Istro-rumeno*, Pula, 2002.
- JAZU – Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti

- LVJ – Andro Roki Fortunato, *Libar viškiga jazika*, samonaklada, Toronto, 1977.
- MALGI – Radu Flora, *Micul Atlas Lingvistic Al Graiurilor Istroromâne*, Bukurešt, 2003.
- MSS – Makedonsko-slovenski slovar, Ljubljana, 1982.
- MtP-cd – Maks Pleteršnik, *Slovesnko-nemški slovar (1894-1895)* – transliterirana izdaja, izdanje na CD-u, Ljubljana, 2006.
- NDDT – Gianni Pinguentini, *Nuovo dizionario del dialetto triestino: storico, etimologico, fraseologico*, Trst, 1969.
- NSSA – Dušan Jakomin, *Narečni slovar Sv. Antona pri Kopru*, Trst, 1955.
- PCX – *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, 1-15 (A-nokavac), Institut za srpskohrvatski jezik (knj. 15 Institut za srpski jezik), Beograd, 1959.-1996.
- PE – Milan Maceljiski, *Poljoprivredna entomologija*, Čakovec, 1999.
- PI – Šime Ružić Sudčev, *Pićan i pićònski idiomi*, C.A.S.H., Pula, 1999.
- PIRONA – Giulio Andrea Pirona, Ercole Carletti, Giov. Batt. Corgnali, *Il nuovo Pirona: vocabolario friulano*, Udine, 1996.
- RBG – Ivan Francetić, *Rječnik boljunskih govora* (rukopis s konca pedesetih, početka šezdesetih godina 20. st., nalazi se na Odjelu za humanističke znanosti Sveučilišta „Juraj Dobrila” u Puli).
- RČGNV – Josip M. Sokolić - Kozarić, Gojko M. Sokolić - Kozarić, *Rječnik čakavskog govora Novog Vinodolskog*, Rijeka – Novi Vinodolski, 2003.
- RČGR – Franjo Mohorovičić – Maričin, *Rječnik čakavskog govora Rukavca i bliže okolice*, Rijeka – Opatija –

- Matulji, 2001.
- RDG – Mihailo Bojanić & Rastislava Tribunac, *Rječnik dubrovačkog govora*, SDZ XLIX, Beograd, 2002.
- REW – W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1972.
- RGI – Žarko Martinović, *Rječnik iškoga govora*, Zadar, 2005.
- RGK – Tomislav Maričić Kukljičanin, *Rječnik govora mjesta Kukljice*, Matica hrvatska, Zadar, 2000.
- RGGK-cd – Damir Kalogjera & Mirjana Svoboda & Višnja Josipović, *Rječnik govora grada Korčule*, Zagreb, 2008. (cd izdanje).
- RGP – *Rječnik govora mjesta Povljane*, Zadar, 2004.
- RGS – Ankica Piasevoli, *Rječnik govora mjesta Sali*, Zadar, 1993.
- RGV – Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade*, II, JAZU (danas HAZU) Zagreb, 1973.
- RHJ – *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, 2000.
- RKGP – Ivo Oštarić, *Rječnik kolanjskoga govora ili Ričnik mista Kolana na otoku Pagu*, Zadar, 2005.
- RLC – Marijan Milevoj, *Gonan po nase (rječnik labinske cakavice)*, Labin, 2006.
- RLG – Marijan Milevoj, *Gonan po nase (rječnik labinskog govora)*, samonaklada, Pula, 1992.
- RR – Slavko Kalčić, *Roverski rječnik* (rukopis)
- RRG – Ladislav Radulić, *Rječnik rivanjskog govora*, Zadar, 2002.
- RS – Božo Baničević, *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*, Župni ured Žrnovo, Korčula, 2000.
- RSG – Siniša Vuković, *Ričnik selaškega govora (rječnik dijalekta Selca na otoku Braču)*, Laus, Split, 2001.

- RStG – Thomas E. Magner & Dunja Jutronić, *Rječnik splitskog govora*, Zagreb, 2006.
- RTCG – Duško Geić & Mirko Slade Šilović, *Rječnik trogirskog čakavskog govora*, Muzej grada Trogira, Trogir, 1994.
- SDZ – Srpski dijalektološki zbornik.
- SES – Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana, 1997.
- Sİr – Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, III, Cvltvra Națională, Bukurešt, 1929.
- SKOK – Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, JAZU (danas HAZU) Zagreb, 1971-1974.
- SR – Milan Moguš, *Senjski rječnik*, Zagreb – Senj, 2002.
- SSKJ-cd – *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, izdanje na CD-u, Ljubljana, bng.
- StR – Željko Petrić, *Splitski rječnik*, Split, 2008.
- Tİr – Traian Cantemir, *Texte istroromâne*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bukurešt, 1959.
- TİrG – Richard Sârbu, *Texte istroromâne și glosar*, Tipografia Universității din Timișoara, Temišvar, 1992.
- TP – Даниела Дечева, *Тълковен речник с фразеологични съчемания*, Sofija, 1997.
- UKS – Margita Nikolić, *Unije. Kuželj vaf sarcu*, Mali Lošinj, 2000.
- VEI – Angelico Prati, *Vocabolario etimologico italiano*, Torino, 1951.
- VG – Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano*, LINT, Trst, 1999.
- Vİr – Ioan Maiorescu, *Itinerario in Istria e vocabolario istriano-romeno*, Edizioni Parnaso, Trst, 1996.

VIR – Ioan Maiorescu, *Itinerar in Istria și vocabular istriano-român*, Bukurešt, 1900.

VNSS-cd – Doris Debenjak, Božidar Debenjak, Primož Debenjak, *Veliki nemško-slovenski slovar*, Ljubljana, 1993.

ŽSI – Srđa Orbanić, *Životinjski svijet Istre*, Pula, 2008.

**SAŽETAK
REZUMAT
RIASSUNTO
POVZETEK**

ISTRORUMUNJSKE ETIMOLOGIJE

(Knjiga 4: entomonimi; zoonimi)

sažetak

Četvrta je knjiga istrorumunjskih etimologija podijeljena u dvije tematske cjeline: u prvom smo dijelu obradili nazivlje za kukce (entomonime), a u drugom za boje (kromonime). Najveći je dio građe prikupljen osamdesetih godina prošloga stoljeća u vrijeme rada na IrLA, no građa je dobrim dijelom dopunjena tekućim terenskim i telefonskim provjerama tijekom pisanja ove knjige. Građa se sastoji od odgovora na više od stotinu pitanja (pojmova) što je dalo znatno veći broj oblika koji se međusobno više ili manje razlikuju.

Svaki se termin potvrđuje i uspoređuje s građom iz svih istrorumunjskih leksičkih repertoara drugih autora koji su nam na raspolaganju, a do etimologijskih se rješenja dolazi usporedbom istrorumunjskih oblika sa sličnim u okolnim čakavskim i slovenskim govorima u Istri ali i u čakavskim idiomima otoka Krka i Dalmacije (govori otoka Krka i Dalmacije bitni su za etimologijska rješenja mnogih ir. termina zbog kretanja Istrorumunja u povijesti), odnosno s riječima iz drugih triju rumunjskih dijalekata kada je riječ o izvornim riječima. Prikupljeni se nazivi uspoređuju i s mletačkim (prije svega istromletačkim) oblicima jer su mnogi čakavizmi u istrorumunjskome mletačkog podrije-

tla, dok je izravnih mletacizama u ir. jako malo. Do čakavske, istarskoslovenske i (istro)mletačke građe dolazimo iz odgovarajućih rječnika i drugih pisanih izvora, a dobar smo dio i te građe sami prikupili. Građu iz drugih rumunjskih dijalekata navodimo samo iz izvora (isto vrijedi i za građu iz drugih idioma (furlanski, talijanski, njemački, francuski...)). Osim o oblicima koji su predmetom navedenih cjelina, na jednak se način razglaba i o istrorumunjskim riječima koje su s njima u bilo kakvoj svezi.

U obrađenim entomonimima i riječima u svezi s njima prevladavaju posuđenice iz čakavskih govora. Domaćih je pojmova nešto manje od trećine (uključujući i hibridne sintagme). Valja naglasiti da smo neke pojmove (npr. *roj*, *roj̃ se* i *pr̃ah*), iako se poklapaju s čakavskim oblicima (*roj*, *rojiti se* i *prah*), radije interpretirali kao domaće jer postoje ekvivalenti u ostala tri rumunjska dijalekta.

Od četrnaest obrađenih kromonima šest je domaćih (42,8%): *âb*, *ȳăbir*, *negru*, *roj̃šu*, *sur* (uz hibrid *surast*) i *verde*. Ostali su posuđeni iz čakavskih govora; među njima je sedam čakavskih mletacizama i jedan kromonim (*blăv*) koji bismo mogli protumačiti kao ostatak iz predmletačkih jezičnih slojeva.

ETIMOLOGII ISTROROMÂNE **(Vol. 4: entomonime; cromonime)** **rezumat**

Cel de-al patrulea volum de etimologii istroromâne este format din două părți: denumirea insectelor și culorilor în istroromână. O mare parte a materialului a fost adunat în anii '80 ai secolului trecut, în timpul cercetărilor pentru IrLA, chiar dacă o parte a corpusului a fost completat ulterior, în verificările pe teren efectuate în timpul redactării acestui volum. Materialul constă în răspunsurile obținute la mai mult de o sută de chestiuni (concepte), la care informatorii au dat, de obicei, forme mai mult sau mai puțin diferite între ele.

Fiecare termen a fost verificat și comparat cu materialele din repertoriile lexicale istroromâne ale altor autori, pe care le avem la dispoziție. La soluțiile etimologice s-a ajuns comparând formele istroromâne cu cele înrudite din idiomurile slovene din Istria și din cele croate ceacaviene înconjurătoare, precum și cu termenii din graiurile ceacaviene din Dalmația și mai ales din insula Veglia (graiurile din Veglia și din Dalmația, ca urmare a migrațiilor istroromâne din trecut, sunt importante pentru explicațiile etimologice ale multor termeni istroromâni), sau cu lexemele din celelalte trei dialecte românești pentru termenii originali. Comparația a fost făcută și cu termenii respectivi din

venețiană (mai ales din istrovenetă), în istroromână existând multe ciacavisme de origine venețiană, în timp ce puține sunt venețianismele intrate direct în istroromână. Materialele lexicale ciacaviene, istroslovene și istrovenete le-am extras din dicționare și din izvoare scrise, iar o parte a corpusului l-am obținut prin cercetări pe teren.

În terminologia insectelor, prevalează împrumuturile din graiurile ceacaviene. Sunt niște cuvinte autohtone, aproximativ o treime împreună cu forme hibride: bunăoară *roj*, *rojĭ se* și *prâh* – existând și în ceacavă (*roj*, *rojiti se* și *prah*), dar avem și echivalentele în toatele dialecte române.

Printre cele 14 denumiri de culori tratate 6 (42,8%) aparțin lexicului moștenit din latină sau vechea slavă: *âb*, *âbir*, *negru*, *rojșu*, *sur* (alături de forma hibridă *surast*) și *vrde*. Celelate sunt împrumutate din graiurile ceacaviene, în care, 7 dintre ele provin din venetă, iar cea de a opta (*blâv*) poate fi considerată ca o relicvă a straturilor lingvistice prevenete.

ETIMOLOGIE ISTRORUMENE
(Vol. 4: entomonimi; cromonimi)
riassunto

Il quarto libro di etimologie istrorumene è suddiviso in due unità: nella prima è stata elaborata la terminologia degli insetti (entomonimi) e nella seconda la terminologia dei colori (cromonimi). Gran parte del materiale è stato raccolto negli anni Ottanta del secolo scorso durante il lavoro sull'IrLA, anche se una parte del corpus è stata successivamente integrata grazie alle verifiche sul campo nel corso della stesura di questo volume. Il materiale è composto dalle risposte ottenute a più di cento quesiti (concetti), a cui gli informatori hanno dato a ognuno più forme più o meno diverse tra loro.

Ogni termine viene comparato e confermato con il materiale di tutti i repertori lessicali istrorumeni di tutti quegli altri autori che abbiamo a disposizione. Alle soluzioni etimologiche si giunge comparando le forme istrorumene con le forme affini negli idiomi croati dell'Istria e in quegli sloveni circostanti, nonché con i termini delle parlate ciacave della Dalmazia e soprattutto dell'isola di Veglia che in seguito alle migrazioni degli Istrorumeni nel passato, svolgono oggi un ruolo fondamentale nelle spiegazioni etimologiche di molti termini istrorumeni. Il tutto viene comparato anche con i lessemi nei tre rimanenti

dialetti rumeni per verificare i termini originari. La terminologia raccolta viene comparata anche con le rispettive forme nel veneziano (soprattutto istroveneto), essendo molti ciacavismi nell'istrorumenico di origine veneziana, mentre pochissimi sono invece i venezianismi diretti nell'istrorumenico. Ai materiali lessicali ciacavi, istrosloveni e istroveneti siamo pervenuti grazie ai rispettivi dizionari ed alle altre fonti scritte, mentre una parte del corpus l'abbiamo ricavata dalle ricerche sul campo.

Nella terminologia degli insetti prevalgono le forme prestate dagli idiomi ciacavi. Le forme nostrane non superano un terzo del materiale raccolto (forme ibride comprese). Da evidenziare che abbiamo interpretato piuttosto come nostrani anche alcuni termini presenti in tutti i dialetti rumeni, nonostante corrispondano perfettamente alle forme rispettive ciacave (p. es. *roj*, *rojiti se* e *prah* – ciacavo: *roj*, *rojiti se* e *prah*)

Tra i quattordici cromonimi elaborati, sei fanno parte del lessico nostrano (42,8%): *åb*, *γåbir*, *negru*, *rojšu*, *sur* (accanto alla forma ibrida *surast*) e *verde*. Gli altri sono prestati dagli idiomi ciacavi, tra i quelli sette prestati dagli idiomi veneti, più il cromonimo *blåv* che potrebbe essere considerato un relitto preveneto.

ISTROROMUNSKÉ ETIMOLOGIJE

(Knjiga 4: entomonimi; kromonimi)

povzetek

Četrta knjiga istroromunskih etimologij je razdeljena na dva dela: prvi obravnava poimenovanje žuželk (entomonime), drugi barv (kromonime).

Najobsežnejši del gradiva smo zbrali v osemdesetih letih prejšnjega stoletja med delom na IrLA, vendar je precejšnji del tudi naknadno dopolnjen z rezultati tekočih terenskih raziskav in telefonskih preverjanj med pisanjem pričujoče knjige. Gradivo je rezultat odgovorov na več kot 100 vprašanj (pojmov), kar je dalo bistveno večje število oblik, ki se med seboj bolj ali manj razlikujejo.

Vsak izraz primerjamo z gradivi iz vseh istroromunskih glosarjev, besednjakov in slovarjev, ki so nam na voljo. Do etimoloških rešitev pridemo s primerjanjem istroromunskih oblik s podobnimi v sosednjih čakavskih in slovenskih istrskih govorih, pa tudi v čakavskih idiomih na otoku Krku in v Dalmaciji (le-ti so pomembni za etimologijo mnogih ir. terminov, zaradi migracij Istroromunov), oziroma z besedami iz ostalih treh romunskih dialektov, če gre za domače besede. Zbrane izraze primerjamo tudi z beneškimi (predvsem istrobeneškimi), ker so mnogi čakavizmi v istroromunščini beneškega porekla, medtem ko je neposrednih beneških izposojenk v istroromunščini zelo

malo. Gradivo iz čakavskih, slovenskih in beneških istrskih govorov, ki ga v knjigi navajamo, smo ali izpisali iz knjig ali pa zbrali sami. Razen o besedah, ki sodijo k predmetu obeh delov knjige, se na povsem enak način obravnavajo tudi istrorumunske besede, ki so z njimi v kakršni koli zvezi.

Pri entomonimih in besedah, ki so v zvezi z njimi, prevladujejo besede prevzete iz čakavskih govorov. Domačih izrazov je nekaj manj kot tretjina (vključno s hibridnimi besednimi zvezami). Treba je poudariti, da smo nekatere pojme (npr. *roj*, *roji se* in *prah*), čeprav popolnoma ustrezajo čakavskim besedam (*roj*, *rojiti se* in *prah*), raje razložili kot domače, zaradi ustreznice v ostalih treh romunskih narečjih.

Od štirinajstih obdelanih kromonimov je šest domačih (42,8%): *âb*, *ȳăbir*, *negru*, *rojšu*, *sur* (poleg hibrida *surast*) in *verde*. Ostali so prevzeti iz čakavskih govorov, med njimi sedem, ki so jih čakavci prevzeli iz beneških govorov ter en izraz (*blăv*), ki smo ga opredelili kot možni ostanek iz predbeneških jezikovnih plasti.